

ADVOCATENBLAD

SINDS 1918

ACTUEEL

Zaak-Wiersum klaar voor inhoudelijke behandeling?

ACHTERGROND

Pragmatisme van HBO-juristen is welkom

KRONIEKEN

Kroniek
Vennootschapsrecht

**Samen
sterk** voor
nabestaanden
MH17

Mediator worden?

In de mediationopleiding van het Centrum voor Conflicthantering draait het om vakmanschap. Met de beste trainers, tevens zeer ervaren mediators van Nederland bieden wij u een opleiding waarmee u zich de vaardigheden en attitude van de mediator eigen maakt.

Bekijk ons opleidingsaanbod op het gebied van mediation, coaching en conflictvaardigheden.

AGENDA

Informatieavonden

Mediationopleiding Haarlem:

Donderdag 24-06-2021 van 19:00 - 21:00

Donderdag 09-09-2021 van 19:00 - 21:00

Mediationopleiding Haarlem:

Start donderdag 23 september 2021

Start donderdag 25 november 2021

101e jaargang

Het *Advocatenblad*, het blad voor de Nederlandse advocatuur, verschijnt 10 keer per jaar en wordt uitgegeven door Boom juridisch. De van de Nederlandse orde van advocaten onafhankelijke redactie stelt de inhoud samen. De redactie werkt volgens de Leidraad van de Raad voor de Journalistiek. Het volgende nummer verschijnt op 27 juli.

Hoofdredacteur

Kees Pijnappels

Redactie

Sabine Droggeleever Fortuyn, Francisca Mebius

Advocaat-redactieleden

Jan Wouter Alt, Aldert van der Bent, Yola Geradts, Martijn Gijsbertsen, Karol Hillebrandt, Jack Linssen, Robert Malewicz, Coline Norde, Marcel Steinbach, Christiane Verfuurden, Paulien Willemsen, Rogier Wolf

Vormgeving

Textcetera, Den Haag

Druk

Wilco, Amersfoort

Citeerwijze

Adv.bl. 2021-05, p.

Aan dit nummer werken mee

Jan Wouter Alt, Floris Bakels, Erik Jan Bolsius, Sandra Braakmann, Nathalie de Graaf, Charlotte Helmer, Jeroen Michels, Edo Moll, Trudeke Sillevius Smitt, Diana de Wolff, Barendt Zevenbergen

Redactionele bijdragen

De redactie is te bereiken via redactie@advocatenblad.nl of tel 06-1349 9513. Opiniëbijdragen kunt u naar dat e-mailadres sturen. Per 500 woorden leveren deze 1 opleidingspunt op. De redactie heeft het recht bijdragen in te korten.

Boom juridisch

Selma Soetenhorst-Hoedt (uitgever)

Nederlandse orde van advocaten

Postbus 30851, 2500 GW Den Haag,
info@advocatenorde.nl, 070-335 35 35.
Informatiepunt voor advocaten:
informatiepunt@advocatenorde.nl, 070-335 35 54.

Abonnementen

De abonnementsprijs bedraagt € 246 per jaar (excl. btw, incl. verzendkosten). Een abonnement biedt u naast de gedrukte nummers tevens het online-archief vanaf 2001 én een e-mailattendering. Kijk op www.advocatenblad.nl voor meer informatie en het afsluiten van een abonnement. Abonnementen kunnen op elk gewenst tijdstip ingaan en worden stilzwijgend verlengd, tenzij het abonnement schriftelijk wordt opgezegd. Na afloop van het eerste abonnementsjaar dient u rekening te houden met een opzegtermijn van één maand. Kijk op www.tijdschriften.boomjuridisch.nl voor meer informatie. Wilt u een abonnement afsluiten of heeft u vragen? Neem dan contact op via klantenservice@boomdenhaag.nl of via telefoonnummer 070-330 70 33.

Adreswijzigingen

Adreswijzigingen van advocaten: adres@advocatenorde.nl.
Andere abonnees: klantenservice@boomdenhaag.nl of bellen met 070-33 070 33.

Website

Alle voorgaande nummers, kronieken en veel losse artikelen zijn ook te vinden op advocatenblad.nl. Advocaten met een account hebben onbeperkt toegang tot de website. Een account kan worden gecreëerd m.b.v. het wachtwoord *Advocatenblad*.

Advertentiedeelname

Capital Media Services B.V., Staringstraat 11, 6521 AE Nijmegen
Tel. 024-360 77 10, mail@capitalmediaservices.nl.

Behoudens door de Auteurswet gestelde uitzonderingen, mag niets uit deze uitgave worden vervoelvoudigd of openbaar gemaakt zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever. Hoewel aan de totstandkoming van deze uitgave de uiterste zorg is besteed, aanvaarden de auteur(s), redacteur(en) en uitgever geen aansprakelijkheid voor eventuele fouten of onvolkomenheden. Het al dan niet op verzoek van de redactie aanbieden van artikelen aan het *Advocatenblad* impliceert toestemming voor openbaarmaking en vervoelvoudiging t.b.v. de (elektronische) ontsluiting van (delen van) het *Advocatenblad* in enige vorm.

ISSN 0165-1331

Omslagfoto: Feike Faase

© Sjoerd van der Hucht

REDACTIONEEL

HINDERMACHT

DOOR / KEES PIJNAPPELS

Zou het echt zo zijn dat tachtig procent van het advocatenwerk door hbo-juristen kan worden gedaan? Dat is in ieder geval de opvatting die oud-deken Els Unger koestert, getuige het artikel over hbo'ers verderop in dit blad. Waarschijnlijk heeft ze gelijk. Advocatenwerk is geen rocket-science. Van academici mag je bij afstuderen een abstracter en analytischer denkvermogen verwachten dan van hbo'ers. Aan de andere kant schurken hbo-rechtenstudies op een aantal fronten dichter tegen de praktijk aan dan de universitaire theoriетempels.

Veel juridisch dienstverleners beconcurreren advocatenkantoren met lagere tarieven, mogelijk gemaakt door de inzet van hbo'ers. Kantoren doen er verstandig aan goed na te denken over hun dienstverlening en de bijbehorende *human resources*, luidt de moraal van het verhaal. Het is geen kwestie van academici óf hbo'ers, maar van academici én hbo'ers. Niettemin blijft de toga voorbehouden aan mensen met een universitaire achtergrond. 'Als togadragers werken we allen aan één en hetzelfde product: de rechtsbescherming die een burger moet (kunnen) hebben. Dat vereist dat deelnemers ook állen voldoende ruimte binnen het stelsel krijgen,' verzucht cassatieadvocaat Jan Wouter Alt in een opiniestuk. 'Escalatie bestrijd je niet met nóg verdere inperking, maar door de-escalatie en het vertrouwen dat de rechter zich niet in allerlei bochten wringt om de zaak op de stelplecht af te doen, maar ruimte geeft aan een te ontwikkelen debat.'

Alt doelt onder meer op de beperking van de omvang van processtukken, waarover eind mei een kort geding diende. De uitkomst daarvan is tijdelijk van aard. Het wachten is op de visie van de Hoge Raad, iets wat tijd vergt. Gelegenheid te over dus om de suggestie van Alt te overdenken.

De-escalatie werkt in ieder geval ook in het debat over de gefinancierde rechtsbijstand. Waar partijen elkaar tot voor kort in de gordijnen joegen, staan nu alle neuzen min of meer dezelfde kant op. Het is de wat cynische winst van de Toeslagenaffaire, die goedbeschoofd (Dekker heeft een punt, zie pagina 19) met rechtsbijstand niets van doen had.

De sociale advocatuur is van hindermacht gepromoveerd naar tegenmacht en dat brengt een loonsverhoging met zich mee. Het lijkt een kwestie van tijd voordat Den Haag extra geld uittrekt. Te vroeg juichen is gevaarlijk. Geen korter geheugen dan dat van een politicus. De waan van morgen kan een andere blijken dan die van vandaag. Terwijl in coronatijd elke noodkreet wordt gesmoord in geld, is de kans groot dat een nieuw kabinet de schatkist angstvallig gesloten houdt.

DEZE EDITIE

Juristen van de 21e eeuw

Overstappen van klein naar groot kantoor: Cultuurshock én warm bad

RUBRIEKEN

- 3** Redactioneel, Colofon
- 6** Social
- 7** Cijfers, Citaat,
Column Matthijs Kaaks
- 9** In Beeld
- 28** Het Verschil
- 36** Gezien
- 37** Tuchtrectcolumn
Trudeke Sillevius Smitt
- 43** Buitenlandse balie,
De Dealmaker
- 44** Lawyers for Lawyers:
'Tintik wilde eerlijk
proces voor iedereen'

COVER

- 10** 'We doen deze zaak echt
met z'n achten'

ACHTERGROND

- 14** Juristen van de 21e eeuw
- 30** Overstappen van klein naar
groot kantoor: Cultuurshock
én warm bad

ACTUEEL

- 19** Extra geld sociale advocatuur
zaak voor formatie
- 23** Inloopkamer werkt eerste
achterstanden weg
- 25** Zaak-Wiersum:
Klaar voor de start?

- 38** Zorgen om stagiair
in coronatijd
- 41** Tuchtcolleges worstelen
met 'veelklagers'
- 45** In de ogen van de lezer

PRAKTIJK

- 47** Zo moet het niet

JURIDISCH

- 50** Juridische opinie:
VI in cassatiefase geen
uitgemaakte zaak
- 54** Juridische opinie:
Tijd voor de-escalatie
in civiel procesrecht
- 57** Juridische analyse:
Schoon schip?
Intern feitenonderzoek
door advocaten
- 61** Even opfrissen:
Boedelbeschrijving vooraf
tactische keuze

KRONIEKEN

- 62** Kroniek Vennootschapsrecht

VAN DE NOVA

- 74** Ordeberichten
- 86** Van de tuchtrecter
- 89** Transfers

Zorgen om stagiair in coronatijd

Kroniek Vennootschapsrecht

ONS VERTAALTEAM STAAT VOOR U KLAAR

Juridisch vertalen, een vak apart!

Of u zich nu toelegt op insolventierecht, contractenrecht, arbeidsrecht, bouwrecht of huurrecht, wij staan altijd klaar om direct met uw vertaalproject aan de slag te gaan.

Met ons team van 15 in-house juridisch vertalers en ons internationale netwerk ervaren freelance vertalers realiseren wij graag uw juridische vertaalopdrachten, in elke gewenste taalcombinatie en altijd binnen de gewenste deadline. Wij doen u graag een vrijblijvende offerte.

GESPOT OP SOCIAL MEDIA

Renaldo Willems • 3rd+
Partner bij 2BW Advocaten
5d • 🌐

Let's get ready to rumbleeeeeeeeeee!!!

Morgen, 26 mei 2021, vindt het langverwachte gevecht plaats tussen een groep advocaten en [de Rechtspraak](#) (lees: de staat). Aanleiding: de sinds 21 april 2021 geldende maximering van processtukken in hoger beroep.

Als de maatregel in stand blijft, doet de [Nederlandse orde van advocaten](#) er goed aan twee cursussen voortaan verplicht te stellen voor advocaten.

Ten eerste: een schrijfcursus. Een advocaat heeft 'een heel talig beroep', zei Maarten Feteris, oud-president van de Hoge Raad, ooit, maar tijdens de rechtenstudie en de beroepsopleiding voor advocaten wordt nauwelijks aandacht besteed aan taal en schrijfvaardigheid. Alsof je een timmerman naar een klus stuurt zonder hamer. Een limiet aan de lengte van stukken zal een nog groter beroep doen op de (veronderstelde) schrijfkunsten van een advocaat. Vraag dat maar aan een journalist.

Tweede cursus: elke cursus, waarbij een kijkje in de keuken van de rechter wordt gegeven, zoals een cursus vonnis schrijven. Advocaten weten namelijk vaak niet wat een rechter wil horen. Inzicht in hoe rechters tot hun beslissing komen, is een belangrijke stap om te komen tot een korter en efficiënter processtuk.

Ik wilde nog meer zeggen, maar ik heb het maximaal aantal tekens bereikt 😊

Rogier Hörchner
@Afvaladvocaat

Een sociaal advocaat krijgt van de overheid € 0,09 per km vergoed.

Ik heb geen idee welk voertuig ze hierbij voor ogen hebben.

Ik kan niet vliegen. Voor lopen is 77 km te ver.

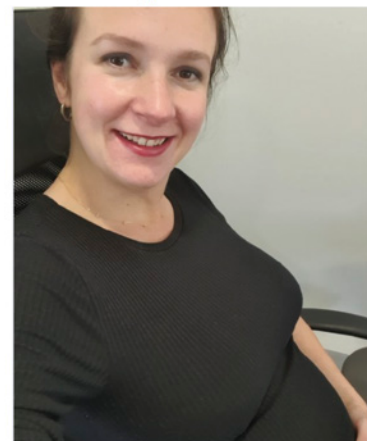
En een auto kost € 0,50 per km (all in) of € 0,17 km als je alleen uitgaat van benzine.

12:27 PM · May 18, 2021 · Twitter Web App

Moshe Beukers
@moshebeukers

Heel zwanger ga ik nu mijn laatste skypezittingen in voor mijn verlof!

Verkenner Van 't Recht
@Lawjunky

Een lengte die niet beperkt wordt door (het humeur van) een [#rechter](#)
[#Kgbepierkingproces](#)
[@RechtspraakNL](#)
[@Advocatenblad](#)
[@Advocatenorde](#)

Pieter van Breevoort @pietur · May 25
Wat is jullie favoriete lengte?
[Show this thread](#)

12:25 PM · May 26, 2021 · Twitter for iPhone

LA-Law.NL
@LALawReport

Replying to [@moshebeukers](#)
[@SaschaJanssen](#) and 4 others

De inhoud van het kort geding gaat in essentie over de vrije meningsuiting (en vrijheid van informatiegarantie) ex artikel 10 lid 1 EVRM en de beperkingsgronden van lid 2. Toegang tot (livestream) rechtszaken al dan niet voor het publiek mogen beperken valt ook onder artikel 10? 🤔

12:45 PM · May 25, 2021

CIJFERS

75

procent van alle gerechtelijke vonnissen moet binnen tien jaar online gepubliceerd worden. Dat is de ambitie van voorzitter Henk Naves van de Rechtspraak. Nu is dat nog maar vijf procent.

CITAAT

‘In een rechtsstaat moet plaats zijn om te klagen over fouten in het systeem, missers en onbegrijpelijke beslissingen. Een burger die aan de bel trekt, mag niet verdwaald raken in formalisme, procedurele voorwaarden en juridische fijslijperij.’

De Adviescommissie Afgesloten Strafzaken (ACAS) uit in het *NJB* haar onvrede over de beslissing van de Hoge Raad een herzieningsverzoek af te wijzen en de Arnhemse Villamoordzaak niet te heropenen. De commissie suggereert een overeenkomst met de Toeslagenaffaire.

COLUMN

DOOR / MATTHIJS KAAKS

Kostgangers in toga

Toevoegingskantoren kunnen sinds kort een centje bijverdienen. In Amsterdam worden stagiaires van de Zuidas enkele maanden als kostganger gedetacheerd bij sociale advocaten.

Daar krijgen ze rechtzoekende burgers te zien en doen ze onder begeleiding echte procedures. Voor deze ‘praktijkstage’ wordt betaald en de advocaten kunnen de slimme kostgangers bovendien gratis inzetten. Sympathiek idee. Zolang het maar niet wordt gebruikt als neoliberaal lapmiddel om onderliggende misstanden toe te dekken. Proceserving is schaars bij de grote commerciële kantoren. Dat veel van hen een afdeling hebben met de naam *litigation* – en dan nog alleen *corporate litigation* – zegt genoeg. De rest van het kantoor bestaat dan uit pseudoadvocaten die met hun vingers van de gereedschapskist af moeten blijven. De veelbelovende stagiaires, soms tijdens hun studie al geworven met luxereisjes, gratis rolkoffers en andere happy hello’s, realiseren zich dat vaak niet. Zo’n kantoor biedt de jonge advocaten wel een riant salaris maar ook een togaloos bestaan. Eenmaal in loondienst blijkt het procesmonopolie een exotisch fabeldier dat zij hoofdzakelijk kennen uit de verhalen van een oudere compagnon aan de bar op vrijdagmiddag.

De orde van advocaten ziet met stijgende zorg dat stagiaires er niet in slagen de verplichte schrapkaart van vijf optredens in rechte en zeven processtukken af te vinken. Dat lukt nu eenmaal niet in een dataroom. Wie boft mag een keer in de faillissementskamer ‘tot persistit’ roepen,

pro forma zwaaiend met een leeg dossier. Anderen moeten zelf maar wat verzinnen. Op de website van de orde worden ze gewaarschuwd: ‘Het gaat bij de proceserving om zaken die buiten de privésfeer liggen van de advocaat-stagiair. Een bezwaar tegen een parkeerboete kan bijvoorbeeld niet meetellen voor de proceserving.’ Het staat er echt.

Sociale advocatenkantoren hebben daarentegen wél veel proceserving. Daar krijgen toga’s nog de kans om te slijten. Maar toevoegingsadvocaten verdienen te weinig en steeds meer van deze kantoren sluiten hun deuren. Door de onwil van de overheid om goede rechtsbijstand voor burgers met een krappe beurs te financieren, is er in de sociale advocatuur een structureel tekort van vele miljoenen per jaar. Dat wordt niet opgelost met wat kruisbestuiving binnen de balie. Toch is het idee van de detachering op zich goed. Maar beperk het dan niet tot de advocaat-stagiairs. Juist ook voor de senior bankjurist of de M&A-specialist, zou een jaarlijkse snuffelstage in een sociale procespraktijk best heilzaam zijn. Het advocatenhart gaat er mogelijk wat sneller van kloppen.

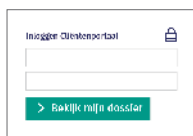
Het lijkt mij heel verfrissend, wanneer je na al die *leveraged finance* transactions eens een kort geding zou mogen doen. Bijvoorbeeld om uitzetting van een armlastig gezin uit een woning te voorkomen. Je zou er misschien nog geld op toeleggen ook.

Realiseer meer declarabele uren als advocatenkantoor.

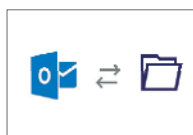
Ontdek de 3 redenen waarom al meer dan 20.000 advocaten & juristen in Europa werken met Kleos:

- **Alles-in-1 software voor uw advocatenkantoor.**
Dossierbeheer, tijdschrijven, facturatie en boekhouding in één.

- **Cliëntenportaal**
Communiqueer sneller met cliënten via het online cliëntenportaal, beveiligd conform NOvA richtlijnen.

- **E-mailintegratie Outlook**
Sla mailcorrespondentie automatisch op in dossiers

Probeer Kleos nu 3 maanden gratis en vrijblijvend.

Ga naar www.wolterskluwer.nl/kleos om uw proefperiode aan te vragen.

IN BEELD

Vanbinnen net zo blij

DOOR / FRANCISCA MEBIUS BEELD / REMKO DE WAAL / ANP

Oké, de man links op de foto toont zich wat minder uitgelaten dan de man rechts, maar vanbinnen is hij net zo blij. Advocaat Roger Cox loopt nou eenmaal wat minder te koop met zijn emoties dan Donald Pols van Milieu-defensie. De twee waren het soms hartgrondig oneens over de te volgen lijn in de zaak tegen Shell. De 'klimaat-advocaat' uit Limburg omarmt dat soort meningsverschillen alleen maar. 'Mede daardoor hebben we de zaak gewonnen,' zegt Cox. 'Je moet elkaar ter voorbereiding op zo'n grote zaak, die nog nooit in de wereld is gewonnen, op het scherp van de snede uitdagen.' De rechtbank in Den Haag oordeelde

eind mei dat Shell zijn CO₂-uitstoot al in 2030 sterk moet terugdringen. In meerdere opzichten een baanbrekende uitspraak. Het is de eerste keer dat een groot olie- en gasbedrijf aansprakelijk wordt gehouden voor de veroorzaking van gevaarlijke klimaatverandering. Cox beziet het vonnis vooral met nuchtere blik. 'De verwachtingen waren hooggespannen na ons pleidooi in december. Ik had hier op ingezet en het kwam niet als een verrassing. Voor mij was het spannender geweest om de redenering te horen als onze eis zou zijn afgewezen.' Volgens Cox is de wereld letterlijk opgeschud door

deze uitspraak. 'De impact is enorm. De invulling van de maatschappelijke zorgvuldigheid en de horizontale werking van het mensenrechtenrecht in relatie tot dit bedrijf zijn heel belangrijk. Verder is het nu duidelijk dat een moedermaatschappij verantwoordelijk kan worden gehouden voor wereldwijde activiteiten als het om CO₂-reductie gaat. Het heeft dus meteen een grensoverschrijdend effect. Daarnaast heeft het effect op investeerders, beleggers, accountants en verzekeraars van dit soort bedrijven. Iedereen gaat hercalculeren wat het betekent om in een nieuw olie- en gasproject te stappen.'

Het Rechtsbijstandteam MH17 met,
van links naar rechts, Antoinette Collignon,
Evert Wytema, Sander de Lang,
Arlette Schijns, Ruth Jager,
Maarten Pijnenburg, Peter Langstraat
en Maya Spetter.

‘WE DOEN DEZE ZAAK ECHT MET Z’N ACHTEN’

DOOR / SABINE DROOGLEEVER FORTUYN BEELD / FEIKE FAASE

De inhoudelijke behandeling van het strafproces MH17 is deze maand van start gegaan. Een team Nederlandse advocaten van diverse kantoren staat de nabestaanden van de slachtoffers bij. Een unieke samenwerking in een emotionele zaak, lichten drie van hen toe.

De dag van de crash, bijna zeven jaar geleden, herinnert Sander de Lang, (SAP Letselschade Advocaten, Amersfoort) zich nog haarscherp. ‘Ik was op de terugweg van vakantie, stopte bij een benzinestation vlak onder Lyon, bij Valence. Daar op een televisiescherm bij de kassa was er *breaking news* van CNN. Ik zag een grote rookpluim, van een neergestort vliegtuig. Iedereen was stil, keek ernaar.’ Vanwege zijn eerdere betrokkenheid als letselschadeadvocaat bij grote rampen begonnen journalisten hem de uren daarna te bellen. ‘Mijn vakantie was voorbij. Vanaf dat moment zit ik in deze zaak. Het is een *roller coaster*, met veel grote emoties die erbij komen kijken.’ Binnen een halfjaar na de ramp werd het kernteam opgericht, bestaande uit zes Nederlandse letselschadeadvocaten. Daaruit ontstond het Rechtsbijstandsteam MH17 (RBT MH17). Aanvankelijk zetten de advocaten zich in voor het verkrijgen van schadevergoeding van Malaysia Airlines, zegt De Lang. ‘Maar al gauw zagen we in dat het niet alleen Malaysia Airlines betrof, maar veel verder ging. Bovendien gaat het de nabestaanden niet zozeer om de schadevergoe-

ding, maar om de waarheidsvinding en wie er verantwoordelijk is.’

NABESTAANDEN

Het strafproces richt zich tegen drie Russische en een Oekraïense verdachte. 572 nabestaanden van 233 slachtoffers hebben zich gemeld in het strafproces, waar zij hun rechten kunnen uitoefenen. Het is dit gezelschap dat wordt bijgestaan door het RBT MH17. Vanwege de strafrechtelijke aspecten is het team inmiddels uitgebreid met twee strafrechtadvocaten (zie kader). De acht leden komen van verschillende kantoren. Niettemin zijn het geen onbekenden van elkaar. Met een aantal van de advocaten werkte De Lang al eerder samen, zoals bij de Turkish Airlines ramp in 2009 en bij de Tripoli ramp in 2010. ‘Maar

die samenwerking was niet zo hecht als in deze zaak.’ Qua omvang, en de internationale en geopolitieke aspecten van deze zaak, is de MH17-crash veel gecompliceerder. Arlette Schijns van Beer advocaten in Amsterdam: ‘We realiseren ons dat iedere zitting weer een historisch moment is. We hebben ook veel contact met de bijna zeshonderd nabestaanden voor wie het ongelofelijk belangrijk is dat dit proces in Nederland plaatsvindt. Omdat we nauw in contact staan met hen, ervaren wij dat ook zo.’ RBT MH17 vormt een gedreven team, zegt De Lang. ‘De energie die we in deze zaak stoppen is ongekend. Misschien verklaart dat wel waarom we zo’n hecht team zijn.’ Schijns: ‘Iedereen realiseert zich dat het eigen ego ondergeschikt is aan het grote belang van de nabestaanden. ►

Luchtdoelraket

De Malaysia Airlines-vlucht 17 (MH17) stortte op 17 juli 2014 neer bij het Oost-Oekraïense dorp Hrabove in de oblast Donetsk. Het vliegtuig was geraakt door een luchtdoelraket. Rondom Donetsk was op dat moment een Russisch-Oekraïense oorlog gaande. Geen van de 283 passagiers en 15 bemanningsleden overleefde deze crash. De meeste inzittenden, 193, hadden de Nederlandse nationaliteit. Andere passagiers kwamen uit Maleisië, Australië, Indonesië, het Verenigd Koninkrijk, België, Duitsland, de Filipijnen, Canada en Nieuw-Zeeland.

Letselschade- en strafrechtadvocaten

Het Rechtsbijstandsteam MH17 bestaat uit letselschadeadvocaten Sander de Lang (SAP Letselschade Advocaten, Amersfoort), Arlette Schijns (Beer advocaten, Amsterdam), Peter Langstraat (Moree Gelderblom Advocaten, Rotterdam), Evert Wytema (Van Wassenauer Wytema, Haarlem), Maya Spetter (Spetter advocaat & mediator, Amersfoort) en Antoinette Collignon (Legaltree Advocaten, Amsterdam). Strafrechtadvocaten Maarten Pijnenburg (Dekens Pijnenburg Strafrechtadvocaten, Amsterdam) en Ruth Jager (Dijkstra & Jager advocaten, Amersfoort) hebben zich sinds de start van het MH17-strafproces bij het team aangesloten.

Het RBT is betrokken bij verschillende procedures, waarvan sommige inmiddels zijn afgesloten. Een procedure tegen Malaysia Airlines voor het verkrijgen van een schadevergoeding is afgerond. Bij het Europees Hof voor de Rechten van de Mens loopt een procedure tegen de Russische Federatie, waarin het land verantwoordelijk wordt gesteld voor de dood van 298 burgers. Daarnaast is het RBT betrokken bij de zogeheten staatsaansprakelijkheid van Rusland, waarbij de Nederlandse Staat de Russische Federatie aansprakelijk heeft gesteld. Het RBT heeft geprobeerd in de VS een civiele procedure te starten tegen de financiers van de Oekraïense rebellen, maar die procedure is door een uitspraak van de Supreme Court inmiddels niet meer mogelijk. In het Nederlandse strafproces tegen de vier verdachten treedt het RBT op voor ongeveer 572 nabestaanden van 233 slachtoffers. Het RBT heeft namens een groot aantal van hen een schadeclaim neergelegd van in totaal 11 miljoen euro, circa 50.000 euro per slachtoffer.

Zij hebben belang bij een eenduidige communicatie en advisering. Voor hen is er niets vervelender dan van de ene advocaat advies A te krijgen en van de andere advocaat advies B. Dat vergroot de onzekerheid onder nabestaanden, en dat moet koste wat kost worden voorkomen.' Schijns benadrukt dat het ook in het belang van de rechtbank en het Openbaar Ministerie is dat de advocaten van de nabestaanden in deze zaak als team optreden. 'Als alle nabestaanden een eigen advocaat zouden nemen, of zich lieten bijstaan per groepje van tien, zat je met zestig advocaten in de rechtszaal, dan krijg je een onwerkbaar situatie.'

De advocaten denken dat meer zaken zich lenen voor een gezamenlijke aanpak. De Lang: 'Uitgangspunt is natuurlijk het belang van je cliënt. Niet iedere zaak leent zich voor bijstand van een groep advocaten van verschillende kantoren. Maar als ik terugkijk naar zaken uit het verleden kan een samenwerkingsverband van advocaten in grotere rampzaken heel nuttig zijn. Het cliëntbelang is dan gediend bij het algemeen belang.' De onderlinge, nauwe samenwerking ervaren ze als uniek. Schijns: 'In andere zaken komt het natuurlijk weleens voor dat je de expertise van een advocaat van een ander kantoor inhuurt. Maar onze samenwerking in deze zaak gaat veel verder dan dat. We treden als advocaten – werkend

bij verschillende kantoren – naar buiten toe op als één team. We doen deze zaak echt met z'n achten. Ook hebben we één gezamenlijk processtuk ingediend, namens de nabestaanden. In die zin voelt het alsof we als één kantoor optreden.' De Lang voegt toe: 'Veel dingen kunnen we ook alleen in teamverband delen. Het strafdossier is bijvoorbeeld aan ons overhandigd met de mededeling dat we het niet mogen delen met kantoorgenoten.'

AFGELUISTERD

De RBT'ers behandelen de informatie uit het strafproces met strikte veiligheidsmaatregelen. Ze houden er rekening mee dat ze worden afgeluisterd door een Russische inlichtingendienst, zegt de Amsterdamse strafrechtadvocaat Maarten Pijnenburg (Dekens Pijnenburg Strafrechtadvocaten). 'Laat ik het diplomatiek zeggen. We houden op z'n minst rekening met mogelijke betrokkenheid van Rusland.' Puur inhoudelijke overleggen voeren ze niet online, maar tijdens fysieke bijeenkomsten. De laptops en telefoons gaan dan uit. Eerdere ervaringen versterken het vermoeden dat de Russen meeluisteren. De Lang: 'In 2017 hadden we bijvoorbeeld een besloten bijeenkomst met de nabestaanden. Daarin deelden we informatie over onze

strategie in de diverse lopende procedures. De volgende dag stond die informatie op een Russische blog, inclusief de foto's van het zaaltje waar het overleg had plaatsgevonden en de pasfoto's van de advocaten van het rechtsbijstandsteam.' Een eyeopener, noemt de Lang het. 'We kunnen er niemand van beschuldigen. Maar het is wel een feit dat het is gebeurd. Voor ons een les. Voor het delen van gevoelige informatie, met name de informatie uit het strafdossier, komen we bij elkaar. Daarnaast hebben we diverse veiligheidsmaatregelen getroffen. De informatie uit het strafdossier kunnen we bijvoorbeeld niet met onze cliënten delen.'

'De energie die we in deze zaak stoppen is ongekend. Misschien verklaart dat waarom we zo'n hecht team zijn'

Binnen het RBT komt niet alleen het strafdossier op tafel. Ook andere zaken passeren de revue, zoals het overleg met derde partijen, de hoogte van de schadevergoeding voor de nabestaanden, het uitoefenen van het spreekrecht, de emoties bij de nabestaanden. Schijns: 'We realiseren ons natuurlijk dat deze zaak een enorme psychologische impact heeft

op de nabestaanden. Zo staan we in contact met een aantal hoogleraren psychologie van de Rijksuniversiteit Groningen. Zij onderzoeken hoe de nabestaanden het strafproces ervaren.'

Af en toe leidt het tot spanning, tussen het RBT en het OM. Pijnenburg: 'De nabestaanden willen weten in

het strafproces een gezicht te geven. Bij iedere mail die ik openmaakte, stonden de tranen in mijn ogen. Je ziet jonge kinderen, hele families, soms een hele generatie. Tegelijkertijd zijn het ook die emoties die me enorm motiveren om de nabestaanden zo goed mogelijk bij te staan.'

De Lang: 'Het bijzondere in deze zaak is dat de nabestaanden nog volop in hun rouw zitten. Dit proces moeten ze daar dwars doorheen doen. Maar de emoties, die zijn nog volop aanwezig. Ook al is het bijna zeven jaar na dato.'

Hoewel er vier verdachten

terechtstaan in het proces, zal geen van hen op zitting aanwezig zijn. Alleen de advocaten van de Russische verdachte Oleg Poelatov verdedigen hun cliënt. Schijns: 'Dat de verdachten niet aanwezig zijn, is een manco van dit proces. Normaal gesproken wordt de verdachte echt bevraagd over zijn rol in het geheel, hij kan dan ook verklaringen afleggen. Het zijn juist die verklaringen waar de nabestaanden naar op zoek zijn. Die blijven nu uit.'

Niettemin had het RBT niet op hun aanwezigheid gerekend, zegt De Lang. 'Ik ben blij dat er in ieder geval één van de vier verdachten wordt verdedigd door advocaten. Dat zorgt ervoor dat je meer een

proces op tegenspraak hebt, en dat geeft meer legitimiteit aan het hele strafproces.' Schijns: 'En ook voor de manier waarop de nabestaanden het proces ervaren, is de aanwezigheid van de verdediging van een van de verdachten belangrijk. Ook al vinden ze het af en toe ook moeilijk om te horen wat de verdediging zegt.'

SPREEKRECHT

Het strafproces loopt in ieder geval door tot volgend voorjaar. Aankomende september wordt een extra belangrijke maand voor het RBT. De Lang: 'Dan dient het spreekrecht van de nabestaanden zich aan. Negen-tig nabestaanden gaan het woord voeren. Daar komt veel logistiek bij kijken. We maken een planning voor het spreken van de nabestaanden. En houden ons bezig met het opzetten van verbindingen met het buitenland. Want er zijn ook veel buitenlandse nabestaanden die willen spreken.' Schijns: 'Dat spreekrecht wordt een historisch moment. Negen-tig nabestaanden gaan het woord voeren. De rechtbank heeft daar drie weken de tijd voor uitgetrokken. Dat heeft zich in een strafproces in Nederland nog nooit voorgedaan. Via een livestream is het ook over de hele wereld te volgen. Het is een ongelooflijk belangrijk moment voor de nabestaanden. Zij kunnen hun stem laten horen.' ■

'Dat spreekrecht wordt een historisch moment. Negen-tig nabestaanden gaan het woord voeren'

hoeverre de mensen die nu terechtstaan ook strafrechtelijk verantwoordelijk kunnen worden gehouden voor het overlijden van hun dierbaren. Vandaar dat wij daar bovenop zitten. Dat geeft soms wel een bepaalde spanning. Het OM werkt onder hoge druk, ook tijdsdruk. Maar ons belang is om de nabestaanden zo goed mogelijk te informeren, binnen de kaders van wat we vanuit het perspectief van informatieveiligheid kunnen delen.'

EMOTIONEEL BELADEN

De emotionele beladenheid van de zaak trekt een wissel op de raadslieden zelf. Het gezamenlijk optrekken in teamverband vervult ook op dat punt een functie. Tijdens de fysieke bijeenkomsten, één keer per maand of een keer per twee maanden, kunnen ze stoom afblazen. Gezamenlijk praten ze over de extra werkdruk die het proces meebrengt bij alle raadslieden, die naast hun bijstand in het MH17-proces ook nog een 'gewone' praktijk voeren. Ook vinden ze gehoor bij elkaar over het verdriet van de nabestaanden. Schijns herinnert zich dat ze overvallen werd door emoties bij het opstellen van de vorderingen voor de schadevergoedingen, half april. 'We hadden de nabestaanden gevraagd een foto mee te sturen van de overledenen, om de overledenen zo in

Toevoeging zonder bovengrens

Het aantal uren dat de advocaten van het RBT in de zaak stoppen, varieert per week. In de piekweken zijn ze er meer dan *fulltime* mee bezig. Het onderling overleg vergt ook de nodige tijd. Dat overleg is een continu proces dat ook in de avonden en weekenden plaatsvindt. De Raad voor Rechtsbijstand heeft extra geld beschikbaar gemaakt voor de acht advocaten uit het RBT omdat het zo'n tijdrovende zaak is. Voor de declaratie van hun uren zijn de advocaten uit het Rechtsbijstandsteam niet gebonden aan een maximum. Ze moeten hun uren wel verantwoorden. Voor de advocaten, van wie de meerderheid in een commerciële praktijk werkt, is een vergoeding op basis van toevoeging geen vetpot, zeggen ze. Schijns: 'Daarmee kun je de normale kantoorkosten niet dekken.' Tegelijkertijd zijn ze positief over de manier waarop de Raad voor Rechtsbijstand zich opstelt. Pijnenburg: 'In deze barre tijden van rechtsbijstand wordt getracht ons tegemoet te komen. We moeten onze uren uitgebreid motiveren, maar het werkt wel.'

JURISTEN VAN DE 21^E EEUW

DOOR / ERIK JAN BOLSIUS

De hbo-rechtenopleidingen bestaan ruim achttien jaar. Ze zijn volwassen en hbo-juristen werken in vele juridische disciplines. Maar advocatenkantoren laten dit potentieel nog grotendeels onbenut.

Oud-deken Els Unger lacht als ze bedenkt dat zij vijftien jaar geleden al riep dat veel advocaten hbo-werk verrichten. 'Ik stelde dat tachtig procent van het werk door hbo'ers gedaan kan worden. Dat leidde toen tot *hatemail*. Maar ik geloof er nog steeds in.' Unger ziet in de afgelopen jaren het aantal hbo'ers in de advocatuur wel toenemen, maar vooral als *paralegal* bij de grotere kantoren. 'Ze kunnen meer, maar het systeem van de kantoren is er niet op ingericht, we hebben geen eigenstandige rol voor hbo-juristen.' Net als Els Unger, stelt arbeidsrechtadvocaat Ernst van Win van het Leidse De Clercq Advocaten al sinds jaar en dag dat hbo-juristen een aanwinst kunnen zijn voor de advocatuur. 'Het is bijzonder onverstandig dat advocatenkantoren daar niets mee doen. Maak een tweede balie, voor hbo'ers, hanteer dezelfde gedragsregels, spreek interactie af tussen die twee beroepsgroepen, net zoals dat in de accountancy gebeurt. Als je dat onder de NOvA-vlag doet, komt alle ervaring daarin samen. Hbo'ers brengen veel praktische ken-

nis in, ze hebben een heel pragmatische aanpak. Ik heb veel lesgegeven aan het hbo, vakken als arbeidsrecht en ethiek. Academici zijn de allerslechtste probleemoplossers, die doen alles met hun hoofd, ze zijn hun hart kwijtgeraakt. Hbo'ers stellen heel andere vragen aan me.' Els Unger vindt niet alleen dat hbo-juristen breder aan de slag moeten,

ze zet ze ook daadwerkelijk in op haar kantoor. 'De tarieven in de advocatuur staan onder druk, een deel van ons werk is niet zo ingewikkeld. Op het hbo leren ze ook beroepsproducten maken, zoals bezwaarschriften, brieven en contracten en dat kunnen ze heel goed. Ik heb regelmatig een derdejaars hbo-jurist die stage loopt, en ben telkens blij verrast.'

Waar werken hbo-juristen?*

- Decentrale overheid: gemeenten, waterschappen, provincies, hoogheemraadschappen, omgevingsdiensten.
- Juridische dienstverlening: advocatuur, notariaat, gerechtsdeurwaarders, incassobureaus, rechtsbijstandsverzekeraars, juridische adviesbureaus (Juridisch Loket).
- Profit- en non-profitorganisaties: (internationaal) bedrijfsleven, mkb, detacherings- en uitzendorganisaties, branche- en belangenorganisaties.
- Centrale overheid: ministeries, zelfstandige bestuursorganen als KvK, ACM en UWV, en rijksdiensten als Rijkswaterstaat, Dienst Uitvoering Onderwijs, en politie.
- Rechterlijke macht, zoals arrondissementsparket, rechtbank, Raad van State en de Centrale Raad van Beroep.

* Landelijk beroeps- en opleidingsprofiel HBO-Rechten (2019)

Afgestudeerde HBO-juristen Hogeschool Leiden

Goedkope stages van breed opgeleide hbo'ers, paralegals die goed werk leveren, het zou de opmaat moeten zijn voor een ruimere inzet van hbo-juristen in de advocatuur, helemaal als ze die door Unger genoemde eigenstandige (lees: declarabele) rol kunnen vervullen. Advocatenkantoren kunnen veel baat hebben bij een bredere inzet van de praktisch ingestelde professionals die al sinds 2002 in een gestage stroom hun weg naar de arbeidsmarkt vinden. Wie je er ook over spreekt op de hbo's, ze beginnen direct te vertellen over de vernieuwing die hun studenten brengen.

Docent Eric Wiersma (55) van Inholland Rotterdam ziet zijn studenten aan de slag gaan als overheidsjurist, als rechtsbijstandsjurist, bij het Juridisch Loket, UWV, de SVB, de reclassering, de rechtbank, het Openbaar Ministerie, Slachtofferhulp, Belastingdienst, IND, woningbouwcorporaties, bewindvoerders, incasobureaus, maar nog niet veel in de advocatuur. 'Wij leiden juristen op voor de 21e eeuw, met de brede blik die nodig is om een cliënt te helpen.

Ze schrijven een contract dat mensen echt kunnen lezen, zijn *hands-on*. Als je als advocaat een duurzame relatie met je cliënt wilt, is het belangrijk om efficiënt en klantgericht te werken. Daar kunnen hbo-juristen een goede rol in spelen.'

LEGAL TECH

'De advocatuur zit zichzelf in de weg,' stelt Ineke van den Berg, lector toegankelijkheid van het recht aan Hogeschool Inholland, als ze constateert dat haar studenten nog weinig emplooi vinden op advocatenkantoren. 'Het zijn geen junior-advocaten, zo moet je ze dus ook niet inzetten. Maar ze zijn goed opgeleid in *legal tech* en *legal design*, dat zijn waardevolle disciplines. Bij *legal design* leiden wij studenten altijd op om vanuit perspectief van de rechtzoekende te werken, vraaggericht, dan ga je het gesprek anders aan. We leren ze vooral naar de werkelijkheid te kijken, en niet alleen naar de wetboeken.' *Legal tech* is volgens de hbo's geen modewoord, maar echt de nabije toekomst. De twaalf hbo's rechten hebben er vol op ingezet met eigen

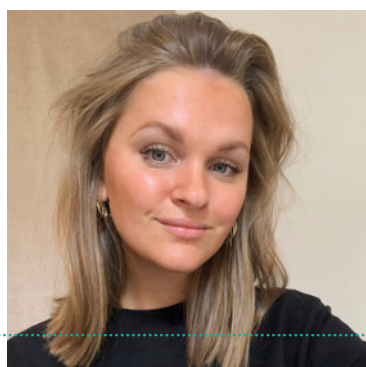
legal tech labs en ze werken samen in een Legal Tech Alliantie. Docent, onderzoeker en voorzitter van die alliantie Ilona van Opdorp (41), van Hogeschool Leiden: 'Dit is een van de manieren waarop een hbo-jurist zich kan onderscheiden. Het hbo is heel wendbaar, we proberen veel nieuwe dingen.' Ze noemt de recent afgeronde *legal tech challenge*, in opdracht van het ministerie van Justitie. Universitaire en hbo-studenten uit het hele land deden mee aan de uitdaging om het recht toegankelijker te maken, de *challenge* werd gewonnen door een team van Zuyd Hogeschool. 'Deze vorm van onderwijs beviel zo goed dat we nu proberen zo'n *challenge* onder te brengen in het reguliere onderwijsprogramma.' Van Opdorp ziet veel mogelijkheden voor haar studenten in de advocatuur. 'Als je als team aan een zaak werkt, kun je het werk verdelen op kwaliteiten en niet alleen op inhoud. Laat de hbo'er de *casemanager* zijn, of *legal operations manager* en laat hen ook het klantcontact onderhouden.' Van Opdorp roemt de praktische insteek van de hbo'ers en geeft als voorbeeld een project voor de gemeente Leiden, voor jongeren die betraapt worden op het dealen van drugs. 'Als je betraapt ►

Els Unger

Hbo'ers op de Zuidas

Anouk van der Heijde (22), student medewerker knowledgemanagement bij Stibbe. 'Ik werk sinds september 2020 bij Stibbe. Onze afdeling ondersteunt de advocaten op het gebied van juridische knowhow. We houden jurisprudentie bij en wetten die aanhangig zijn. Op de Hogeschool Leiden heb ik het vak *Legal Tech* gevolgd, dat komt in zoveel dingen terug, op die trein wil ik zeker springen. Applicaties voor overnamecontracten, de software voor Berkeley Bridge, het programma Kira voor *due diligence*-onderzoeken. Op de Hogeschool had ik al met het maken van beslisbomen in JuriBlox gewerkt, dus dat sluit goed aan. Ik kan mijn praktische kennis echt goed toepassen. Uiteindelijk wil ik een juridische universitaire master voltooien, een aantal jaar als advocaat werken en daarna in het bedrijfsleven aan de slag.'

Julia Lothmann (26), knowhowspecialist bij Stibbe. 'Hiervoor werkte ik al ruim twee jaar als *paralegal* bij Stibbe. Dat deed ik als werkstudent, het is juridisch inhoudelijk werk, veel onderzoek. Ik heb meegewerkt aan een publicatie over de doorwerking van de *corporate governance* code in het RvC-verslag, en heb daardoor ontdekt dat ik het onderzoek echt mooi werk vind. Ik denk erover om straks een master te doen en dan nog te gaan promoveren op *corporate governance*. De hbo-juristen die hier stage lopen, zijn vaak pragmatisch, dat werkt prettig. Sinds kort zit ik ook in het innovatieteam. Ik vind het interessant om nieuwe tools te zoeken en ontwikkelingen in *legal tech* te volgen.'

bent, krijg je een dwangsom opgelegd en mag je een zienswijze indienen, maar vaak begrijpen jongeren dat niet. Onze studenten hebben een animatie gemaakt waarin je ziet waar je op betrapt bent, wat de consequentie is en hoe je je mening kunt geven als je vindt dat het onterecht is. Mijn studenten kunnen echt wat betreft deze doelgroep beter communiceren dan ik, toegankelijker.'

Dat steeds meer studenten technologie omarmen, ziet ook Gerdo Kuiper (41), lector Recht & Rechtvaardigheid bij Hogeschool Leiden. 'In het juridische werk worden steeds meer *tools* gebruikt, bijvoorbeeld corporate housekeeping-applicaties, beslisondersteunende- en eDiscovery-applicaties, waar een combinatie van juridische en technische kennis voor nodig is. Met deze kennis en vaardigheden kun je bij de grotere kantoren aan het werk als *legal operations manager* of *professional support officer*.'

Een brede blik, voorbij de puur juridische kennis, krijgen de hbo-studenten in Leiden vanaf het begin mee. De opleiding is onderdeel van de

faculteit Management en Bedrijf en in de eerste twee jaar zijn er faculteitsbrede modules, vertelt Kuiper. 'Bij het vak Financieel rijbewijs bijvoorbeeld, zitten rechten- en commerciële economiestudenten samen. De ondernemende houding van economiestudenten, die al vanaf het eerste jaar bezig zijn met het opzetten van bedrijfjes, kan inspirerend zijn voor de rechtenstudenten.' De Leidse hbo-rechtenstudenten worden opgeleid als *T-shaped lawyers*, die naast de juridische staander ook sociologie, politicologie, bestuurskunde, criminologie, ethiek, legal tech, legal design en organisatiekunde leren, maar ook vakken als gesprekstechniek, onderhandelen en presenteren. Kuiper erkent: 'Puur juridisch zijn ze minder goed geschoold dan academici, maar ze krijgen een goede basis in vrijwel alle rechtsgebieden.

En tijdens hun stage van een jaar maken de meeste studenten een enorme ontwikkeling door.' Kuiper weet dat veel studenten doorgaan naar een master, maar denkt dat hbo'ers met de nieuwe minor legal tech & design

hun weg wel vinden in de advocatuur. 'Zij vinden het leuk om juridische regels om te zetten naar beslis-systemen. In het vaste curriculum hebben we samen met het juridische softwarebedrijf JuriBlox een module ontwikkeld waarin studenten leren beslisbomen te ontwerpen en automatisch contracten te genereren. Bij de minor werken ze ook met Neota Logic om zelf expertsystemen te bouwen en met het eDiscovery programma Zylab. Grote kantoren hebben veel aan de inzet van dat soort technologie bij fusies en overnames, in *due diligence*-onderzoeken en bij jurisprudentieonderzoek. Kleine kantoren moeten afwegen of ze daar ook in meegaan. Advocatenkantoren denken vanuit een puur juridische bril. Onze hbo'er gaat je echt verrassen met technische en interdisciplinaire kennis en vaardigheden.'

ONTLEZING

De Haagse Hogeschool heeft een duale opleiding, waar de studenten de laatste anderhalf jaar hun opleiding combineren met een vierdaagse

werkweek in de advocatuur, het notariaat, bij rechtbanken en overheden. Teamleider hbo-rechten Caroline van Kordelaar ziet hoeveel juridisch werk er te doen is voor hbo'ers. 'Daar zit ook redelijk routinematig werk bij, dat vinden de meeste wo'ers op een gegeven moment niet meer leuk, maar veel hbo'ers wel. Die zijn ook heel oplossingsgericht, kunnen grote projecten runnen en zijn interdisciplinair opgeleid. Of het nou vanuit *legal design* is, wat Ineke van den Berg in Rotterdam doet, of vanuit het ondernemerschap waar Van Kordelaar het over heeft, hun studenten leren te kijken wat

'Maak een tweede balie voor hbo'ers en hanteer dezelfde gedragsregels'

de klant zoekt en hoe je hem echt kunt helpen. Van Kordelaar: 'Ik laat studenten websites van advocatenkantoren analyseren en die zijn vaak heel aanbodgericht, ze gaan uit van zichzelf en hun eigen kennis. Wij besteden veel aandacht aan de oplossingsgerichte jurist, waarin je leert denken vanuit de klant.' Efficiënter werken, ook daar kunnen hbo'ers aan bijdragen, weet Van Kordelaar, ze verwijst naar het leren ontwerpen van werkprocessen of beslissbomen

waarmee burgers kunnen kijken of ze een vergunning nodig hebben. Van Kordelaar signaleert: 'Veel studenten beheersen de taal niet goed genoeg. Deze generatie leest geen boeken, zelfs geen uitgebreid krantenartikel. Ik zie de ontleding terug in de stukken die ze schrijven. Dus besteden we ook aandacht aan het goed lezen van wetsartikelen en jurisprudentie, argumenteren en bouwen we taalvaardigheid uit naar alle vier de leerjaren.' Ontbrekende kennis van het recht wordt in de werkpraktijk wel bijgebracht, weet Van Kordelaar.

Die stelling onderschrijft Ronald Klingers (61) van de Raad van State. Klingers is als unithoofd verantwoordelijk voor de buiten-zittingszaken. 'Hier lopen elk jaar een of twee hbo'ers stage. Ik leid een kleine club collega's die eenvoudige zaken afhandelen die niet op zitting komen, een kruising van automatisering en juridisch werk. In het begin zit er een groot gat tussen wat men op school leert en wat ze in onze praktijk nodig hebben. Het is ook een cultuurshock voor de studenten, zo'n instituut waar heel veel regeltjes gelden. Onze stagiairs beginnen simpel, met zaken waarvoor geen griffierecht is betaald. Daarna gaan we de andere ontvankelijkheden af. Soms komt zo'n zaak terug in verzet en als partijen dan ook gehoord moeten worden, kunnen de stagiairs ook als hulpgriffier optreden en de hele cyclus meemaken tot en met de zitting. Voor de hbo-juristen is dit heel interessant, die kunnen er in zo'n stageperiode echt mee uit de voeten. Ze duiken dossiers in, maken een concept-uitspraak, denken mee, stellen slimme vragen. Wat doe je als iemand uit protest slechts een euro griffierecht heeft betaald, hoe werkt de verzenden ontvangsttheorie nu er meerdere postverzenders zijn toegestaan naast

Ernst van Win

© Mike van Bemmelen

PostNL? Ze krijgen een goede basis van het bestuursrecht mee.' Zo nu en dan blijft er ook iemand hangen na de stage, vertelt Klingers.

Ook de Badhoevedorper notaris Suzanne Kwantes (39) werkt graag met hbo-juristen. 'Wij hebben nu een hbo-jurist als stagiair en bij mijn vorige kantoor schakelden we ze ook graag in. Ze kijken met een frisse blik naar wat we doen, stellen vragen bij de werkprocessen en bij de formulering van de stukken. Wij vinden zelf dat we toegankelijk communiceren, maar toch gebruiken we nog woorden of formuleringen die voor cliënten lastig zijn. We moeten klanten goed informeren over wat ze tekenen, en leggen in een begeleidende brief uit wat er in een akte staat, maar je krijgt toch vaak dezelfde vragen bij het bespreken van de akte. Dat is niet erg, maar het is natuurlijk prettig als cliënten de akte al beter begrijpen voordat ze komen tekenen. Een stagiair met *legal tech* als vak heeft daarvoor een *infographic* gemaakt, waarin het helder wordt uitgelegd. Dat zou met alle aktes kunnen. Maar ik kan haar ook vragen een model te maken voor een nieuwbouwproject met 125 appartementen, waarbij de omschrijvingen met vergelijkbare parameters direct vanuit een Excel-bestand in aktes komen te staan. In het notariaat kunnen hbo'ers ook doorstromen als klerk, ik zie ze als een aanwinst. Een hbo-jurist pakt het snel op, ik heb heel goede ervaringen met ze.' ■

© Yvette Beumer

Suzanne Kwantes

FINANCIERING VAN RECHTSZAKEN EN ARBITRAGEZAKEN

No Cure No Pay

LIESKER
PROCESFINANCIERING

Burgemeester de Manlaan 2 | 4837 BN Breda
+31 (0)76 530 36 00 | www.liesker-procesfinanciering.nl

LIESKER
KARTELSCHADE

Louizalaan 207 | B-1050 Brussels
+32 (0)487 39 10 83 | www.liesker-kartelschade.nl

info@liesker.com

is op zoek naar een advocaat(-stagiaire)

Het advocatenkantoor dat sinds 2014 in Helmond is gevestigd, kenmerkt zich door een 'no-nonsense' mentaliteit alwaar de belangen van cliënten te allen tijde prevaleren, zonder daarbij afbreuk te doen aan de plezierige en informele werksfeer.

Vanwege aanhoudende groei, zijn wij op zoek naar een advocaat, die zich wil bezig houden met de algemene civiele praktijk (daaronder begrepen het personen- en familierecht). Daar wij advocaten zijn, wordt er niet slechts geadviseerd, maar tevens - en alleen waar nodig - geprocedeerd. De clientèle bevindt zich in de particuliere en zakelijke markt.

Spreekt dit je aan en wil je eerstens in loondienst deel uit gaan maken van ons team, stuur dan je sollicitatiebrief met CV naar: info@knopperenvanstiphout.nl of bel gerust voor verdere inlichtingen over deze vacature naar 0492-536666.

Neem een kijkje op www.knopperenvanstiphout.nl voor meer algemene informatie over ons kantoor.

BEKS & BEKS
ADVOCATEN

Gezocht:
beginnende advocaat-medewerker of
gevorderde advocaat-stagiair(e)

Werken in de advocatuur is het leukst wanneer je veel vrijheid en kansen krijgt. Heb je affiniteit met ondernemers en wil je een eigen praktijk opbouwen? **Dan zijn wij op zoek naar jou.**

Ons kantoor is gevestigd in Hilversum (vlak aan de afrit A27) en gespecialiseerd in contractenrecht, ondernemingsrecht, arbeidsrecht, huurrecht/vastgoed en de insolventiepraktijk.

Bekijk de volledige vacature op onze website:
www.beks.nl (algemeen → vacature).

We zien jouw enthousiaste reactie graag tegemoet.

Acquisitie naar aanleiding van deze advertentie wordt niet op prijs gesteld.

De sociale advocatuur kan rekenen op extra overheidsgeld, maar nu nog even niet. Minister Dekker zorgt nog voor een nette overdracht, maar schuift de kwestie door naar de formerende partijen. De Tweede Kamer vindt het prima.

EXTRA GELD SOCIALE ADVOCATUUR ZAAK VOOR FORMATIE

DOOR / KEES PIJNAPPELS

Zowel minister als Kamer zegt het nodig te vinden dat er structureel extra geld beschikbaar komt om de sociale advocatuur in de benen te houden. Alleen over de manier waarop dat geregeld moet worden, lopen de meningen uiteen. De meeste linkse partijen achten onmiddellijk actie nodig, zodat de toevoegingsstarieven al per 1 juli omhooggaan. De huidige coalitiepartijen en minister Dekker gaan liever niet overhaast te werk en mikken op het volgend begrotingsjaar. Eind mei debatteerde de Tweede Kamer mogelijk voor de laatste maal met minister Dekker voor Rechtsbescherming over de gefinancierde rechtsbijstand. De kans dat hij in een nieuw kabinet dezelfde post gaat bekleden, is minimaal. Mogelijk was dat ook de reden dat de sfeer tijdens het debat van begin tot eind gemoeidelijk bleef. Waar bewindsman en Kamerleden elkaar eerder met het mes tussen de tanden tegemoet traden, bestookten ze elkaar nu met hoffelijkheden.

NESTOR

Ongetwijfeld speelde daarbij ook de nieuwe bemensing van de Vaste Kamercommissie voor Justitie en Veiligheid een rol. Met zijn 38 jaar bleek

SP-Kamerlid Michiel van Nispen de nestor. Voor de rest van het gezelschap, veelal nog maar enkele weken Kamerlid, was het de eerste keer dat ze zich over het dossier bogen.

Het debat kwam dan ook tot stand op initiatief van Van Nispen, die minister Dekker al jaren onvermoeibaar, maar nagenoeg tevergeefs, trachtte te bewegen tot meer toeschietelijkheid jegens de sociale advocatuur. Van Nispen zag zijn kans schoon nadat de Kamer eind april zijn goedkeuring gaf aan een motie van PvdA en Groen-Links, waarin het kabinet wordt gevraagd de sociale advocatuur te ondersteunen in de geest van de commissie-Van der Meer. Deze commissie concludeerde al in 2017 dat er jaarlijks 127 miljoen bij – de al begrote 400 miljoen – moet om toevoegingsadvocaten een redelijke vergoeding te bieden. Waar een Kamermeerderheid daar jarenlang niet voor voelde, keerde het rapport *Ongekend onrecht* over de toeslagenaffaire plotseling het tij. Onder het motto ‘versterk de tegenmacht’ werd op 29 april de motie Klaver/Ploumen met maar liefst 122 stemmen aangenomen.

Van Nispen probeerde in het debat met Dekker die motie meteen te

verzilveren. Volgens hem is er geen tijd te verliezen en moet de uitholling van de sociale advocatuur per direct een halt worden toegevoerd. Hij riep Dekker en de andere fracties op de tarieven voor sociaal advocaten met ingang van 1 juli met tien procent te verhogen. Daarnaast moet de minister in zijn begroting voor 2022 al voorsorteren op structurele maatregelen, zodat de formerende partijen het advies van de commissie-Van der Meer volgend jaar al kunnen uitvoeren.

ONWENNIG

Hoewel Van Nispen praatte als Brugman, kreeg hij niet van alle andere Kamerleden de gewenste steun. De onwennigheid met de materie wreekte zich daarbij, voorzichtigheid met dit gevoelige dossier was troef. Niemand wil zijn politieke bazen voor de voeten lopen, zeker de Kamerleden die zich straks mogelijk terugzien in een coalitie. Alleen de in Kabul geboren VVD'er Ulyse Ellian toonde zich bekend met de sociale advocatuur. Verrassend riep hij op voor meer respect voor ‘het eervolle beroep’ dat de sociaal advocaat uitoefent. ‘Het werk van een sociaal advocaat is minstens zo com- ▶

Michiel van Nispen

plex als dat van een Zuidas-advocaat die een transactie van 100 miljoen begeleidt.' Ellian reageerde zelfs emotioneel nadat Van Baarle (DENK) schamperde dat het respect van de VVD voor de sociale advocatuur de laatste tien jaar ver te zoeken is geweest. 'Ik was zelf advocaat. Ik heb zelf toevoegingen gedaan en ik heb daarbij zelf geld ingeleverd.' Ellian voegde daar aan toe dat er ten onrechte laatdunkend wordt gesproken over de sociale advocatuur en dat het beroep een steviger positie verdient.

'Het werk van een sociaal advocaat is minstens zo complex als dat van een Zuidas-advocaat die een transactie van 100 miljoen begeleidt'

Niettemin vindt ook de VVD'er, net zoals CDA, ChristenUnie en D66, dat de partijen die het nieuwe kabinet gaan vormen, moeten beslissen over extra geld voor de sector. Al was het alleen maar omdat er tijdens de kabinetsformatie ook op andere complexe dossiers financiële knopen moeten worden doorgesleuteld.

SCHEEFSGROEI

En zo bleef ook Ellian, ondanks de heel andere toonsetting dan die van zijn voorgangers Van Oosten en

Van Wijngaarden, zijn partijgenoot Dekker trouw. De minister bezwoer dat overhaast handelen nu niet verstandig is, omdat je dan verdere scheefgroei tussen verschillende rechtsgebieden kunt krijgen. In sommige rechtsgebieden, bijvoorbeeld bij Wggz-zaken, is de vergoeding heel redelijk, terwijl familierecht tekortkomt. Generiek bijplussen is dan niet handig, stelt Dekker. 'Ik begrijp het ongeduld. We hebben nu de kans om het goed te doen, dat vraagt een goede voorbereiding. Het is een structureel probleem, laten we dat bij de komende begroting structureel oplossen. Ik ben nu hard aan het werk om te zorgen dat dat vanaf 1 januari ook echt gaat gebeuren.' Daarmee erkende ook Dekker dat er met de motie Klaver/Ploumen wel

degelijk een andere wind is gaan waaien. Volgens de minister is het politieke debat over de gefinancierde rechtsbijstand op een 'kantelpunt' aanbeld. 'Het is evident dat er meer geld nodig is, maar daar moeten uiteindelijk de formerende partijen de knoop over doorhakken.' Minder dan een jaar geleden had Dekker liever zijn tong afgebeten dan dit te zeggen.

De demissionair bewindsman beloofde de Tweede Kamer wel dat er ook volgend jaar geld beschikbaar

Als extra aansporing voor Dekker nam de Tweede Kamer begin juni een motie van Van Nispen en Azarkan (Denk) aan waarin het kabinet wordt opgeroepen 'alle voorbereidingen te treffen en de uitvoering in gereedheid te brengen voor het uitvoeren van scenario 1 van de commissie-Van der Meer per 1 januari 2022.' Dat scenario betreft jaarlijks 127 miljoen euro extra.

blijft voor de overbruggingsregeling. Het kabinet trok eerder voor 2020 en 2021 in totaal 73 miljoen euro uit om de toevoegingstarieven te verhogen. Het zal niet zo zijn dat de regeling op 31 december afloopt en er dan een gat ontstaat, aldus Dekker.

CYNISCH

Eén punt wilde de scheidend minister voor Rechtsbescherming echter nog wel maken. Hoewel de kindertoelagenaffaire het debat over de rechtsbijstand heeft doen kantelen, zat het probleem daar niet in een gebrek aan rechtsbescherming, stelde hij. 'Cynisch genoeg hadden de mensen waar het om ging toegang tot de rechter. Zelfs met hulp van een toegevoegde advocaat. Ze stuitten alleen op bikkelharte wetgeving of in ieder geval een bikkelharte uitleg daarvan.' ■

Sander Dekker

WIJ ZIJN OP ZOEK NAAR AMBITIEUZE EN GEDREVEN ADVOCAAT- MEDEWERKERS

- AANSPRAKELIJKHEIDS-
EN VERZEKERINGSRECHT
- ARBEIDSRECHT
- FAMILIE- EN ERFRECHT
- ONDERNEMINGS- EN
VERBINTENISSENRECHT

Adriaanse van der Weel Advocaten is een toonaangevend middelgroot kantoor met circa 25 advocaten. Wij bestaan al 116 jaar en hebben vestigingen op toplocaties in Middelburg en Rotterdam. Aan onze klanten leveren wij juridische diensten op een hoog niveau. Wij richten ons daarbij op klanten die prijs stellen op een goede en effectieve dienstverlening: wij zijn betrokken en toegankelijk.

WAT BRENG JE MEE?

Je bent een ervaren advocaat met bij voorkeur een afgeronde specialisatieopleiding dan wel heb je ruime ervaring op het gebied van één van de vorengenoemde praktijkgebieden. Je beschikt over een relevant netwerk en bent bereid jouw netwerk ten behoeve van ons kantoor uit te bouwen en/of te verstevigen.

ADRIAANSE VAN DER WEEL
advocaten

JE HERKENT JE IN HET VOLGENDE PROFIEL:

- Goed analytisch vermogen
- Kwalitatief zeer sterk
- Uitstekende Nederlandse schrijf-
en taalvaardigheid
- Sociale instelling, humor, energiek
karakter en proactieve houding
- Flexibel en zelfstandig
- Gevoel voor commercie
- Leergierig en je streeft ernaar jezelf
altijd te blijven ontwikkelen

WAT KUN JE VAN ONS VERWACHTEN?

We bieden je uitstekende arbeidsvoorwaarden en een informele en uitdagende werkomgeving met veel jonge, gedreven en betrokken collega's, die in een prettige sfeer binnen en buiten onze vestigingen in Middelburg en Rotterdam bezig zijn met allerlei activiteiten.

Dat betekent niet alleen hard werken, maar ook volop tijd en aandacht voor sociale activiteiten, zoals de kantoorlunch, borrels en andere events. Voorts bieden

we jou volop ruimte om je persoonlijk verder te ontwikkelen en extra cursussen te volgen via de Netlawacademy.

WAT WORDT JE WERKPLEK EN HOE KUN JE SOLLICITEREN?

Zowel in Rotterdam als in Middelburg verhuizen wij deze zomer naar nieuwe kantoren. Iedereen heeft een eigen werkplek, maar anno 2021 kan flexibel en afwisselend worden gewerkt vanuit de verschillende kantoren in Rotterdam/ Middelburg én vanuit huis.

IS JOUW INTERESSE GEWEKT?

Stuur dan jouw motivatiebrief, CV, cijferlijsten en eventueel beschikbare schriftelijke getuigschriften en/of stagebeoordelingen uiterlijk op 25 juni 2021 naar onze kantoormanager, mevr. Esther Slootheer via Werkenbijavdw@avdw.nl.

Heb je inhoudelijke vragen over de functie van advocaat-medewerker binnen één van de genoemde praktijkgebieden, neem dan ook contact met haar op via 0118-656060.

VOOR ONZE HUURRECHTPRAKTIJK ZIJN WIJ OP ZOEK NAAR EEN ADVOCAAT-MEDEWERKER MET MINIMAAL VIJF JAAR WERKVERVARING.

Straatman Koster advocaten

Straatman Koster Advocaten is een gerenommeerd nichekantoor in Rotterdam met meer dan 25 advocaten gespecialiseerd in het bouw- en vastgoedrecht. Het kantoor opereert al vijftien jaar in de top van de markt en is betrokken bij grootschalige en spraakmakende bouw- en (gebieds)ontwikkelingsprojecten. Wij werken voornamelijk voor projectontwikkelaars, (internationale) beleggers, adviseurs, aannemers, overheden en (woning)corporaties. Wij staan bekend om onze diepgaande specialistische kennis, hoge kwaliteit van dienstverlening, grote betrokkenheid en no-nonsense mentaliteit. Zoeken naar de beste oplossing en een persoonlijke aanpak, dat is wat ons typeert.

Bij voorkeur herken je je in het volgende profiel:

- kennis van en (proces)ervaring met het huurrecht;
- in staat om zelfstandig te werken en contacten met cliënten te leggen en te onderhouden;
- praktisch ingesteld en oplossingsgericht;
- iemand die 'durf't te adviseren en snel kan schakelen, maar ook juridisch sterk is en dat kan uitwerken als het moet;
- kennis van de Woningwet is een pré.

Als je bij ons komt werken, werk je aan interessante zaken voor aansprekende cliënten in een stimulerende werkomgeving met een open en fijne informele sfeer. Je krijgt hier de ruimte om zelfstandig te werken en je staat rechtstreeks in contact met cliënten. Wij investeren volop in de ontwikkeling en opleiding van onze advocaten. Het volgen van een specialisatie opleiding behoort tot de mogelijkheden. We bieden een marktconforme beloning. Straatman Koster Advocaten is gevestigd in hartje Rotterdam met een adembenemend uitzicht over de stad en pal tegenover het Centraal Station.

Als je meer wilt weten over deze vacature, vragen hebt over ons kantoor of een kop koffie wilt drinken, neem dan contact op met Marinda de Smidt (06 - 53 28 90 74 en marinda.desmidt@straatmankoster.nl).

DIT IS JOUW KANS.

Wij zoeken een bevoegde advocaat voor ons top-advocatenkantoor op een top-locatie in Amsterdam Zuid.

Daar hoort ook een top-salaris van € 8.000,- per maand bij.

Is deze functie op jouw lijf geschreven en denk jij dat jij past in ons top-team reageer dan direct.

conchita@vanrooijadvocaat.nl

*TOPADVOCAAT
Conchita van Rooij*

Procederen in Oostenrijk?

Wijnkamp Advocatuur/Advokatur GmbH

Nederlandstalig advocatenkantoor gevestigd in Oostenrijk.

Meerdere advocaten
Meerdere specialismen
Communicatie in de Nederlandse taal
Specialisatie: Bergsportrecht | Skirecht | Letselschade | Strafrecht

A-6460 Imst, Sirapuit 7 Oostenrijk

T: 0043 - 54 12 90 300 F: 0043 - 54 12 90 300 20

M: office@wijnkamp-advocatuur.com W: www.wijnkamp-advocatuur.com

advocaat arbeidsrecht

Arslan Ter Wee
ADVOCATEN

We bieden jou de mogelijkheid om in te stappen in een dynamische en interessante arbeidsrechtpraktijk.

Samen met je collega's werk je aan mooie zaken die ergens over gaan. Je krijgt veel vrijheid en vertrouwen om de praktijk vorm te geven.

FUNCTIE-EISEN

Je beschikt over een afgeronde universitaire opleiding en je hebt een aantal jaren ervaring als advocaat arbeidsrecht. Je behandelt zelfstandig zaken op verschillende arbeidsrechtelijke terreinen. Dat kunnen individuele (ontslag)dossiers zijn, maar ook meeromvattende zaken over bijvoorbeeld personeelsbeleid, reorganisaties of arbeidsvoorwaarden.

Wij zijn benieuwd naar wie jij bent als persoon en wat je zoekt in jouw werk als advocaat. Wanneer je bij ons past? Je bent ondernemend en gedreven, kwaliteiten die je inzet om het doel van jouw cliënten te bereiken. Dat belang staat immers voorop. Daarbij streef je altijd naar een goede balans tussen de juridische en praktische kant van een zaak.

Je hebt zowel oog voor detail als voor het grote geheel. Je bent adviseur, probleemoplosser en sparringpartner, kunt snel schakelen en combineert een analytische blik met praktische

oplossingen. Je bent in staat om de verschillende wensen en belangen van onze cliënten te herkennen en daarop in te spelen. De praktijk is erg afwisselend, geen zaak is hetzelfde en jouw werkweek bestaat uit een combinatie van adviseren, procederen en onderhandelen.

Arslan Ter Wee advocaten is een kantoor dat zich met name richt op ondernemers, zowel op zakelijk als particulier gebied. Met een groep veelzijdige specialisten staan we bedrijven en particulieren uit het hogere segment bij in uiteenlopende kwesties. Onze roots liggen in Zwolle, maar we zijn in de afgelopen 17 jaar uitgegroeid tot een regionaal kantoor met cliënten uit het hele land. We kiezen bewust voor dienstverlening gericht op ondernemers, zodat we hen de ondersteuning kunnen bieden die zij nodig hebben.

INTERESSE?

Neem contact op met Hanneke Hamelink, tel. 06 33 05 04 52 of verzend je motivatie en cv naar h.hamelink@atwadvocaten.nl.

Koerier nodig?

Supersnel transport binnen héél Nederland!
Vestigingen in Den Haag, Zoetermeer en Delft!

- Koeriersdiensten direct van A naar B
- Speciale tarieven
- Gespecialiseerd in aanbestedingen
- Ritten kunnen via de site worden aangevraagd
- Speciale projecten!

Bel gratis **0800 - 389 58 54**
of kijk op www.skippy.nl

SKIPPY
SNELTRANSPORT

DOOR / KEES PIJNAPPELS

INLOOPKAMER WERKT EERSTE ACHTERSTANDEN WEG

De Rechtspraak werkt sinds dit voorjaar met de zogenaamde landelijke inloopkamer om de achterstanden bij de gerechten weg te werken. Ondanks scepsis in eigen huis, lijkt de aanpak veelbelovend, melden direct betrokkenen.

De landelijke inloopkamer bestaat uit drie inloopteams die momenteel actief zijn. De hulp wordt met open armen ontvangen, constateert directeur Bas de Groot. 'Zowel rechtzoekenden als advocaten zijn vaak heel blij omdat hun zaak nu eindelijk in behandeling wordt genomen. We nemen de oudere zaken van de rechtbanken over. Soms ligt zo'n zaak al twee jaar te wachten om in behandeling te worden genomen.'

Sinds de start half maart heeft het inloopteam Civiel eerste aanleg ruim honderd vonnissen geschreven. Bij het inloopteam Familierecht zijn dat er circa vijftig. Er zijn overigens wel meer zittingen gedaan, maar nog niet in alle zaken ligt er een uitspraak. Daarnaast is er nog het team Civiel tweede aanleg, maar dat was een al bestaand team. Voor het na-jaar staan er nog twee inloopteams op stapel: Bestuursrecht en Strafrecht. Daarover zijn de gesprekken intern nog gaande.

KONIJNEN

Achterstanden bij de rechtbanken zijn als konijnen in een hok, zegt raadsheer Jan Bram de Groot. 'Als je er niets aan doet, komen er steeds meer. Zaken die in de kast liggen, lijken zich ook vanzelf te verdubbelen.' Het onderbreken van de processtroom leidt per saldo tot tijdverlies, aldus de raadsheer. 'Als je niet binnen een bepaalde tijd na de mondelinge behandeling uitspraak

doet, moet je de zaak weer helemaal opnieuw bekijken. Je hersenen moeten dan de hele zaak weer verwerken. Het kan de rechtbanken helpen dat wij zaken die te lang op de plank liggen voor ze gaan afhandelen. Dan kunnen zij zich in hun planning weer richten op een beheersbare voorraad. Als we dat met elkaar realiseren, dan hopen we eind 2023 een flinke deuk in de achterstanden te hebben geslagen.'

De teams opereren vanuit de rechtbanken in Utrecht en Den Bosch, maar behandelen zaken uit diverse windstreken. Circa de helft van de gerechten heeft zich aangemeld voor ondersteuning door de inloopteams. Civiele zaken worden doorgaans schriftelijk afgedaan, waardoor procespartijen niet eens merken dat hun zaak is overgenomen door de inloopkamer. Bij familiezaken is dat anders, die leiden in de regel tot een onlinezitting. Ook bij bestuurszaken wordt dat meestal het geval.

Hoewel digitale zittingen een relatief nieuw fenomeen zijn, blijken ze in ieder geval het inloopteam Familierecht prima te passen, zegt Jan Bram de Groot. Het gaat dan over alimentatiezaken. 'Een alimentatiezaak kent over het algemeen een relatief vast patroon. Je stelt vast hoeveel er nodig is, wat de financiële draagkracht is. Voor de rechter is dat een relatief eenvoudig proces, dat zich goed leent voor een digitale zitting.'

De inloopteams bestaan uit ervaren rechters en (staf)juristen uit verschillende gerechten, met extra ondersteuning van juridisch medewerkers. De laatste categorie is vaak nieuw geworden. De omvang van een team loopt uiteen van circa tien tot 25 mensen.

WACHTTIJDEN

Niet overal binnen de rechterlijke macht heerst enthousiasme over de nieuwe aanpak. Rechtersvakbond NVvR is bang dat de inzet van ervaren rechters bij de inloopkamers elders langere wachttijden veroorzaakt. Ook bestaan er twijfels over de vermeende efficiencyvoordelen.

De eerste ervaringen zijn echter positief, zegt Bas de Groot. Doordat de inloopkamers zich toespitsen op een zaakstroom kunnen zaken verhoudingsgewijs sneller worden afgehandeld. 'De inloopteams richten zich met name op juridisch eenvoudiger vraagstukken. Door gedurende een bepaalde periode te concentreren op een specifieke zaakstroom, niet afgeleid door zaken van een andere aard, kun je efficiënt werken. Bovendien ontstaat er extra deskundigheid dankzij die focus.'

Maar hij waakt ervoor te vroeg te juichen, de ervaring met de inloopteams is nog pril. 'We gaan eind dit jaar tussentijds evalueren. Ook de advocatuur wordt daarbij betrokken. Wie weet kunnen we er lessen uit trekken om de zaakbehandeling te verbeteren, met als uiteindelijk doel de rechtzoekende tijdiger te helpen.'

2000 ADVOCATEN HALEN MET
MINIMALE INSPANNING HET
MAXIMALE UIT HUN ONLINE
PRAKTIJK

WELKE SLEUTEL MIST U?

Check-> www.ikwildatook.nl

ZAAK-WIERSUM:

KLAAR VOOR DE START?

DOOR / FRANCISCA MEBIUS

Bijna twee jaar na de moord op advocaat Derk Wiersum start deze zomer de inhoudelijke behandeling van de strafzaak. Wat weten we van dit proces tot nu toe?

Het staat in ieders geheugen gegrift. Op woensdag 18 september 2019 wordt iets na halfacht 's ochtends de 44-jarige strafrechtadvocaat Derk Wiersum voor zijn huis in Amsterdam-Buitenveldert geliquideerd. Hij laat een vrouw en twee jonge kinderen achter. De moord jaagt een schokgolf door Nederland. 'Schokkend dat een advo-

caat de uitoefening van zijn beroep met de dood moet bekopen.' 'Een regelrechte aanslag op de rechtsstatelijke functie van de advocatuur en daarmee op de rechtsstaat.' 'Dit is erger dan erg. Een nieuw hoofdstuk in de brutaliteit van de drugsmaf-fia.' Het zijn enkele reacties vanuit de advocatuur, de politiek en de rechtspraak op de moord. In het hele

land gaan vlaggen halfstok. De stoep voor het Amsterdamse kantoor van Wiersum wordt gevuld met bloemen en steunbetuigingen. Een herdenkingsbijeenkomst in Amsterdam trekt honderden belangstellenden. Wiersum, sinds 2003 advocaat, bestiert pas kort zijn eigen kantoor als hij wordt vermoord. Na zijn vertrek bij Blaauw Advocaten te Haarlem, ►

waar hij vanaf 2017 werkzaam was, start hij begin 2019 een eenmanszaak. Hij noemt zichzelf 'advocaat in huis-tuin-en-keukenzaken', die bijstand verleent aan de 'underdog'. De Marengo-zaak waarin zijn cliënt Nabil B. zowel kroongetuige als verdachte is, is van een heel andere orde.

Sinds de moord heeft het OM een omvangrijk dossier opgebouwd in de zogenoemde straf-

zaak Pulheim (de naam wordt bij toeval gekozen en heeft geen inhoudelijke betekenis). Volgens het OM is er genoeg informatie en bewijs om de inhoudelijke behandeling te starten. Na tien pro-formazittingen staat de inhoudelijke behandeling gepland voor 12 tot en met 21 juli, met uitloop naar 23 juli in de zwaarbeveiligde rechtbank op Schiphol. De advocaten van de verdachten delen de mening van het OM overigens niet. Het is veel te vroeg om te beginnen met de inhoudelijke behandeling, stelden zij tijdens de laatste regiezitting in april. Onder meer verschillende getuigenverklaringen zouden schreeuwen om meer of zelfs een volledig nieuw onderzoek.

VERDACHTEN

Het OM gaat ervan uit dat de opdracht van de moord uit de hoek van Ridouan T., hoofdverdachte in het Marengo-proces, komt. De moord is wekenlang voorbereid, met onder meer observaties van het kantoor en de woning van Wiersum. Sleutelrol in het proces vormt een witte bestelbus, een Opel Combo waarvan de kentekenplaten zijn vervalst. Deze zou gebruikt zijn bij de aanslag en is kort na de moord gevonden in Almere en door de politie in beslag genomen. Er zijn drie verdachten in de moordzaak: Giërmo B. (37), Moreno B. (32) en Anouar T. (26), een neef van Ridouan T. Het OM beschouwt de eerste twee verdachten als uitvoerders van de moord en ziet daarvoor genoeg bewijs. Er zouden sterke 'indicaties'

zijn dat Moreno B. de schutter is en Giërmo B. de bestuurder van de auto. De twee zitten sinds oktober 2019 vast.

De derde verdachte, Anouar T., wordt in de zaak verdacht van het medeplegen van dan wel medeplechtigheid

aan de moord op Wiersum. Hij zou volgens het OM een aansturende en coördinerende rol hebben gehad in het voorbereiden van de moord.

De recherche gaat ervan uit dat T. een groep leidde die gestolen auto's stalde in een loods in Utrecht. Daar zouden ze klaar worden gemaakt voor liquidaties. Volgens het OM komen de voor de moord gebruikte auto's uit deze loods. Afgelopen maart schorste de rechtbank de voorlopige hechtenis van Anouar T. Volgens de rechtbank is er onvoldoende bewijs dat T. op de hoogte was van de moordplannen. Alle drie de verdachten ontkennen tot dusver elke betrokkenheid.

Giërmo B., de vermeende bestuurder van de auto, ontkent met klem de dag van de moord van de Opel Combo gebruik te hebben gemaakt. Zijn eerste advocaat Tjalling van der Goot (Anker & Anker in Leeuwarden) verklaarde in een regiezitting: 'De auto was niet van hem. Cliënt is niet de schutter: het signalement (tengere man, atletisch, rond de twintig jaar) past niet bij mijn cliënt.' Moreno B. lijkt volgens zijn advocaat (Gerald Roethof, Amsterdam) in niets op de signalementen die ooggetuigen gaven. 'Waar zij spraken van een slanke, getinte, heel jonge man, is B., pikzwart, dubbel gespierd en heeft hij dreadlocks,' aldus Roethof tijdens een regiezitting in september 2020 tegen de rechtbank.

Tijdens de regiezittingen kwam verder naar voren dat de moordenaars van Wiersum al eerder wilden toeslaan dan op woensdagochtend 18 september 2019. Het lijkt erop dat ze in diezelfde week op maandag en dinsdag zijn verrast doordat Wiersum op de fiets van huis ging

in plaats van met de auto. Volgens het OM zijn op de vluchtauto van de moordenaars bloedsporen van Wiersum gevonden, aan de binnen- en buitenzijde van een achterportier. Gesprekken tussen verdachten Giërmo B. en Moreno B. onderling en tussen onder meer vriendinnen, leveren volgens justitie extra bewijs dat zij belangrijke rollen speelden bij de moord op de advocaat.

Ook is naar buiten gebracht dat Wiersum de dag voor de moord een 'hoogoplopend conflict' had met kroongetuige Nabil B. Wiersum vertelde er 's avonds ook zijn vrouw over, blijkt uit een getuigenverhoor met de weduwe van Wiersum. Voor zover haar bekend was er geen dreiging. De ruzie met de kroongetuige was 'vervelend, maar inmiddels bijgelegd'. Uit de getuigenverklaringen is verder gebleken dat meerdere personen gebruikmaakten van de Opel Combo waarmee de moord is gepleegd.

ALTERNATIEVE SCENARIO'S

Met name bij het conflict met Nabil B. zet de verdediging vraagtekens. Volgens de advocaten van de verdachten is het niet uitgesloten dat de moord van de kant van de kroongetuige kwam. Zij vroegen gedurende het proces meerdere keren nadrukkelijk aandacht voor alternatieve scenario's rond de toedracht van de moord.

André Seebregts (Seebregts & Saey, Rotterdam), de advocaat van Anouar T., stelde verscheidene malen dat 'veel erop wijst dat er geen vooropgezet plan was om Wiersum te vermoorden'. Uit een reconstructie van *het Parool* blijkt dat Wiersum op de ochtend van de moord om 7.37 uur in zijn auto stapt. 'Volgens justitie is het de donkergeklede Moreno B. die van achteren naar de bestuurderskant loopt, zijn arm strekt en seconden later een sprongetje achteruit maakt. Waarschijnlijk weigert zijn wapen. Hij strekt zijn arm opnieuw, maar loopt dan onverrichter zake richting de vluchtauto. Een getuige hoort Wiersum 'donder op' roepen

en 'godverdomme', waarna hij achter zijn belager aanrent. Dan klinken er wél schoten en overlijdt de raadsman op straat.'

Seebregts: 'Deze getuigenis lijkt er eerder op te wijzen dat Wiersum in een opwelling werd gedood.' Verder duidt ook het feit dat de gebruikte Opel Combo en de Volkswagen Transporter niet meteen in brand zijn gestoken na de moord er volgens Seebregts op dat er geen plan was. 'Dat is gebruikelijk na een liquidatie.' Ook Job Knoester (KVA Advocaten, Den Haag), de eerste advocaat van Moreno B., pleitte uitgebreid over 'een ander scenario dan een geplande liquidatie'. Volgens hem hebben politie en OM geen open blik gehad en een andere toedracht al bij voorbaat uitgesloten. Knoester liet weten zich 'ernstige zorgen te maken om de gesloten blik die het opsporingsonderzoek uitademt. Tot nu toe lijkt er sprake te zijn van tunnelvisie'. Een mogelijkheid is volgens Knoester dat de dood van Wiersum het gevolg is van een uit de hand gelopen ruzie. 'Maar ook iets anders kan hebben gespeeld. Te denken valt aan het scenario dat Wiersum wel is geobserveerd maar met een ander doel dan hem te liquideren. Bijvoorbeeld met het doel de advocaat te volgen om aldus te achterhalen waar zijn cliënt "de kroongetuige" zich bevond.' Zijn opvolger, advocaat Roethof, denkt dat er nog veel meer mogelijke alternatieven zijn. 'De politie reikt een bril aan en laat het OM erdoor kijken. Er zijn weinig zaken waarin zo veel is geïnvesteerd als in het onderzoek naar de dood van Wiersum. Desondanks is er weinig concreet bewijs over de rol van mijn cliënt.' Jacques Taekema (Taekema Harlequin Advocaten, Den Haag) heeft gedurende het proces de verdediging van Giërmo B. van Van der Goot overgenomen. Hij haalt in een van zijn pleidooien de gerechtelijke dwaling bij de Schiedammer Parkmoord aan. Hij was in deze zaak de raadsman van Kees B. in eerste aanleg en in hoger beroep. Vanaf de cassatiefase

stond hij hem bij samen met Gerard Spong. 'Daaruit hebben we geleerd dat je scenario's uit onverwachte hoek moet meenemen. Is dat hier voldoende gebeurd? Heeft de telefoon van de kroongetuige er iets mee te maken? Was er wellicht een voorgenomen andersoortig delict: zoals wederrechtelijke vrijheidsberoving met dood tot gevolg? Had Wiersum iets in bezit wat anderen wilden hebben?'

Hij doelt daarmee op de telefoon die Nabil B. kwijt was. Advocaat Oscar Hammerstein

onthulde vorig jaar in een interview met het *Algemeen Dagblad* dat hij na Wiersum de kroongetuige bijstond en dat die hem bedreigde. Reden voor de bedreiging was een telefoon die Nabil B. per se terug wilde hebben. De advocaten van de verdachten willen weten wat voor informatie er op de telefoon stond die voor de kroongetuige zo belangrijk was.

INHOUDELIJKE BEHANDELING

Ook verschillende getuigenverhoren maken dat het voor de verdediging nog lang geen uitgemaakte zaak is. 'Daaruit blijkt onder meer dat de kring van verdachten groter is dan in eerste instantie door het OM werd aangegeven,' aldus Roethof. Ook is er recentelijk een getuigenverklaring aan het dossier toegevoegd van iemand die bevestigt dat hij op 18 september, de dag van de moord, de beschikking over de Opel Combo had. 'Hij verklaart een periode bijna dagelijks in de Opel Combo te hebben gereden, ook zonder dat Giërmo B. daar bij was. Dat is een heel belangrijke verklaring die niet genegeerd kan worden,' zegt Taekema. 'Hiermee is de stelling van het OM dat Giërmo B. de vaste gebruiker van de Opel Combo is niet langer houdbaar. Er speelt veel meer. Het OM moet samen met de recherche opnieuw gaan kijken welke lijnen nog allemaal uitgelopen moeten worden.'

De verdediging vroeg tijdens de regiezittingen herhaaldelijk om het horen van getuigen. Zo werd er gevraagd of Nabil B., Peter R. de Vries, Bart Stapert, de oud-kantoorgenoot van Wiersum, en de weduwe van Wiersum konden worden verhoord. Uiteindelijk wees de rechtbank het verzoek om Nabil B. en Stapert te horen toe. Deze verhoren vinden vlak voor de start van de inhoudelijke behandeling plaats.

'De politie reikt een bril aan en laat het OM erdoor kijken'

Het OM heeft daarnaast de hoop gevestigd op het onderzoek Argos dat gericht is op Sky ECC, aanbieder van cryptotelefoons. Afgelopen maart werd bekend dat opsporingsinstanties die dienst hebben weten te kraken. Daardoor kon enige tijd live worden meegelezen met berichten die criminelen aan elkaar stuurden. Ook dit onderzoek loopt tot kort voor de geplande start van de inhoudelijke behandeling.

Het is daarom te vroeg om te starten met de inhoudelijke behandeling, vindt Taekema. 'Het onderzoek moet veel uitgebreider. We zitten qua onderzoek pas op de helft. Niet alleen Nabil B., maar ook andere heel belangrijke getuigen worden pas vlak voor de deadline gehoord.'

Taekema vindt het bijzonder dat de inhoudelijke behandeling al gepland is. Hij wijt het aan een tekort aan beveiligde zittingszalen. 'Er lopen momenteel verschillende grote zaken, zoals MH17 en Marengo. De rechtszalen worden ver van tevoren vastgelegd om zeker te zijn van een plek. Ik kan me niet voorstellen dat de inhoudelijke behandeling daadwerkelijk van start gaat. Het kan zijn dat de eerste dagen worden omgezet naar een regiezitting. Andere mogelijkheid is dat ze wel van start gaan maar dat ze er gaandeweg achter komen dat er meer onderzoek nodig is. Dan komt er een tussenbeslissing en kan het zomaar weer een halfjaar duren.' ■

MIGRATIE MET EEN MISSIE

DOOR / ERIK JAN BOLSIUS BEELD / JEAN-PIERRE JANS

Everaert Advocaten haalde recent het nieuws namens vijfhonderd cliënten die geen Nederlands paspoort krijgen. Met hun werk maken ze een persoonlijk verschil in het leven van elke cliënt.

Everaert Advocaten Immigration Lawyers is sinds begin jaren tachtig een van de eerste nichekantoren in het migratierecht. Via online-interviews geven de advocaten een indruk van hun werkzaamheden. Geen asielzaken, geen politiek activisme voor open grenzen of een ruimhartiger vreemdelingenbeleid, wel veel bevlogen advocaten. 'Wij doen regulier migratierecht, dat is echt een ander vak dan asielrecht,' vertelt Vera Kidjan (51). 'Ik noem het eigenlijk nooit vreemdelingenrecht,' zegt maatschappijvoorzitter Marcel Reurs (50). Hij parafraseert oud-collega Pieter Boeles, die stelde: een vreemdeling is men niet door *wie* men is, maar door *waar* men is. 'Je bent zelf ook weleens vreemdeling.' De praktijk bestaat uit een mix van sociaal en commercieel werk, voor particulieren en grote bedrijven. Bram van Melle (37) heeft een overwegend commerciële praktijk: 'Denk aan een farmaceut die een heel team invliegt. Dan bellen ze ons, om snel voor tien man een tewerkstellingsvergunning te regelen. Voor IT-bedrijven

vragen we vele verblijfsvergunningen per maand aan. Dat zijn kenniswerkers voor wier komst geen slepende juridische procedures nodig zijn, we zorgen vooral dat de aanvragen gestroomlijnd worden.' De twaalf advocaten vormen samen met ondersteunende collega's een kantoor van 35 medewerkers. De vergunningaanvragen worden grotendeels voorbereid door *legal support-assistants*, de advocaten controleren deze voordat ze uitgaan. 'We automatiseren zo veel mogelijk, en alles wat de advocaten niet per se zelf hoeven te doen, doen we ook niet. Dankzij deze manier van werken kunnen we vaste, concurrerende tarieven bieden.' Vanuit het idee dat de ervaring van de advocaten efficiënt kan worden ingezet, heeft het kantoor ook een *Dutch citizen-check* op de website. Specialist nationaliteitsrecht, Hermie de Voer (49): 'We krijgen dagelijks ongeveer vijf checklists binnen, waar we gratis advies over geven.' Het leidt regelmatig tot betaald advies of begeleiding bij het verkrijgen, behouden of terugkrijgen van de

Nederlandse nationaliteit, vertelt ze. Bram van Melle en Marcel Reurs adviseren bedrijven over *compliance*, wat ook in het migratierecht een begrip is. Van Melle: 'Bedrijven die werknemers overplaatsen of met buitenlandse werknemers werken, zijn zogenoemd erkend referent van de IND, vertrouwde partners. Zo krijgen ze snellere procedures met minder papierwerk, maar ze moeten wel hun administratie op orde hebben en wijzigingen tijdig melden. Als je niet doorgeeft wanneer iemand uit dienst gaat of is overgeplaatst naar een andere entiteit, kun je een boete krijgen. Het is echt niet allemaal rocketscience, maar als bedrijven het zelf doen en de IND of de Inspectie SZW op bezoek krijgen, blijkt er toch vaak iets mis.'

GENERAAL PARDON

Wat hij interessant vindt aan migratierecht, kan Van Melle wel vertellen: 'Het gaat om heel persoonlijke zaken. Kan mijn geliefde naar Nederland komen, moet ik weg terwijl ik hier zo veel heb opgebouwd? Als ik geen goede afweging maak, kan dat grote persoonlijke consequenties hebben.' Hermie de Voer en Vera Kidjan werken vaak voor particulieren waar dit speelt. De Voer: 'Het nationaliteitsrecht is ingewikkeld en migranten weten er vaak te weinig vanaf. Ik vind het mooi hen bij te staan tegen een

Everaert Advocaten

Wie: Twaalf advocaten, 35 mensen in totaal.

Hoe: Migratierecht.

Waar: Amsterdam.

Bram van Melle en Vera Kidjan van
Everaert Advocaten Immigration Lawyers

‘De kern van
wat wij doen,
is overtuigend
communiceren’

sterke overheid.’ In dat kader voert het kantoor onder aanvoering van De Voer en Kidjan een lobby voor vijf-honderd cliënten die in 2007 een verblijfsvergunning kregen in het kader van het generaal pardon. ‘De meesten konden zich vanaf 2012 laten naturaliseren, maar daarvoor heb je een geboorteakte en een paspoort uit het land van herkomst nodig, zodat je je identiteit en nationaliteit kunt aantonen. Veel van hen krijgen die papieren nooit, dus kunnen ze geen Nederlander worden.’ Kidjan vertelt dat de Tweede Kamer al drie keer een motie heeft aangenomen om dit op te lossen, maar er zit weinig schot in, zeker nu de staatssecretaris weer gezegd heeft dit te onderzoeken. Dit soort zaken hebben de advocaten van Everaert vaker. De Voer: ‘Ik kan wakker liggen van de intrekking van het Nederlanderschap. Als je ooit hebt gelogen over je identiteit bij het verzoek en de IND komt erachter, word je geacht nooit genaturaliseerd te zijn, kun je geen procedure starten en het betekent dat je kinderen ook nooit Nederlander zijn geweest.

Vaak zit daar een asiel- of vluchtelingenverhaal achter, waarin een andere naam of geboorteplaats nodig was om een gevaarlijk regime te ontvluchten.’ Kidjan: ‘Of zaken met pleegkinderen die niet mee mogen bij een gezinshereniging in Nederland.’ De Voer: ‘Dat het ouderenbeleid is afgeschaft, vind ik schandalig. Ook al heb je hier alles perfect voor elkaar, dan nog mag je je oude vader of moeder niet hiernaartoe halen.’ Zo zijn er talloze voorbeelden, weet Thomas van Houwelingen (31), die meeschreef aan de bundel *Ongehoord Onrecht*, over de uitwassen van de bureaucratie. ‘De IND lijkt niet in staat om wezenlijk te toetsen aan het evenredigheidsbeginsel. Ik schrijf over een kennismigrant uit Rusland, die al vijftien jaar hier woont, perfect Nederlands spreekt, maar door een “verblijfsgat” van een paar dagen zijn naturalisatie misloopt. Dat gat was ontstaan toen hij korte tijd geen werknemer, maar ondernemer was, omdat hij aandelen had gekregen wegens goed functioneren.’ In een praktijk waarin persoonlijk-

ke betrokkenheid ver gaat, waakt maatschappijvoorzitter Marcel Reurs voor een te hoge werkdruk. ‘De kern van wat wij doen, is overtuigend communiceren, en dan bedoel ik niet alleen praten, maar ook luisteren. Als je alles wilt goedmaken voor je cliënt, overschat je jezelf en ligt een *burn-out* op de loer. In discussies over hoe verantwoordelijk we ons voelen, is wat mij betreft de insteek dat als de cliënt er geen belang bij heeft, wij het niet doen. Je kunt het beste je vak uitoefenen als je je vak uitoefent, en daarbij moet je de grenzen kennen.’ Aan het eind van het onlinebezoek geeft Van Melle een korte videorondleiding door het kantoor, dat uitzicht heeft op het IJ en het Amsterdamse gerechtshof. ‘De sfeer komt er via video misschien niet zo goed uit, helaas.’ De modern ingerichte verdieping oogt inderdaad wat leeg, want veel mensen werken nog thuis, maar Van Melle klinkt hoopvol als hij vertelt dat er regelmatig na werktijd collega’s blijven hangen voor een glas wijn. ‘We moeten nog even geduld hebben.’

OVERSTAPPEN VAN KLEIN
NAAR GROOT KANTOOR

CULTUURSHOCK ÉN WARM BAD

De overstap van groot kantoor naar boetiekkantoor is een bekend fenomeen. Andersom is minder gebruikelijk en brengt een flinke cultuurshock teweeg. Vier advocaten aan het woord over hun ervaringen.

DOOR / FRANCISCA MEBIUS

‘DENK GOED NA OVER JE EIGEN KERNWAARDEN’

CONNY STAUDT (51)

Sinds november 2020 partner bij AKD

Gespecialiseerd in arbeidsrecht

Werkte eerder bij Maes Staudt Advocaten in Eindhoven

‘**B**ouwen aan een mooie sectie, in een team en opleiden. Dat zijn voor mij belangrijke voordelen van een groot kantoor. Daarnaast word je bij een groot kantoor intellectueel uitgedaagd, ook door advocaten van andere secties. Een goed georganiseerd knowhowsysteem en backoffice zijn een fijne bijkomstigheid.

Ik ben mijn carrière gestart bij NautaDutilh en later overstapt naar AKD. Ik was een *high potential*, maar het ging me op dat moment niet snel genoeg. Daarom ben ik in 2008 voor mezelf begonnen samen met een oud-collega. Vorig jaar werd ik benaderd door AKD om terug te keren om de arbeidsrechtsectie in Eindhoven te gaan leiden en uit te bouwen. Daar hoefde ik niet lang over na te denken.

Van klein naar groot is, als je nog niet eerder in een groot kantoor hebt gewerkt, een redelijke cultuurschok. Als je bij een klein kantoor wat hoger in de boom zit, ben jij de cultuur. In een groot kantoor heerst een

kantoorpolitiek. Je moet leren waar de gevoeligheden zitten. Je moet zowel extern als intern een netwerk opbouwen. Dat neemt tijd in beslag en dat moet je zelf doen. Ik zie een klein nichekantoor wel als de sectie in een groot kantoor. Qua werk en inhoud doe je ongeveer hetzelfde, maar bij een grote organisatie heb je allerlei andere factoren waar je rekening mee moet houden.

Alles gaat langzamer en moet via verschillende kanalen. Daar moet je je bij neer kunnen leggen. Toen ik voor mezelf werkte, postte ik veel op LinkedIn. Daar dacht ik niet echt over na, het moest gewoon netjes en correct zijn. Bij een groot kantoor moet je verder denken en afstemmen of een bepaald bericht kan en past bij het kantoor. Je moet de organisatiesensitiviteit leren aanvoelen, dat moet je opbouwen. Binnen grote kantoren staan bepaalde onderwerpen hoog op de agenda, zoals compliance, diversiteit en inclusiviteit. Bij een klein kantoor ben

je daar helemaal niet mee bezig. Er komt iemand solliciteren en die vind je goed of niet. Bij een groot kantoor moet je veel bewuster zijn van wat je uitstraalt op de arbeidsmarkt en studenten. Het leerzame van een klein kantoor is dat je alles zelf doet,

‘Als je bij een klein kantoor wat hoger in de boom zit, ben jij de cultuur’

ook de praktische zaken. Zo weet je precies wat er speelt. Die ervaring is waardevol en het zou goed zijn als daar in een groot kantoor meer aandacht voor komt.

Advocaten die een overstap van klein naar groot overwegen, raad ik aan zich goed af te vragen wat ze het belangrijkste vinden aan het werk. Is dat echt het advocaat zijn? Dan is een groot kantoor perfect. Dan kun je je beroep uitoefenen zonder alle sores eromheen. Denk goed na over wat je kernwaarden zijn en neem aan de hand daarvan je beslissing.’ ▶

‘JE MOET EEN DEEL VAN JE BAGAGE HERZIEN’

JASPER WESSELMAN (35)

Sinds april 2019 advocaat bij Clifford Chance in Amsterdam
Gespecialiseerd in omgevingsrecht, bouwrecht en vastgoed
Werkte eerder bij Straatman Koster advocaten in Rotterdam

‘**D**e overstap van een nationale advies- en procespraktijk naar een internationale transactiepraktijk is enorm. Ieder kent zijn eigen tempo, maar ik had vooraf niet kunnen overzien wat de veranderingen waren. Eigenlijk is alleen het recht hetzelfde. Hiervoor werkte ik met drie collega's aan een dossier, nu staan er dertig of meer mensen op een zaak. Alle correspondentie gaat in het Engels, adviezen worden anders opgeschreven dan ik gewend was. Ik deed veel

‘Ook op sociaal vlak vind ik een groot kantoor een verrijking’

dingen hier voor het eerst. Ik vond het enorm wennen om aan te sluiten bij mensen die alles al kunnen en ook een beetje van jou verwachten dat je het kunt en doet. Ik heb dat als leuk, leerzaam en pittig ervaren.

Mijn overstap ging zeker niet over één nacht ijs. Ik heb veel gepraat met mensen van verschillende kantoren, ook met advocaten die eerder zo een overstap hebben gemaakt. Sinds mijn komst hier heb ik zoveel nieuwe projecten gezien, zoveel connecties gemaakt wereldwijd en zoveel mensen gesproken. Ik heb me in twee jaar Clifford Chance mogelijk nog harder ontwikkeld dan in de vier jaar ervoor. Ik ging iets compleet anders doen. Bij een grote organisatie waar ik niet wist welke kennis op welke plek zit en hoe processen gaan, met mensen voor wie dat vanzelfsprekend is. Ik heb moeten bijleren en moeten afleren. Veel clichés die er over grote kantoren zijn, zijn er niet

voor niets. Je maakt veel uren, er is een hoog tempo. Daar staan een breed internationaal netwerk, cliënten in de top van de markt, uitgebreide persoonlijke ontwikkelruimte en support vanuit de hele organisatie

tegenover. Je werkt aan grote mooie zaken die je nergens anders ziet. Dat is fantastisch om mee te maken, maar daar moet je wel hard voor werken.

Clifford Chance doet veel op het gebied van ondernemerschap. We zijn actief betrokken bij gesprekken met cliënten, met alle verschillende aspecten van een zaak en het managen van verwachtingen, voor, tijdens en na een proces. Op sociaal vlak vind ik een groot kantoor ook een verrijking. Online en in de echte wereld. Nationaal en internationaal. Het contact gaat heel makkelijk. Je bent met z'n allen één grote organisatie. De drempel ligt zo laag om even te (video)bellen en te sparren. Advocaten die nadenken over een overstap van klein naar groot moeten vooraf goed nadenken over de vraag waarom ze de stap willen maken. Wees erop voorbereid dat je dingen die voor jou vanzelfsprekend zijn opnieuw moet leren. Je moet een deel van je bagage herzien.’

‘IK GING ECHT TERUG IN RANGORDE’

BOY STENDEN (30)

Sinds augustus 2019 advocaat bij Dirkzwager legal & tax in Nijmegen
Gespecialiseerd in arbeidsrecht
Werkte eerder bij Silver Advocaten in Waalwijk

‘**H**et is voor mij een verademing dat alles bij Dirkzwager zo goed geregeld is. Tegelijkertijd was het enorm wennen dat ik mijn eerste processtukken weer vol met aantekeningen terugkreeg. Ik ging echt terug in de rangorde. Direct na mijn opleiding kon ik bij Silver Advocaten in Waalwijk beginnen. Ik was daar al juridisch medewerker en ik werd naast de twee partners de eerste advocaat van kantoor. Ik was de eerste advocaat-stagiair voor mijn patroon. Hij vond het leuk om mij op te leiden en te investeren in een goede (praktijk)opleiding. Het nadeel was wel dat voor alles het wiel bij mij moest worden uitgevonden. Ze hadden geen referentiemateriaal, bijvoorbeeld met betrekking tot arbeidsvoorwaarden. Daarnaast merkte ik dat ik op een gegeven moment was uitgeleerd. Bij je patroon

hoor je steeds hetzelfde. Bij een groot kantoor heb je meer kantoorgenoten waar je van kunt leren, die allemaal hun eigen specialisme en werkwijze hebben.

Ander groot verschil is de kennisoverdracht. We doen bij Dirkzwager veel aan interne cursussen en jurisprudentie-overleggen, ook op andere specialisaties dan die van jezelf. Dat is goed voor je algemene ontwikkeling. Bij mijn vorige kantoor stelde ik een processtuk op en rondom dat onderwerp las je in hoog tempo alle uitspraken. Nu houd ik aan de voorkant alles bij wat kennis betreft.

Het bevalt me ook dat Dirkzwager diverser is. Om snel mensen te leren kennen, was ik overal bij aanwezig. Ook bij de borrels. Daardoor werd

ik snel opgenomen in de groep. Bijzonder is dat ik nu meer word gestimuleerd om als ondernemer te denken en creatief te zijn met bijvoorbeeld blogs en webinars. Bij een klein kantoor ben je vooral bezig met het behandelen van je dossiers. Ook het cliché over flinke hiërarchie valt mij alles mee. En ook bij mijn vorige kantoor werd hard gewerkt. Daarin zie ik weinig verschil.

‘Ik was enigszins terughoudend’

Toen ik op zoek ging naar een groot kantoor was ik enigszins terughoudend.

Pas ik daar wel, afkomstig van een klein kantoor in Brabant? Dat is me meegevallen in de praktijk. Als je een goede opleiding hebt gehad bij een klein kantoor ga je er ook bij een groot kantoor wel komen. Laat je niet tegenhouden, is mijn tip.’ ►

‘GA NIET AF OP ANDERMANS ERVARINGEN’

ASHLEY BEESEMER (27)

Sinds november 2020 advocaat bij NautaDutilh in Amsterdam

Gespecialiseerd in fiscaal recht

Werkte eerder bij Atlas Fiscalisten in Amsterdam

‘De keuze voor NautaDutilh was uiteindelijk een gevoelskwestie. De overstap ging soepel. Er heersen bepaalde ideeën over de verschillen in bedrijfscultuur bij kleinere kantoren ten opzichte van grotere kantoren. Dat heb je ergens wel in je achterhoofd als je zo’n overstap ingaat. Ik was met name positief verrast over het gebrek

‘De verschillen worden niet bepaald door de omvang van een kantoor’

aan hiërarchie bij NautaDutilh, over de transparante en open communicatie en over het gemak om mijn draai in deze organisatie te vinden. De verschillen worden naar mijn idee niet bepaald door de omvang van een kantoor.

Na de studie fiscaal recht ben ik mij gaan oriënteren bij verschillende Zuidas-kantoren. Toch besloot ik bij Atlas te beginnen waar ik al langer werkstudent was. Mijn idee was dat je bij een klein kantoor meer verantwoordelijkheid krijgt en snel kunt groeien. Ik kreeg bij Atlas inderdaad veel verantwoordelijkheid, had een snelle leercurve en er waren korte

lijntjes. Maar dat is niet anders bij NautaDutilh. Uiteindelijk is het beroep van advocaat mensenwerk. Daarbij gaat het voor een groot gedeelte

om de mensen met wie je werkt. Ik moet mij prettig voelen in de kring van collega’s met wie ik op een dagelijkse basis werk. Dat wordt niet bepaald door de grootte van het kantoor.

Ik zie de fiscale sectie waar ik zit als een klein kantoor binnen een grote

organisatie. Kleine kantoren werken vaak samen met andere kleine kantoren. Die lijntjes zijn niet per definitie langer. Maar bij een grote organisatie gaat dat intern. Alle kennis en contacten zitten in een afgebakende omgeving. Het contact met andere secties gaat eigenlijk vanzelf. Dat werkt heel prettig.

Bij een groot kantoor is daarnaast alles goed georganiseerd. De processen zijn duidelijk en je weet waar je aan toe bent. Alles is ingekaderd en dat is fijn. De inhoud van mijn werkzaamheden bij NautaDutilh is diverser. Dat is een welkome aanvulling.

Ga niet af op heersende ideeën over een bedrijfscultuur bij grote kantoren wanneer je denkt aan overstappen of aan het begin staat van je carrière. En ga ook niet af op andermans ervaringen. Alles hangt af van de sectie waar je terechtkomt en welk gevoel je daarbij krijgt.’ ■

VACATURE

GEVORDERD ADVOCaat-STAGIAIR(E)/ (BEGINNEND) ADVOCaat MEDEWERKER

Richard Korver advocaten is per direct op zoek naar een bevoegde advocaat met (enige) ervaring in een procespraktijk, bij voorkeur met de nadruk op ervaring bij het verlenen van bijstand aan slachtoffers en/of in familiezaken en/of strafzaken, die zich graag in een dynamische praktijk verder wil ontwikkelen.

Richard Korver advocaten is een modern, informeel kantoor waarbij kwaliteit voorop staat en collegialiteit hoog in het vaandel. Ons kantoor behandelt boeiende zaken en zit op een inspirerende locatie. De lijnen zijn kort en met sollicitaties wordt vanzelfsprekend vertrouwelijk omgegaan.

Ben jij toe aan een nieuwe uitdaging? Bel Richard Korver advocaten op **020-535 75 65** of stuur een mail naar werkenbij@richardkorver.nl

RICHARD KORVER
ADVOCATEN

DE KEMPENAER
ADVOCATEN SINDS 1816

VACATURE: OMGEVINGSRECHT • BESTUURSRECHT

Toe aan een overstap naar een kantoor waar juridische topkwaliteit wordt geleverd vanuit een inspirerende en collegiale werksfeer? En is omgevingsrecht j  uw vakgebied? Dan zoeken wij jou!

Kijk op: www.dekempenaer.nl/vacature

Is uw oude verzekeringskantoor u ontgroeid?

Weet jij wie ik daar moet hebben? Ik was bij het kastje, nu bij de muur...

Ik weet het ook niet meer, vandaag alweer een ander aan de lijn...

Wat een papierwinkel, vroeger hielpen ze mij nog...

Maar hoe weet ik nu nog of ik goed verzekerd ben?

Groeide uw verzekeringskantoor zo groot, dat goede service voor u verleden tijd is? Of wilt u uw polissen toetsen aan de eisen van de moderne tijd? Ron Borgdorff is meer dan 25 jaar het vertrouwde adres voor advocaten, notarissen en vrijgevestigde juristen. **Ouderwetse service, altijd bereikbaar en m  t persoonlijke aandacht.**

RON BORGDOFF

VAN BOETZELAERLAAN 24H • 3828 NS HOOGLAND • TEL. 033-20 35 000 • INFO@RONBORGDOFF.NL • WWW.RONBORGDOFF.NL

VERZEKERINGEN ZOWEL ZAKELIJK ALS PARTICULIER OA: • BEROEPS- EN BEDRIJFSAANSPRAKELIJKHEID
• CYBERRISKS- EN DATALEKKEN • ARBEIDSONGESCHIKTHEID • VERZUIM • INVENTARIS

GEZIEN

HET ROER OM

Het kan en moet beter in het strafrecht, zegt vijftigplusser Willem Jan Ausma. Door niet koste wat het kost de strijd aan te gaan, maar te zoeken naar de verbinding en verzoening. 'Want het kan eenieder overkomen.'

De Utrechtse strafrechtadvocaat gooide recent het roer om. Hij staat geen zwijgende verdachten meer bij, pleit voor meer aandacht voor nabestaanden en is het naar eigen zeggen beu om 'sprookjes' te vertellen in de zittingszaal. Verdachten uit de hoek van de georganiseerde criminaliteit hoeven niet meer bij hem aan te kloppen. In die kringen is zwijgen bijna standaard en het begrip verzoening een vies woord, zegt Ausma. Hij verloor er potentiële klanten mee, maar kreeg ook nieuwe. Zoals verdachten die

zelf meer inzicht in hun handelen willen krijgen en willen leren om te gaan met de gevolgen van hun daad. Ook coacht hij collega-strafrechtadvocaten. In *Wat is waarheid?* (In Boekvorm Uitgevers, 2021) beschrijft Ausma hoe hij tot zijn inzicht kwam. Hij deelt zijn ervaring en persoonlijke ontwikkeling aan de hand van een aantal strafprocessen rondom levensdelicten. Het boek is daarnaast een oproep aan de overheid om het bestrijden van de misdaad niet standaard te zoeken in het verhogen van straffen.

WIE IS DE KLANT?

De marketingfunctie in de zakelijke dienstverlening onderscheidt zich op vele punten van product-georiënteerde bedrijven: diensten zijn niet tastbaar, vergankelijk, geen dienst is gelijk aan de andere en er is een essentiële rol weggelegd voor de interactie tussen dienstverlener en klant.

DIGITALE IDENTITEIT

De gegevens over verdachten zitten in veel digitale mappen van de overheid. Hoe zorgen we dat die daar correct in komen en blijven?

Door aan het begin van een traject de identiteit één keer goed vast

identiteitsvaststelling dat in 2010 is geïntroduceerd: de achtergronden, de regelgeving en de praktijk. Volgens Borst kan en moet er nog van alles worden verbeterd aan het stelsel. Daar staat tegenover dat we 'al mijlen verder zijn' dan vóór 2010. Het boek is een praktische gids voor advocaten die in de strafrechtspleging te maken hebben met identiteitsvaststelling van hun cliënten. Ook na de vernieuwing van het Wetboek van Strafvordering is het relevant omdat er inhoudelijk op het gebied van de identiteitsvaststelling vrijwel niets verandert.

te stellen en die identiteit in de rest van het traject goed vast te houden, stelt Wim Borst in *De verdachte in de bak* (Boom Juridisch, 2021). Dat klinkt simpel, zegt de beleidsadviseur binnen het ministerie van Justitie en Veiligheid, maar de realisatie ervan is ingewikkeld. Dit boek schetst het hele stelsel van de

Hoe laat je je organisatie groeien? En hoe kun je de marketing van je kantoor naar een hoger niveau tillen? In *De groeiformule voor zakelijke dienstverleners* (ServicesLab, 2021) geeft marketingadviseur Olav Groenendijk tips gericht op professionele dienstverleners als advocaten, accountants en consultants. Groenendijk gaat in op de vraag wie de klant is en hoe je dichterbij die klant komt, de missie van kantoren, commerciële skills en de zeven C's van perfecte dienstverlening. Daarnaast komen content marketing, sociale media en 'het tastbaar maken van diensten' aan bod. Ook wordt de vraag beantwoord hoe je van nieuwe klant naar trouwe relatie gaat. Aan het boek werkten verschillende advocaten mee. Zo zijn er interviews opgenomen met Holla Advocaten, CMS advocaten, VBK advocaten en notarissen en BrandMR. Interessant leesvoer voor advocaten die meer willen weten over klantbeleving.

(ON)GELIJK OP DE WERKVLOER

Wel of geen 'vrouwenquotum', door corona toegenomen kansenongelijkheid, de positie van lhbt'ers. Discriminatie

op de werkvloer is aan de orde van de dag.

Ongelijkheid tussen werkenden met en zonder vast arbeidscontract, ongelijke beloning tussen vrouwen en mannen, discriminatie in sollicitatieprocedures.

Maar ook leeftijdsdiscriminatie in vertrekregelingen, onvoldoende aanpassing van het werk aan handicap en chronische ziekte of allerlei vormen van direct en indirect onderscheid op grond van ras en geloof. Tegen al dit soort vormen van discriminatie kan met behulp van het recht op gelijke behandeling worden opgekomen. In *Discriminatie in arbeid* (Boom juridisch, 2021) behandelt Peter Vas Nunes, al ruim 46 (!) jaar advocaat bij BarentsKrans, de algemene leerstukken. Het tweede gedeelte van het boek past de leerstukken toe op de verschillende stadia van de arbeidsverhouding: werving, sollicitatie, beloning, promotie, arbeidsvoorwaarden en arbeidsomstandigheden, ontslag, ontslagvergoeding en doorwerken na pensioen. De wetgever roert zich, de Europese en Nederlandse rechtspraak staan niet stil, het College voor de Rechten van de Mens velt jaarlijks honderden oordelen over discriminatieklachten. Kortom, het recht met betrekking tot gelijke behandeling in arbeidsverhoudingen blijft volop in beweging. De gids zet de hoofdlijnen van dat recht uiteen voor iedereen die er in de praktijk mee te maken heeft.

COLUMN

DOOR / TRUDEKE SILLEVIS SMITT

Mr. X mag toch actief zijn bij politieverhoor

Een politieverhoor dat leest als een filmscript, en een verhelderende uitspraak van het Hof van Discipline: de advocaat mag bij het politieverhoor een actieve bijdrage leveren en zo nodig ingrijpen in het belang van zijn cliënt.

April 2017. In een politieverhoorkamer zit een advocaat die als verdachte voor de vijfde keer zal worden verhoord. Hij zit in beperkingen en is wanhopig, wil maar één ding: naar huis. Zijn oud-kantoorgenoot mr. X staat hem bij. Mr. X wil vooral voorkomen dat zijn cliënt te veel zegt – als verdachte, maar ook als advocaat met geheimhoudingsplicht.

Mr. X kondigt meteen aan dat hij de Europese richtlijn over bijstand bij politieverhoor volgt, en niet het omstreden Besluit inrichting en orde politieverhoor. Volgens dat besluit mag de advocaat alleen aan het begin en het einde opmerkingen maken en vragen stellen. Tijdens het verhoor mag hij alleen iets zeggen als de verdachte een vraag niet begrijpt, te veel onder druk wordt gezet of niet verder verantwoord kan worden verhoord vanwege zijn fysieke of psychische toestand.

Mr. X gaat er inderdaad vol in – geeft antwoord op vragen die voor de cliënt bedoeld zijn, praat hardop als hij iets opschrijft, zegt dingen als 'praatje pot, persoonlijk gelever, sla het over' en 'laat die mevrouw babbelen'. De verbalisanten komen er niet doorheen en verliezen de regie. De toenmalige Amsterdamse deken kwam met een dekenbezwaar.

De Raad van Discipline Amsterdam citeerde in de uitspraak van 16 november 2020 uitvoerig uit het proces-verbaal – heel lezenswaardig. Eindconclusie van de raad: mr. X had het verhoor zonder noemenswaardig

cliëntbelang onevenredig verstoord.

Mr. X ging in appel, en voerde aan dat zijn handelen wel degelijk het belang van de cliënt diende, namelijk dat hij zich bewust bleef van zijn zwijgrecht en geheimhoudingsplicht, geïnformeerd werd over wettelijke regelingen en dat het verhoor op enig moment stopte. Het Hof van Discipline geeft mr. X gelijk. Zijn interventies pasten in de lijn die hij met de cliënt had afgesproken: geen vragen beantwoorden tot ze het procesdossier hebben gegeven. De woordkeuze was het gevolg van irritatie over en weer. Mr. X was niet uit geweest op het enkel saboteren van het verhoor.

Volgens het hof hoort bij een eerlijk strafproces dat de strafadvocaat een actieve houding heeft en professioneel en functioneel de (verdedigings)rechten van zijn cliënt bewaakt, des te meer bij een politieverhoor van een vastzittende cliënt. De advocaat mag dan een actieve bijdrage leveren aan het verhoor en daarbij zo nodig ingrijpen als dat in het belang van zijn cliënt is.

Hij mag daarbij geen middelen gebruiken die op zichzelf beschouwd ongeoorloofd zijn of – bij een politieverhoor – leiden tot onevenredige verstoring zonder dat enig noemenswaardig voordeel van de cliënt wordt gediend. Het dekenbezwaar is ongegrond. Advocaten kunnen met een geruster hart tijdens politieverhoren actief opkomen voor de belangen van hun cliënt.

ZORGEN OM STAGIAIR IN CORONATIJD

DOOR / FRANCISCA MEBIUS

De dekens maken zich zorgen om de ontwikkeling van advocaat-stagiairs tijdens de coronapandemie. Zijn deze zorgen terecht? Vier beginnend advocaten vertellen.

Door de coronabeperkingen lopen advocaat-stagiairs noodzakelijke ervaring en expertise mis, aldus het landelijk dekenberaad in het jongste jaarverslag. Ze roepen op extra aandacht en tijd te steken in de begeleiding van stagiairs om eventuele achterstanden in te halen.

Met name het vele thuiswerken is een probleem, stelt Bas Le Large, deken van de orde Midden-Nederland: 'Thuiswerken werkt, maar voor de stagiairs is deze tijd een ramp, je hebt de dynamiek van het kantoor nodig om het vak te leren, je hoort,

ziet en leert meer wanneer je op de werkvloer aanwezig bent.'

Mareine Callemeijn van het Limburgse kantoor Boels Zanders ging het afgelopen jaar geregeld wandelen met haar stagiair in de buurt van Maastricht. 'Het voordeel van samen wandelen is dat je buiten naast elkaar loopt en elkaar niet altijd hoeft aan te kijken,' zegt Callemeijn in een interview in het jaarverslag. 'Dan praat je eigenlijk veel gemakkelijker, over werkgereleerde kwesties, maar ook over privé zaken. Op kantoor staat mijn deur altijd open en hebben we

veel overleg. Nu we thuis werken is dat toch anders, stagiairs willen je soms niet bellen omdat ze bang zijn dat ze je storen. Het horen, zien en voelen, wat heel belangrijk is voor stagiairs, is als je thuis werkt een stuk minder.'

Het regelmatig wandelen is een van de redenen waarom Callemeijn in december is uitgeroepen tot Patroon van het Jaar. De jury prees haar omdat zij in coronatijd 'echt een extra stap heeft gezet' om haar stagiair goed te begeleiden. Dat is geen overbodige luxe als we de advocaten in de dop zelf mogen geloven.

'FYSIEKE LESSEN EN LEZINGEN BLIJVEN JE BETER BIJ'

Kristina Jevtovic (27)

Stagiair-ondernemer bij FAIR Advocaten te Den Haag
Gespecialiseerd in strafrecht en huurrecht
Gestart met beroepsopleiding in september 2020

Ik ben midden in de eerste lockdown beëdigd. Dat was niet leuk. Niemand kon erbij zijn en ik stond na een kwartier weer buiten. De eerste introductiedag was gelukkig wel op Woudschoten. Dat is de enige keer dat ik mijn collega-stagiairs heb gezien. Ik heb tot nu toe alles gehaald, maar het is moeilijk om de hele dag je aandacht erbij te houden online. Fysieke lessen en lezingen blijven je beter bij. Ik vind het belangrijk dat ik het later ook kan toepassen in de praktijk. Het is niet enkel een momentopname. Ook het contact met docenten mis ik. Uiteindelijk ken je elkaars naam amper. Ik

hoop in het najaar weer in een lokaal te kunnen zitten. Bij het vak jaarrekening lezen bijvoorbeeld, hét struikelblok voor de advocaat-stagiair. Ik mis als zelfstandige vooral het sparren met collega-stagiairs. Je ontwikkelt je ook door met je collega's te praten en ervaringen te delen. Dat loopt nu vertraging op. We zijn allemaal in het diepe gegooid en het is fijn om dat met elkaar te bespreken. Er is toch een drempel om dat telefonisch te doen. Ik ben nu weer veel op kantoor aanwezig. Dat is prettig. Ik loop liever even de kamer van mijn patroon binnen dan dat ik haar moet bellen.

Ik bespreek met haar vooral praktische zaken, bijvoorbeeld de werking van de gedragsregels. Dat gaat nu weer makkelijker. Mijn patroon doet andere rechtsgebieden, dus op vakinhoudelijk vlak spar ik meer met een collega die ook mijn rechtsgebieden doet. Dat doen we veelal wel telefonisch en dat werkt goed.'

‘ONBEWUST PIK JE VEEL OP VAN JE KAMERGENOOT’

Ik snap de zorg van de dekens. Het is zoeken geweest het afgelopen jaar. Je merkt dat het lastig is om informatie digitaal over te brengen. We zijn er niet voor gemaakt een hele opleidingsdag achter een scherm te zitten en te absorberen. In de loop van het jaar zijn de dagen binnen de beroepsopleiding wel interactiever geworden. Voor sommige vakken werkt dat, maar voor met name de vaardighedenvakken blijft het lastig. Ik heb het geluk gehad dat ik het eerste jaar van mijn opleiding wel regulier les kreeg. Bij Wijn & Stael kunnen stagiairs enkele dagen per week een plek reserveren om op kantoor te werken. Toen iedereen volledig thuis werkte, bleek dat

stagiairs het enorm missen om een kantoorgenoot te horen bellen of even een vraag te kunnen stellen. De drempel om te bellen, is vaak net te hoog. Nu is er beleid gemaakt en mogen we zo nu en dan op kantoor zijn. Ik doe fusies en overnames en vanuit huis mis ik de dynamiek van zo'n traject. Ook het klantencontact krijg ik dan niet mee. Mijn patroon en ik zijn nu een dag in de week samen op kantoor om af te stemmen. Dat werkt goed, maar in de ideale wereld doe je dat natuurlijk vijf dagen in de week. Onbewust pik je veel op van je kamergenoot. Ik kan me voorstellen dat met name stagiairs die het afgelopen jaar zijn begonnen een moeizame

Alex Zijlstra (28)

Stagiair bij Wijn & Stael Advocaten te Utrecht
Gespecialiseerd in ondernemingsrecht en M&A
Gestart met beroepsopleiding in september 2019

start ervaren. Het is goed dat daar de komende tijd meer aandacht voor komt. Dat moet naar mijn idee vooral binnen de kantoren worden opgepakt.’ ►

Groene, oranje en rode vlaggen

Het jaar 2020 kenmerkte zich niet alleen door corona, maar ook door de grootschalige analyse van de financiële resultaten. Dat blijkt uit het tweede gezamenlijke jaarverslag van het landelijk dekenberaad. Voor het eerst werden in alle arrondissementen de financiële kengetallen van kantoren geanalyseerd, om daarmee tijdig mogelijke probleemgevallen te kunnen opsporen. Kantoren die het financieel moeilijk hebben, lopen een verhoogd risico geen goed werk te leveren, is de gedachte. In totaal beoordeelde de unit Financieel Toezicht Advocatuur (FTA), in opdracht van de dekens, 6122 kantoren. De analyse van de cijfers leidt tot groene, oranje of rode vlaggen, waarbij de laatste twee als risicocategorieën worden gezien. Uiteindelijk kregen 1304 kantoren een oranje of rode vlag, hetgeen leidde tot een bespreking tussen de deken en de unit FTA over een eventuele vervolgactie. Die opvolging bestond uit het opvragen van nadere financiële gegevens, het telefonisch vragen van een toelichting door de deken of het plannen van een kantoorbezoek. In ruim de helft van de gevallen werd geen verdere actie ondernomen. Door de coronapandemie konden de dekens minder vaak dan gewenst op kantoorbezoek. Als doelstelling geldt dat ze jaarlijks tien procent van de kantoren in hun arrondissement bezoeken. In 2020 lukt dat slechts bij 7,5 procent. In twee derde van de gevallen betrof het een eenmanszaak, rekening houdend met het speerpunt van het dekenberaad om deze categorie extra aandacht te geven.

Wwft

Met het oog op de Wwft besteedden de dekens in 2020 bij het toezicht extra aandacht aan de herkomst van door advocaten van cliënten ontvangen gelden. Ongeveer een kwart van alle kantoren doet Wwft-gerelateerde zaken. In opdracht van de dekens deed de unit FTA een steekproef bij vijftig kantoren

naar de naleving van de regels. Belangrijkste conclusies zijn dat alle onderzochte advocatenkantoren een goed beeld hebben van hun cliënten en wat de aard van de gevraagde diensten is, melden de dekens. ‘De meerderheid van de advocatenkantoren neemt het proces van het onderzoeken van een ongebruikelijke transactie (indien van toepassing) serieus en overweegt zorgvuldig of dit moet worden gemeld aan de FIU of niet. Van alle onderzochte dossiers is slechts in een zeer beperkt aantal dossiers sprake van een mogelijke ongebruikelijke transactie.’

Klachten

Het aantal klachten tegen advocaten nam in 2020 opnieuw toe, tot 2726. Een jaar eerder betrof het 2576 klachten, in 2018 nog 2301 klachten. In de meeste gevallen betrof het een klacht tegen de eigen advocaat. Omdat de afhandeling van klachten een tijdrovend karwei is, hebben de dekens nader onderzoek laten doen. Ze zijn wettelijk verplicht elke klacht te behandelen, maar menen tegelijkertijd dat een deel van de klachten niet bij hen thuishoort. Het nader onderzoek bevestigt dat beeld. ‘Uit een eerste analyse van de cijfers kan grofweg gesteld worden dat een derde van alle klachten de Raad van Discipline bereikt en van dit aantal door de Raad van Discipline de helft kennelijk ongegrond wordt verklaard. Dat betekent dat slechts ongeveer een zesde van alle klachten ten volle door de tuchtrechter beoordeeld (kan) wordt(en). Ongeveer de helft van die klachten wordt gegrond verklaard.’ De deken van Noord-Nederland Eef van de Wiel zegt daarover in het jaarverslag: ‘Niet alle cliënten zijn ruziezoekers, maar alle ruziezoekers komen wel bij advocaten terecht en gaan daarna geregeld als klager bij de deken door.’ In 2020 hebben de dekens in 93 zaken een dekenbezwaar ingediend.

‘HET KOMT NU HEEL ERG AAN OP JEZELF’

Franca de Jong (26)

Stagiair bij Hoek Ten Katen te Rotterdam
Gespecialiseerd in maritiem recht
Gestart met de beroepsopleiding in maart 2020

Ik mis vooral het sparren en het delen van ervaringen met studiegenoten. Een paar dagen nadat ik mijn introductie op Woudschoten had gehad, kondigde Rutte de eerste lockdown aan. Sindsdien heb ik één vaardighedenblok fysiek gevolgd. De rest was digitaal.

Ik had me de opleiding van tevoren natuurlijk wel anders voorgesteld. Het komt nu heel erg aan op jezelf en het hele sociale aspect is weggefallen. Dat is jammer. Daardoor loop je wel wat ervaring mis. Het sparren met elkaar is er nu niet of nauwelijks bij. Na Woudschoten heb ik wel wat con-

tacten onderhouden. Bij belangrijke zaken app ik daar wel mee, maar het is niet hetzelfde. Fysiek onderwijs is veel actiever. Het lukt dan makkelijker om je concentratie te behouden. Het zou beter zijn om de opleidingsdagen op te splitsen in dagdelen, omdat je er dan meer bij blijft.

Ik werk nu weer op kantoor en heb goed contact met mijn patroon. Dat was ook zo vanuit huis, maar dan mis je bijvoorbeeld het meeluisteren met telefoongesprekken die je kamergenoot voert. Daar leer je van, maar in mijn geval heeft het geen achterstand opgeleverd.

Ik heb het geluk dat ik bij een kleiner kantoor zit. Het contact gaat makkelijker. Ik hoor van collega-stagiairs dat dit bij grote kantoren anders is. Die bellen niet zomaar even een partner op. Ik ken mijn kantoorgenoten inmiddels goed en de drempel om de telefoon te pakken is laag.’

‘IK BEN STILLE GANGEN GEWEND’

Roman du Pree (25)

Stagiair bij Windt Le Grand Leeuwenburgh te Rotterdam
Gespecialiseerd in litigation en faillissementsrecht
Gestart met de beroepsopleiding in september 2020

De introductietijd duurt normaal gesproken twee dagen. Dat was in mijn geval in elkaar gepropt in een dag. Dat is de enige keer geweest dat ik mijn medestagiairs heb gezien. Van eerdere lichtingen hoor je over de gezellige lunches en borrels op de opleidingsdagen. Dat is er helaas niet bij. Qua inhoudelijke ontwikkeling ervaar ik geen hinder. De opleiding is goed, ook nu die online plaatsvindt.

Zelfs het digitale vaardighedenonderwijs is me alles meegevallen. Ik ervaar wel belemmeringen op bijvoorbeeld het gebied van het uitbreiden van mijn netwerk in Rotterdam en elders. Op dat vlak doe je nu minder ervaring op en ik kan me in die zin wel vinden in de zorgen van de dekens. Ik werk in een procespraktijk en kon het afgelopen jaar niet of nauwelijks mee naar zittingen van collega's of naar klantbezoeken. Ook die dynamiek mis ik. Hierdoor heb ik denk ik wel een kleine achterstand opgelopen, maar wel een die makke-

lijk is in te halen de komende jaren. Ik mag gelukkig wel een aantal dagen in de week op kantoor komen. De leiding wil dat jongeren binding krijgen met het kantoor, hun patroon en collega's. Daar ben ik blij mee. Ik ken collega-stagiairs die vorig jaar zijn aangenomen en het kantoor twee keer vanbinnen hebben gezien. Ik werd pas een paar maanden na mijn start aan een partner voorgesteld. Dat is gek. Ik ben stille gangen gewend en ik ben heel benieuwd hoe de dynamiek is als iedereen weer ongeremd op kantoor mag werken.’ ■

De voorzitters van de Raden en het Hof van Discipline worstelen met zogenoemde ‘veelklagers’. Het hof heeft in 2020 aan 21 veelklagers laten weten dat op hun berichten niet meer wordt gereageerd.

TUCHTCOLLEGES WORSTELLEN MET ‘VEELKLAGERS’

DOOR / FRANCISCA MEBIUS

In hun jaarverslag over 2020 schrijven de voorzitters van respectievelijk de raden en het hof Quirine Falger en Tjeerd Zuidema dat de belasting die ‘veelklagers’ voor de tuchtrechtspraak vormen een aandachtspunt is.

De tuchtcolleges zagen in 2020 een toename van bagatelzaken, lichtvaardig ingediende wrakingsverzoeken, kansloze herzieningsverzoeken en klachten tegen functionarissen van de tuchtcolleges. ‘Dit leidt tot een grote belasting voor de capaciteit van de tuchtcolleges en de dekens en ook tot ergernis en frustratie bij verwerende advocaten. Dergelijke verzoeken en klachten leveren geen bijdrage aan de bewaking en bevordering van de kwaliteit van de beroepsuitoefening.’

Het Hof en de Raden van Discipline juichen het toe dat de wetgever onderzoekt op welke wijze hier paal en perk aan kan worden gesteld. Ze stellen voor dat ze ruimere mogelijkheden krijgen om klacht- en wrakingszaken buiten behandeling te stellen.

SCHRAPPINGEN

Uit het jaaroverzicht blijkt verder dat de Raden van Discipline in 2020 veertien advocaten hebben geschrapt. Een jaar eerder waren dat er elf. Vorig jaar zijn bij de Raden van Discipline 993 nieuwe zaken ingekomen. Dat is een toename van ruim zeven-tien procent ten opzichte van 2019 (846 zaken).

De gemiddelde doorlooptijd van de tuchtzaken in 2020 was iets meer dan

zeven maanden. De afgelopen drie jaar is de doorlooptijd steeds iets langer geworden, blijkt uit het jaarverslag. Oorzaken hiervoor zijn volgens de tuchtcolleges onder meer de toename van het aantal nieuwe zaken, capaciteitsproblemen en de coronamaatregelen.

In 2020 was ongeveer een derde van de klachten (gedeeltelijk) gegrond. Van de 803 tuchtrechtelijke oordelen die de Raden van Discipline in 2020 op grond van artikel 48 Advocatenwet gaven, luidden er 545 ongegrond of niet-ontvankelijk. De resterende 258 klachten waren gegrond.

OORDELEN

Van het totaal aantal van 803 (in 2019 waren dat er 882) tuchtrechtelijke oordelen was 67,9 procent ongegrond of niet-ontvankelijk en 3,7 procent gegrond zonder maatregel. In 13,3 procent van de gevallen werd een waarschuwing opgelegd, bij 7,6 procent een berisping, bij 2,9 procent een voorwaardelijke schorsing, bij 2,9 procent een onvoorwaardelijke schorsing en bij 1,7 procent een schrapping. Deze percentages waren in vorige jaren globaal hetzelfde, dus er is in 2020 niet beduidend zwaarder of lichter gestraft.

Op 17.964 Nederlandse advocaten werd 260 keer ingegrepen door de tuchtrechter in eerste aanleg. Dat betekent dat 1,45 procent van de advocaten in 2020 tuchtrechtelijk is veroordeeld. Dat is iets minder dan in 2019 toen 1,65 procent van

de advocaten tuchtrechtelijk werd veroordeeld.

Bij het Hof van Discipline daalde het aantal ingekomen zaken van 357 in 2019 naar 326 in 2020. Het aantal afgedane zaken nam toe van 339 in 2019 naar 385 in 2020. De doorlooptijd van een procedure bij het hof was in 2020 gemiddeld iets meer dan zeven maanden.

RECHTSBIJSTAND

De voorzitters vragen in hun jaarverslag ook aandacht voor de gefinancierde rechtsbijstand en halen daarbij een tuchtzaak van eind 2020 aan. Het hof bekrachtigde toen een beslissing waarbij de advocaat een schorsing was opgelegd van twaalf weken. ‘De advocaat in kwestie had, min of meer bij wijze van verontschuldiging, aangevoerd dat het ging om een zaak op toevoegingsbasis. Het hof overweegt ten overvloede dat “het feit dat het hier een zaak betrof die op basis van een toevoeging werd behandeld, geen verschil maakt voor de eisen die mogen worden gesteld aan de kwaliteit van dienstverlening door een advocaat”.’

De tuchtcolleges tekenen aan dat het ‘voor deze vanzelfsprekendheid wel nodig is dat de overheid een stelsel van gefinancierde rechtsbijstand inricht waarbij advocaten die rechtsbijstand op toevoegingsbasis verlenen adequaat worden beloond’. Dit klemmt volgens de voorzitters temeer als rechtzoekenden die aangewezen zijn op gefinancierde rechtsbijstand een geschil met diezelfde overheid hebben.

Justion Advocaten is een ambitieus, middelgroot advocatenkantoor met locaties in Rotterdam, Middelburg, Terneuzen en Breda. Het leveren van hoogwaardige kwaliteit en service, tegen een betaalbare prijs, staat bij ons centraal. Een open en persoonlijke relatie met onze cliënten is voor ons het allerbelangrijkste.

Vanwege een groeiende praktijk, zoeken wij voor onze locaties in Breda en Middelburg

ADVOCaat-MEDEWERKERS M/V ADVOCaat-STAGIAIRS (GEVORDERD) M/V

Sta jij voor kwaliteit en heb jij service en klantgerichtheid net als wij hoog in het vaandel staan? Beschik jij over gedegen juridische kennis op het gebied van Aanbestedingsrecht en/of Ondernemingsrecht en/of (Overheids)aansprakelijkheid én ben jij op zoek naar een nieuwe uitdaging? Dan ben jij misschien wel één van onze nieuwe collega's!

Wij zoeken goede juristen met mooie studieresultaten en uitstekende analytische kwaliteiten, die zelfstandig maar ook in teamverband aan de slag kunnen op onze nieuwe locatie in Breda of in Middelburg.

EEN IDEALE KANDIDAAT IS VOOR ONS:

- een goede jurist met een sterk analytisch vermogen;
- ambitieus, leergierig en op zoek naar een uitdaging;
- collegiaal en een echte teamplayer;
- inhoudelijk gedreven;
- in staat om zowel zelfstandig als in teamverband te werken.

HIJ/ZIJ BESCHIKT OVER:

- goede contactuele eigenschappen en sociale vaardigheden;
- ruime kennis op het gebied van Aanbestedingsrecht en/of Ondernemingsrecht en/of (Overheids)aansprakelijkheid;
- affiniteit met de regio.

WAT BIJEN WIJ?

- enthousiaste en kundige collega's;
- een informele en open werksfeer;
- een "samen de schouders er onder mentaliteit";
- een organisatie die open staat voor initiatief en zelfontplooiing;
- een sterk op leren en ontwikkeling gerichte omgeving.

INFORMATIE

Voor meer informatie kunt u contact opnemen met het Dagelijks Bestuur:
Mr. Jolanda van Koeveringe-Dekker: 0118 – 670 021 | 06 – 546 222 01
Mr. Jan Jacobse: 0118 – 670 010 | 06 – 519 100 11

SOLLICITEREN

Uw sollicitatie kunt u per e-mail sturen aan:
werkenbij@justionadvocaten.nl

Uw sollicitatie wordt vanzelfsprekend uiterst vertrouwelijk behandeld.

Een assessment kan onderdeel uitmaken van de procedure.

ADVOCaat CENTRAAL

SOFTWARE VOOR DE ADVOCATUUR

Uw software leverancier stopt er mee? Stap nu over op AdvocaatCentraal

Geen server meer nodig, uw data veilig versleuteld in onze Nederlandse cloud

Outlook integratie voor e-facturatie en e-mail correspondentie naar en vanuit uw dossier

Eenvoud in gebruik met alles wat een advocaat nodig heeft

De laagste kosten per gebruiker

"Wij zijn begin 2020 tot volle tevredenheid overgestapt op AdvocaatCentraal. Het is een overzichtelijk zeer gebruiksvriendelijk programma. Zelfs voor digibeten is dit een super programma. De helpdesk is goed bereikbaar, erg klantvriendelijk en snel in het ondernemen van actie."

Monique Kahlman, Buntsma Advocaten

T (035) 543 55 66
W www.advocaatcentraal.nl

BUITENLANDSE BALIE

Kies een Zweedse advocaat

Ook in Zweden ondervinden familierechtadvocaten concurrentie van andere juridisch dienstverleners. Reden voor de Zweedse orde van advocaten om de consument in een *commercial* te wijzen op de voordelen die een advocaat biedt.

‘Wat is het verschil tussen advocaten en andere juridisch adviseurs? Voor velen is dat niet vanzelfsprekend, zeker niet voor particulieren. Wij vinden het verschil belangrijk om te weten. Ongeacht wie je bent en waarmee je werkt, de meesten van ons zullen op een bepaald moment in ons leven juridisch advies nodig hebben, vaak op het gebied van familierecht,’ schrijft de orde ter introductie. In het filmpje *passeren* vervolgens foto’s van mensen, een stemmig muziekje en – uiteraard – een wervende tekst. Als je druk bezig bent je leven te leiden, zijn juridische zaken wel het laatste waar je aan denkt, begint de *commercial*. Maar gelukkig kun je altijd vertrouwen op gekwalificeerde professionals, die gegarandeerd onafhankelijk zijn, alleen jouw belang voor ogen hebben, die zich te houden hebben aan een wettelijke geheimhoudingsplicht en die altijd loyaal aan jouw kant staan, luidt vervolgens de boodschap. ‘Je kunt je niet altijd afsluiten voor juridische kwesties, maar je kunt wel altijd een advocaat kiezen,’ is de uitsmijter. De Zweedse orde verspreidt het filmpje via sociale media. Ook advocatenkantoren mogen het op hun kanalen laten zien. Op YouTube (<https://youtu.be/dRtb1RHoCo0>) is het filmpje tot dusver een paar duizend keer bekeken.

DE DEALMAKER

Uit de as herrezen

DOOR / BENDERT ZEVENBERGEN

Bijna was het met Yarden gedaan. Op de valreep komt de uitvaartonderneming alsnog onder de vleugels van concurrent DELA. ‘De intentie is om de leden van Yarden te helpen,’ zegt Jan Willem de Boer van Linklaters, die DELA adviseerde.

Wanneer DELA eind oktober 2019 aankondigt om concurrent Yarden in te lijven, lijkt de zaak snel beklonken. Yarden verkeert in zwaar weer, vooral doordat de premie-inleg van houders van naturapolissen de werkelijke kosten van een geheel verzorgde uitvaart allang niet meer dekt. Yarden bepaalde daarom eenzijdig dat bijna vierhonderdduizend polishouders alle toekomstige kostenstijgingen van de uitvaart voor eigen rekening moesten nemen.

Tegen deze maatregel komt geleidelijk weerstand en in september 2020 steekt de rechter er een stokje voor. ‘DELA moest zich daarop terugtrekken,’ zegt advocaat Jan Willem de Boer (56) die met zijn team van Linklaters de coöperatieve uitvaartondernemer gedurende het hele traject begeleidde. ‘De beperking van de polisvoorwaarden was helaas essentieel.’ Weliswaar zou DELA geen overnamesom betalen, maar het zou wel honderden miljoenen euro’s in het verzekeringsbedrijf van Yarden moeten bijstorten.

Begin december vorig jaar geeft het hof Yarden alsnog gelijk, waarop Yarden een financieel adviseur aanstelt en een aantal geïnteresseerde partijen benadert. ‘Daarop kwamen de gesprekken weer op gang,’ zegt De Boer. Dat is op het nippertje, want De Nederlandsche Bank, die al eerder een stille curator bij Yarden had aangesteld, maant tot snelle actie. Begin mei koopt DELA Yarden alsnog. ‘Het was een ingewikkelde, maar bijzondere transactie,’ zegt De Boer.

‘DELA heeft echt gehandeld met de intentie om de leden van de vereniging Yarden te helpen. Ze hadden ook niets kunnen doen en dan had het slecht met Yarden kunnen aflopen.’ Die intentie zit volgens De Boer in de aard van de coöperatie en het denken op de lange termijn, aangezien uitvaartpolissen looptijden van tientallen jaren hebben. ‘DELA staat voor Draagt Elkanders Lasten. Dat is niet voor niets.’

Toch is het zeker de verwachting dat de leden van DELA op termijn profiteren. ‘De overname geeft schaalvoordelen omdat alle crematoria en uitvaartcentra onder een noemer worden gebracht en de premiegelden gezamenlijk worden belegd,’ zegt De Boer. Dat leidt tot lagere kosten. Daarmee onderscheidt deze overname zich volgens de advocaat van veel andere transacties. ‘Vaak wordt gewoon omzet gekocht en rekenen de aandeelhouders op snel meer dividend. Bij DELA duurt het even voor de overname zich uitbetaalt. De onderlinge solidariteit is hier leidend geweest.’

LAWYERS FOR LAWYERS

‘Timtik wilde eerlijk proces voor iedereen’

DOOR / TRUDEKE SILLEVIS SMITT

Voor in de meerjarenagenda: 14 juni is vanaf dit jaar de International Fair Trial Day. Deze eerste keer was Turkije het land van aandacht; de in 2020 door een hongerstaking overleden Koerdische advocaat Ebru Timtik werd geëerd met een onderscheiding.

‘Een goede chauffeur was Ebru Timtik niet, maar ze zong de hele weg liedjes. En als we langs de weg iets konden kopen, aardbeien of tomaten, dan deed ze dat. Ebru was een heel vrolijk mens.’ Ceren Uysal, oud-collega van de overleden Koerdische advocaat Ebru Timtik, vertelt over een reis die de twee advocaten in 2010 samen maakten. Ze waren op weg naar de plaats van een mijnramp, waar ze slachtoffers en nabestaanden hulp wilden bieden bij het doen van aangifte tegen de staat. ‘Maar die vrolijke, zingende vrouw verdween als ze in haar werk als advocaat door de politie werd belemmerd. Dan gebruikte Ebru alle juridische mogelijkheden die ze had, en als die waren uitgeput, zette ze praktische middelen in – ze riep een staking uit, of weigerde de rechtbank te verlaten... er circuleren honderden foto’s op internet waarop Ebru zittend de politie trotseert.’

BITTER EINDE

De strijd van Timtik had een bitter einde. Ceren Uysal: ‘In 2013 zat ze al eens vijftien maanden in de gevangenis, en in 2019 werd ze in een tweede rechtszaak op grond van dezelfde beschuldigingen veroordeeld tot 13,5 jaar.’ Formeel omdat ze deel uitmaakte van een terroristische organisatie, maar volgens Uysal ging het om haar activiteiten als advocaat, omdat ze bepaalde cliënten bijstond. Timtik ging in hongerstaking voor een eerlijk proces – ook voor haar cliënten en collega’s. Uysal: ‘We hebben met verschillende advocatenorganisaties, de Verenigde Naties en mensenrechtenorganisaties alles gedaan om de staat te overtuigen van het belang van een eerlijk proces. Want als de staat dát recht niet respecteert, zijn alle andere fundamentele rechten in gevaar.’ Zelfs een

uiterst appel om Timtik vrij te laten om aan te sterken, werd niet gehonoreerd. Op 27 augustus 2020 stierf ze in gevangenschap.

In die tijd ontstond het idee voor de International Fair Trial Day. Uysal: ‘Hoe je protesteert is een individuele keuze, daar hoeft je het niet altijd mee eens te zijn. Maar we hebben als internationale gemeenschap de plicht om de mensen te gedenken die tot het uiterste gingen voor het recht op een eerlijk proces, en om mensen aan te moedigen daarvoor te strijden. Is het niet om het af te dwingen, dan wel om het te behouden.’

VEREENZELVIGING

Lawyers for Lawyers speelt een actieve rol in de organisatie van de International Fair Trial Day. L4L-voorzitter Irma van den Berg: ‘Jaarlijks willen we op die dag aandacht geven aan een bepaald land waar op dat moment problemen zijn met het recht op een eerlijk proces. We zijn begonnen met Turkije vanwege de zaak van Ebru Timtik en het grote aantal advocaten dat in Turkije wordt vervolgd. We volgen al sinds 2011 rechtszaken

tegen Turkse advocaten, maar na de coup poging in 2015 is het enorm verslechterd. Rechters, advocaten, academici en politici worden op grote schaal vervolgd.’

Volgens Van den Berg is vereenzelviging met de cliënt de belangrijkste reden dat advocaten in Turkije worden gestraft. ‘Alles wordt politiek gemaakt. Tot 2015 werkten Gülen en de AK-partij intensief samen, ook in de vervolging van progressieve advocaten als Timtik. Timtik wilde een eerlijk proces, niet alleen voor zichzelf en haar collega’s, maar voor iedereen. Zij is voor ons het gezicht geworden van het recht op een eerlijk proces.’

Het *Advocatenblad*
kan bij de
abonnees op een
hoge waardering
rekenen, blijkt uit
lezersonderzoek.

IN DE OGEN VAN DE LEZER

In opdracht van de NOvA deed het Amsterdamse bureau MediaTest van 17 december 2020 tot 5 januari 2021 onderzoek onder de ontvangers van het *Advocatenblad* door middel van een online-enquête. In totaal deden 1.057 advocaten mee aan het onderzoek.

Volgens MediaTest scoort het *Advocatenblad* zeer hoog op bereik en leesgedrag en krijgt het een hoge waardering. Vergeleken met andere vakbladen van beroepsorganisaties kijken lezers het magazine over het algemeen vaker in. Van de lezers die het novembern timer van vorig jaar opensloegen, las bijna twee derde minimaal de helft van de artikelen. Dat cijfer ligt volgens MediaTest hoger dan bij andere vakbladen. Ook de waardering ligt met een 7,6 hoger dan de benchmark. Volgens MediaTest zien lezers het *Advocatenblad* als betrouwbaar, actueel, relevant en interessant. Als belangrijkste reden om het blad in te zien, wordt genoemd: op de hoogte blijven van de ontwikkelingen in de advocatuur

en regelgeving. Ook de Kronieken, achtergrondartikelen, informatie van de NOvA en de tuchtspraken worden veelvuldig genoemd. Het katern van de NOvA maakt deel uit van het *Advocatenblad* en dat hoort ook zo, oordelen de respondenten. Ze geven aan dat het katern noodzakelijk is om op de hoogte te blijven en dat het *to the point* is, aldus MediaTest. Het katern krijgt een goede waardering van 7,3.

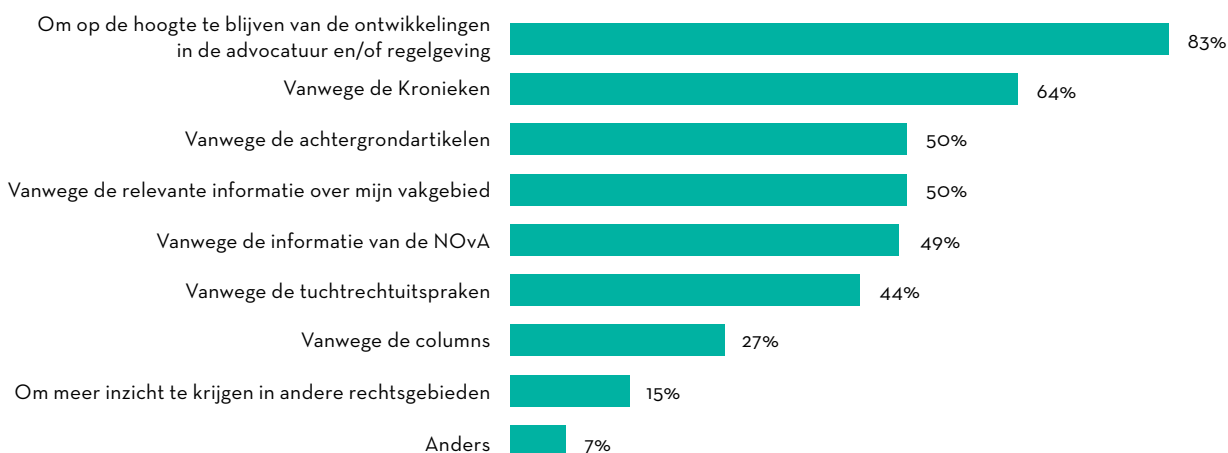
OP KANTOOR

Een grote meerderheid van 78 procent stelt de ontvangst van het *Advocatenblad* op prijs. Zestien procent van de abonnees wil het blad echter liever niet ontvangen. De meerderheid van de advocaten (57 procent) geeft aan het *Advocatenblad* te zullen missen als het er niet meer zou zijn. Veruit de meeste abonnees willen het blad op kantoor blijven ontvangen. Uit het onderzoek blijkt verder dat er onder de abonnees geen duidelijke voorkeur bestaat voor print of digi-

taal. De groep die voor het papieren magazine kiest, is nagenoeg even groot als de groep die voor het digitale magazine kiest. Met de resultaten van het onderzoek willen de NOvA, de redactie van het *Advocatenblad* en uitgeverij Boom juridisch de bladformule verder verbeteren. Daarnaast krijgen abonnees de keuzemogelijkheid tussen een digitaal of een printabonnement.

Wat is de reden om het *Advocatenblad* in te zien?

Boom juridisch

Koersen door de Wet op het financieel toezicht

Volledig geactualiseerd in vier afzonderlijke delen!

Deel I - Algemene nationale en Europese aspecten, toezicht en handhaving

C.M. Grundmann-van de Krol & I. van der Klooster

ISBN: 978-90-8974-950-5

eISBN: 978-94-6274-075-4

5e druk, 2019, 548 pagina's, € 96,50

Deel III - Beleggingsinstellingen en icbe's

S.N. Hooghiemstra

ISBN: 978-94-6290-637-2

eISBN: 978-94-6274-327-4

6e druk, 2020, 560 pagina's, € 88,00

Deel II - Effectenuitgevende instellingen

C.M. Grundmann-van de Krol & I. van der Klooster

ISBN: 978-94-6290-636-5

eISBN: 978-94-6274-326-7

5e druk, 2019, 538 pagina's, € 94,50

Deel IV - Beleggingsondernemingen

C.M. Grundmann-van de Krol

ISBN: 978-94-6290-939-7

eISBN: 978-90-8974-512-5

5e druk, 2021, 514 pagina's, € 86,00

Kijk voor alle delen uit de reeks
op www.boomjuridisch.nl

Boom juridisch

ZO MOET HET NIET

DOOR / FLORIS BAKELS¹ **Rechter Floris Bakels zette in een eerder drieluik uiteen hoe je als advocaat je zaak goed voor de rechter brengt.² In deze tweede reeks bekijkt hij het van de andere kant: hoe moet het niet.**

Als een procedure niet is verlopen zoals gehoopt en dat ook aan de advocaat is toe te rekenen, komt dit vaak door onvoldoende kennis en voorbereiding of door gebrek aan (werk)discipline.

HET WERKPROCES

Al in het eerste gesprek met de cliënt moet de aandacht *niet* in de eerste plaats zijn gericht op sommatie of beslaglegging, maar op de analyse van de zaak. De feiten moeten zo scherp mogelijk in kaart worden gebracht. Daarbij is van belang dat de advocaat nattigheid kan voelen: naar welke aspecten moet nader onderzoek worden gedaan? Op basis van die feiten moet een juridische analyse van de zaak worden gemaakt. Daarbij valt te bedenken dat elke zaak om één of twee kernpunten draait. Die kernpunten moeten worden opgespoord en daarop moet gas worden gegeven. De Amerikaanse *Supreme Court Justice* Hugo Black had daarvoor een beeldende instructie aan zijn medewerkers: *go for the jugular* (zoek de halsslagader). In gecompliceerde zaken kan het verstandig zijn een medewerker te vragen een notitie op te stellen met een juridische analyse van de zaak en vermelding van relevante rechtspraak en literatuur. Mede aan de hand daarvan bepaalt de advocaat zijn strategie. In zaken die ertoe doen, volgt daarna een essentiële tweede stap: aan een kantoorgenoot wordt om commentaar of, waar nodig, om tegenspraak gevraagd. In deze voorbereiding wordt het fundament gelegd voor de latere procedure. De tegenwerping dat dit tijd kost is juist, maar niet relevant. Die tijd wordt immers ruimschoots

terugverdiend doordat aan de hand daarvan betere sommatiebrieven worden geschreven, een scherper beeld wordt verkregen van de marges binnen welke de zaak kan worden geschikt en in een eventuele procedure tijd en kwaliteit worden gewonnen.

VEELGEMAAKTE FOUTEN IN HET WERKPROCES

Misplaatste kostenbesparing

Voor zover investering in de kwaliteit van de aanpak van de zaak wordt beperkt om de cliënt extra kosten te besparen, is dit dus misplaatst. De belangen van de cliënt worden juist gediend met een goede voorbereiding. Goedkoop is duurkoop, ook in de advocatuur. En als de voorbereiding van de advocaat langer heeft geduurd dan gebruikelijk omdat hij nog onvoldoende thuis was in de materie, is er niets op tegen en heel veel voor, dat hij die voorbereidings-tijd dan slechts (zeer) gedeeltelijk declareert.

Tijdgebrek

Tijdgebrek kan worden veroorzaakt doordat de cliënt zich pas op het laatste moment meldt. Maar zoals een goede schaker in een kritieke stelling en met een tikkende klok blijft nadenken, behoort ook de advocaat dat te doen. Tijdgebrek kan ook andere oorzaken hebben. Meestal gaat het om een mengvorm van onvoldoende studie, in het algemeen en in de concrete zaak, in samenhang met een tekortschietende organisatie van het werkproces, of onvoldoende werkdiscipline. Tijdgebrek kan ook bewust of onbewust worden opgezocht omdat sommige mensen, dus ook schakers of advocaten, dat als

stimulerend ervaren en juist daardoor tot prestaties komen. Maar wie tot de laatste categorie behoort en produceren onder tijdsdruk en op het laatste nippertje al stimulerend ervaart, zou moeten bedenken dat dit over het algemeen afbreuk doet aan de kwaliteit. Elk stuk wint aan niveau door het, na voltooiing, te laten liggen en later nog eens rustig over te lezen. Een extreem voorbeeld is dat van een zeer gerespecteerde voormalige advocaat-generaal bij de Hoge Raad. Deze schreef zijn conclusies, na voorbereiding daarvan door een lid van het wetenschappelijk bureau, snel op, en liet het concept dan geruime tijd liggen. Enkele weken voor de conclusiedatum werd de zaak vervolgens opnieuw opgepakt en de conclusie herschreven. De problematiek van de zaak is al die tijd in het achterhoofd blijven rijpen. Daardoor is, tussen de bedrijven van andere zaken door, een scherper zicht op de zaak verkregen. De eerste versie van de conclusie werd dan als lanceerplatform gebruikt voor een verbeterde versie daarvan. Ook de Hoge Raad zelf werkt trouwens in fasen: eerst een mondelinge discussie over de zaak in raadkamer aan de hand van de conclusie, dan zo nodig (nadere) notities, een concept, varianten, verdere discussies, nieuwe varianten en uiteindelijk voorlezing van de tekst. Deze werkprocessen zijn, als te tijdrovend, niet bruikbaar voor een drukbezet advocaat. En zijn stukken hoeven ook niet aan de zeer hoge eisen te voldoen die in de cassatierechtspraak gelden. Maar dat wil niet zeggen dat niets van dit werkproces bruikbaar is voor een advocatenpraktijk. Het is een kwestie ►

van maatvoering. De ene zaak is de andere niet, en de ene praktijk is de andere niet. Kritische herlezing van een zelfgeschreven stuk, nadat enige afstand daarvan is verkregen, leidt altijd tot kwaliteitsverhoging. Als gevolg van die afstand vallen de zwakten in het eigen betoog eerder op, springen doublures in het oog en worden passages die eerst nog ter zake leken, als nodeloze uitweidingen herkend. Schrijven is schrappen: *less is more*. Vakwerk wordt gekenmerkt door relatieve eenvoud, een heldere structuur en aandacht voor *relevante* details.

Bedrijfsongevallen

Werken op het laatste nippertje kan bovendien gemakkelijk tot bedrijfsongevallen leiden. Een angstig voorbeeld is het geval van een cassatierekest dat, nog in de tijd voor de huidige elektronische procesinleiding, door de advocaat tussen 23.50 en 23.55 uur van de laatste dag van de cassatietermijn aan zijn secretaresse werd overhandigd om in het faxapparaat in te voeren. Zoals bekend is de termijn gered als het cassatiemiddel voor 24 uur van de laatste dag begint binnen te lopen op het (tot 2017 voor dat doel aangehouden) faxapparaat van de Hoge Raad.³ Jammer maar helaas: in de gauwigheid werd een nietje over het hoofd gezien, waardoor het faxapparaat vastliep. Eer het euvel was verholpen, stond de klok van het verzendende faxapparaat op 00.00 uur. De wederpartij beriep zich, vanzelfsprekend, op niet-ontvankelijkheid. De Hoge Raad heeft vervolgens aan feitenonderzoek gedaan (controle van het tijdstip van eerste ontvangst) om vast te stellen of de fax tijdig was begonnen binnen te lopen. De advocaat bleek te zijn gered met een marge van een minuut en de zaak heeft geresulteerd in een mooi standaardarrest. Nu zullen de meeste advocaten geen cassatiedagvaarding per fax indienen, al was het maar omdat dit in het elektronische tijdperk niet meer voorkomt, maar het is niet moeilijk dit voorbeeld

naar de huidige feitelijke praktijk te vertalen. Haastwerk verhoogt de kans op bedrijfsongevallen.

De verlokkingen van de databank

Met name in de kortgedingpraktijk en, meer in het algemeen, in de eerste lijn, krijgt haastwerk soms de vorm dat de dagvaarding of het pleidooi wordt opgezet naar het stramien van een gunstig vonnis van een feitenrechter dat in een databank is gevonden. De verbaasde zaaksrechter wordt dan vergast op een betoog dat scharniert om een vonnis van een rechtbank of hof, compleet met onderstrepingen. Maar feitenrechters beslissen hun zaken niet als rechtsvormers. Hun doel is om in de omstandigheden van het geval de juiste beslissing te nemen. Zij varen daarbij in belangrijke mate op het gezond verstand (de *sanity check*, die overigens ook door de Hoge Raad altijd wordt gehanteerd). De toepasselijke normen worden ontleend aan de wet en de rechtspraak van de Hoge Raad. Vanzelfsprekend kunnen uitspraken van feitenrechters bij de toepassing/inkleuring van open normen waardevol zijn. Maar zij zijn niet in de eerste plaats van belang vanwege hun normstellend karakter, uitzonderingen daargelaten, waarbij valt te denken aan een nieuwe koers.

De regie uit handen geven

Het is effectiever de regie van het processuele debat te bepalen, dan te volgen. Om die reden is het over het algemeen beter om in de processtukken eerst het eigen standpunt uiteen te zetten.⁴ Als het mogelijk is dit te doen in een betoog waarin tevens de standpunten van de wederpartij worden weerlegd, verdient dat de voorkeur. En anders komt pas daarna het betoog van de wederpartij aan de beurt, waarbij het accent ligt op de kernpunten. Maar bij het volgen van deze strategie moet zelf worden nagedacht. Wie dat niet wil of kan, of er geen tijd voor heeft, kiest de gemakkelijke weg die erin bestaat alles wat de wederpartij naar voren heeft gebracht – rijp en groen – te ontkennen

of te bestrijden. Dergelijke processtukken worden erdoor gekenmerkt dat er geen verschil in diepgang in zit. Dat komt doordat die stukken in het geheel geen diepgang hebben. Zij zijn gemakkelijk op te stellen, maar worden even gemakkelijk terzijde gesteld.

Verwaarlozing van het petitum

Het laatste onderdeel van een dagvaarding is het petitum. Herhaaldelijk wordt een goed stuk waaraan lang is gewerkt, gecompleteerd door een nauwelijks doordachte vordering. Het petitum wordt kennelijk in de regel pas aan het einde van de schrijfperiode geformuleerd en is dan een ondergeschoven kind. Maar omdat het in het proces om de knikkers gaat en niet om het spel, zou bij uitstek voor de formulering van het petitum moeten gelden: *last but not least*. Het moet daarom al in een vroeg stadium van het concipiëren worden opgeschreven en na voltooiing van de dagvaarding worden gecontroleerd op juistheid en volledigheid.

De advocaat als doorgeefluik van de cliënt

Weer een andere fout – die vooral, maar niet alleen, in familiezaken wordt gemaakt – is dat de advocaat zich opstelt als doorgeefluik van de wensen van de cliënt en zich soms zelfs identificeert met diens emoties. Als gevolg daarvan zal de advocaat dienovereenkomstig worden behandeld door de rechter. Daarom is een te grote identificatie van de advocaat met (de emoties van) de cliënt contraproductief. Het is effectiever enige professionele distantie te behouden, de standpunten van de wederpartij niet op voorhand verdacht of onjuist te vinden of te noemen ('de wederpartij heeft zelfs niet geschroomd om/ zich niet ontzien om...'). In sommige zaken gaat een belangrijk deel van de energie van de advocaat zitten in het in de hand houden van de cliënt.

STELPLICHT EN BEWIJSLAST

Op het grensvlak tussen fouten in het werkproces en juridische fouten, ligt

het volgende. In mijn eerdere ‘Tips en tricks’ schreef ik al dat veel advocaten ‘standaard’ en zonder veel nadenken aanvoeren dat op de wederpartij de bewijslast rust van de betwiste feiten. Maar dat is zinloos. Veel zaken staan of vallen met de vraag op wie de bewijslast rust van betwiste relevante feiten. Beantwoording van deze vraag vindt plaats aan de hand van artikel 150 Rv.⁵ Hierin ligt *niet* de – toch vaak ingeroepen – regel besloten dat ‘wie stelt, moet bewijzen’. In haar algemeenheid bestaat deze ‘regel’ namelijk niet. De formulering van de wet is nauwkeurig: de partij die zich beroept op de rechtsgevolgen van door haar gestelde feiten of rechten, draagt daarvan in beginsel de bewijslast. ‘Wie stelt moet bewijzen’ klopt dus niet in twee opzichten. Ten eerste draagt een partij die de juistheid van een door de wederpartij te bewijzen stelling betwist, en in dat verband een eigen feitenrelaas geeft, *niet* de bewijslast van de in deze context door haar gestelde feiten en omstandigheden. Wél is het zo dat als de betwisting niet of onvoldoende is gemotiveerd, de rechter daaraan op die grond voorbij kan gaan. En ten tweede volgt uit de formulering van de wet dat de partij die meer stelt dan nodig is voor het inroepen van het door haar gewenste rechtsgevolg, niet mag worden belast met het bewijs van dat meerdere.⁶

Vanwege het praktische belang daarvan werk ik deze beide aspecten uit aan de hand van een voorbeeld uit de rechtspraak⁷ dat dateert van na inzending van mijn eerder gepubliceerde artikel. X is eigenares van een pand dat is verhuurd en onderverhuurd. Het pand is vervolgens afgebrand en bleek onverzekerd te zijn. X heeft advocaat Y ingeschakeld om namens haar schadevergoeding te vorderen van de onderhuurder. Ondanks vele aanmaningen door de cliënt heeft Y nooit een dagvaarding uitgebracht. Welk persoonlijk drama hierachter schuilgaat, blijft onopgehelderd. Daarop heeft X haar voormalig advocaat gedagvaard

wegens toerekenbaar tekortschieten in de nakoming van de overeenkomst van opdracht. De rechtbank heeft de vordering afgewezen. Het hof heeft dit vonnis vernietigd en de vordering alsnog toegewezen. Het oordeelde dat op advocaat Y de bewijslast rust van zijn verweer dat een eventuele veroordeling van de onderhuurder tot schadevergoeding, onverhaalbaar zou zijn geweest. Dit oordeel is onjuist. De vordering van X tot schadevergoeding is gebaseerd op artikel 6:74 BW. Het daartegen aangevoerde verweer van advocaat Y is niet een bevrijdend (‘ja, maar’)-verweer, maar houdt een betwisting in van het causaal verband tussen zijn beroepsfout en de door X geleden schade (‘nee, want’). Als deze betwisting onvoldoende is gemotiveerd, kan zij worden gepasseerd, maar als de betwisting wél voldoende is gemotiveerd, bijvoorbeeld doordat wordt aangevoerd dat de onderhuurder schuldsanering heeft aangevraagd, volgt uit artikel 150 Rv dat het door eiser X te bewijzen causaal verband nu ook – gezien het verweer – de verhaalbaarheid van de schade op de onderhuurder omvat. Anders dan het hof oordeelde, kan X niet aan de op hem rustende stelplicht en bewijslast ontkomen doordat hij de feiten die Y aanvoert ter betwisting van zijn (X’) stellingen, op zijn beurt betwist. En wat betreft het tweede punt: zou X mede hebben gesteld dat Y de dagvaarding niet heeft uitgebracht

omdat hij de organisatie van zijn kantoor niet op orde had, en zou Y dat verwijt pareren door overlegging van een visitatierapport van de plaatselijke orde van advocaten en een verklaring van zijn kantoordirecteur, dan behoort X niet met het bewijs van de juistheid van deze stelling te worden belast. X hoeft slechts de tekortkoming te stellen en zo nodig te bewijzen, maar niet de oorzaak van de tekortkoming. Dit neemt niet weg dat Y zich op zich wel op overmacht kan beroepen. De stelplicht van de daaraan ten grondslag gelegde feiten en omstandigheden rust dan op hem. Maar als de rechter al bereid zou zijn de stellingen van Y over zijn kantoororganisatie in die zin te verstaan, dan zal hij Y niet tot bewijsslevering toelaten. Op hem rust immers in zoverre een resultaatsverbintenis en in de nakoming daarvan is hij tekortgeschoten. Dit kan niet worden weerlegd door aan te tonen dat zijn kantoor in het algemeen behoorlijk en toereikend is georganiseerd, want het falen van die organisatie in het concrete geval komt in relatie tot de cliënt voor rekening van de advocaat. Bewijs van de precieze oorzaak van de tekortkoming is in dit verband dus niet nodig. Het is zinloos als partijen hun debat mede daartoe uitstrekken. De rechter zal dit onderdeel daarvan (hopelijk) negeren. ■

In Advocatenblad 6 volgt het tweede deel van dit drieluik.

NOTEN

- 1 Rechter-plaatsvervanger in de Rechtbank Amsterdam.
- 2 *Adv.bld.* 2020 nrs. 8, 9 en 10.
- 3 HR 14 november 2003, *NJ* 2004/537.
- 4 Zie echter ook Giesen & Schillemans, ‘De kwaliteit van (juridische) oordelen’, *NJB* 2020, p. 182 e.v.
- 5 Op de hoofdregel van artikel 150 Rv kunnen uitzonderingen worden gemaakt. Soms wordt een rechtsfeit dat in beginsel in het domein van de eiser ligt, voorshands bewezen geacht op grond van een bijzondere wetsbepaling. Nog verder gaat artikel 6:74 BW dat – in samenhang met artikel 6:75 BW – meebrengt dat toerekenbaarheid van een vaststaande tekortkoming tot uitgangspunt dient, behoudens tegendeelbewijs (overmacht). Verder heeft de rechtspraak met betrekking tot het *sine qua non*-verband de omkeringsregel ontwikkeld. Bovendien kan de rechter iets op grond van de bijzondere omstandigheden van het geval voorshands bewezen achten of zelfs de bewijslast omkeren (de ‘tenzij-bepaling’ van artikel 150 Rv). Afwijkingen van de hoofdregel moeten door de rechter worden gemotiveerd.
- 6 Zie HR 9 september 2005, *NJ* 2005/468 (*Kroymans/Verploegen*) over stelplicht en bewijslast in geval van een ontbindende voorwaarde.
- 7 HR 17 juli 2020, *ECLI:NL:HR:2020:1308* (X/Y).

VI in cassatiefase geen uitgemaakte zaak

De vraag of de voorlopige hechtenis wordt opgeheven zodra de fictieve VI-datum is bereikt, wordt per ressort verschillend beantwoord. Hoog tijd dat de kwestie wordt voorgelegd aan de Hoge Raad, stelt strafrechtadvocaat Jeroen Michels.

DOOR / JEROEN MICHELS

Ietwat ongenueanceerd kan worden gesteld dat de voorlopige hechtenis van een verdachte wordt opgeheven zodra de duur van zijn voorlopige hechtenis correspondeert met de 'fictieve VI-termijn'. Oftewel de rechter houdt bij de beantwoording van de vraag of de voorlopige hechtenis dient voort te duren al rekening met de regeling van de voorwaardelijke invrijheidstelling. Ik wil met name stilstaan bij de fictieve VI-termijn in de cassatiefase. Het komt steeds vaker voor dat een verdachte nog in voorlopige hechtenis zit, terwijl zijn zaak in de cassatiefase is aanbeland. Het blijkt dat gerechtshoven nogal verschillend omgaan met de beantwoording van de vraag of de voorlopige hechtenis van de verdachte dient te worden opgeheven of geschorst zodra de fictieve VI-termijn zich aandient.

CASSATIEFASE

Sinds de inwerkingtreding van de Wet herziening tenuitvoerlegging strafrechtelijke beslissingen (Wet USB) is het de raadsman die de fictieve

VI-termijn in de cassatiefase (nog) scherp(er) in de gaten dient te houden. De praktijk waarin de advocaat-generaal in voorkomende gevallen de opheffing van de voorlopige hechtenis vorderde – en in afwachting van een beslissing de verdachte reeds in vrijheid stelde¹ – is ter ziele gegaan. In het kader van de beroepsaansprakelijkheid – maar ook simpelweg om te voorkomen dat de verdachte onnodig lang vastzit – verdient het aanbeveling om de fictieve VI-datum in de kantooragenda te verwerken. Bevolkingsadministraties van penitentiaire inrichtingen hanteren een fictieve einddatum detentie en zullen de preventief gehechte verdachte niet wijzen op de naderende fictieve VI-datum. Een rondgang langs de gerechtshoven leert dat er landelijk geen eenduidigheid bestaat.

GERECHTSHOF DEN BOSCH

De raadkamer van het gerechtshof Den Bosch² komt in een lezenswaardige beschikking tot een beslissing die – naar mijn mening – het meest

overeenstemt met de strekking van de regeling van de voorwaardelijke invrijheidstelling.

Het gerechtshof achtte geen termen aanwezig de voorlopige hechtenis op te heffen omdat geen sprake was van een onherroepelijke veroordeling. Artikel 15 van het Wetboek van Strafrecht spreekt over de mogelijkheid tot voorwaardelijke invrijheidstelling bij een 'veroordeelde'.

Wel zag het gerechtshof aanleiding om de tenuitvoerlegging van de voorlopige hechtenis van de verdachte te schorsen onder de voorwaarden die normaliter verbonden zouden worden aan de voorwaardelijke invrijheidstelling. Aldus paste het gerechtshof artikel 75 lid 6 van het Wetboek van Strafvordering analoog toe aan de regeling van de voorwaardelijke invrijheidstelling.

GERECHTSHOF ARNHEM-LEEWARDEN

De raadkamer van het gerechtshof Arnhem-Leeuwarden heeft (ten minste) twee relevante beschikkingen gewezen.

In een gepubliceerde beschikking³ sluit het gerechtshof Arnhem-Leeuwarden aan bij de 'Bossche lijn'. De voorlopige hechtenis werd niet opgeheven, maar geschorst onder algemene voorwaarden.

Het gerechtshof overwoog onder meer dat de verdachte in aanmerking zou zijn gekomen voor voorwaardelijke invrijheidstelling, ware het niet dat het cassatieberoep nog liep. Het gerechtshof paste vervolgens de bepaling van artikel 75 lid 6 van het Wetboek van Strafvordering analoog toe aan het bepaalde ten aanzien van de voorwaardelijke invrijheidstelling. Opmerking verdient dat de verdachte zich in de detentiefasering bevond en zich blijkens ingebrachte correspondentie hield aan de afspraken in het kader van een penitentiair programma.

In een maand later gewezen ongepubliceerde beschikking⁴ besliste de raadkamer van hetzelfde gerechtshof evenwel dat de voorlopige hechtenis diende te worden opgeheven met ingang van de fictieve VI-datum. Het gerechtshof gaf daarbij nadrukkelijk te kennen te hebben gelet op het bepaalde in artikel 15 van het Wetboek van Strafrecht. Dat in artikel 15 van het Wetboek van Strafrecht wordt gesproken over 'veroordeelde', vormde kennelijk geen belemmering om het bevel voorlopige hechtenis op te heffen.

GERECHTSHOF DEN HAAG

In Den Haag lijkt het voor de verdachte minder goed toeven. In 2017⁵ wees het gerechtshof een verzoek tot opheffing van de voorlopige hechtenis met ingang van de fictieve VI-datum af.

In deze beschikking speelden echter 1) de achterliggende strafbare feiten, 2) de onwelwillendheid van de

verdachte om enige (schorsings)voorwaarde na te leven én 3) de daarmee samenhangende onmogelijkheid om analoge toepassing te geven aan de regeling van de voorwaardelijke invrijheidstelling een nadrukkelijke rol. Het gerechtshof overwoog onder meer: 'Toewijzing van het verzoek van de verdachte tot opheffing van de voorlopige hechtenis zou betekenen dat een verdachte enkel door het instellen van cassatieberoep de huidige regeling betreffende de voorwaardelijke invrijheidstelling kan frustreren wat betreft het verbinden van voorwaarden aan een invrijheidstelling, hetgeen overduidelijk in strijd is met de kennelijke bedoeling van de wetgever.'

In een uitvoerig gemotiveerde (tot op heden ongepubliceerde) beschikking d.d. 27 augustus 2020⁶ werd de raadkamer van het gerechtshof opnieuw geconfronteerd met een verzoek tot opheffing c.q. schorsing van de voorlopige hechtenis vanwege het bereiken van de fictieve VI-datum. De verdachte had cassatieberoep ingesteld tegen een arrest, waarbij het gerechtshof tevens een eerdere voorwaardelijke invrijheidstelling van 730 dagen had herroepen. Het gerechtshof staat in de beschikking uitvoerig stil bij het gewijzigde karakter van de regeling van de voorwaardelijke invrijheidstelling en benoemt nadrukkelijk de mogelijkheden tot het uitstellen of achterwege laten van de voorwaardelijke invrijheidstelling. Naast algemene overwegingen noemt het gerechtshof in het bijzonder: 1) dat verdachte een negatieve selectiebeslissing had ontvangen voor plaatsing in een Zeer Beperkt Beveiligde Inrichting (ZBBI), 2) bij het *wel* onherroepelijk zijn van het arrest de VI-datum nog niet in beeld zou zijn, vanwege de toegewe-

zen vordering tot herroeping van de eerdere VI van 730 dagen en 3) analoge toepassing van artikel 75 lid 6 van het Wetboek van Strafvordering zou betekenen dat de verdachte zonder enige voorwaarde in vrijheid wordt gesteld, hetgeen in strijd zou zijn met de ratio van de regeling van de voorwaardelijke invrijheidstelling. Voor opheffing van de voorlopige hechtenis zag het gerechtshof geen ruimte, voor een schorsing van de voorlopige hechtenis evenmin. Bij de belangenafweging werd doorslaggevende betekenis toegekend aan de toegewezen vordering tot herroeping van de eerdere VI, op basis waarvan het gerechtshof onvoldoende vertrouwen had in het naleven van schorsingsvoorwaarden door de verdachte. Hoewel de verdachte in beide bovenstaande zaken bot ving bij het gerechtshof, sluit ik – gelet op de uitvoerige motivering – allerm minst uit dat het hof wel gevoelig is voor een schorsingsverzoek in een 'standaardzaak'. Een verdachte die zich in aanloop naar de fictieve VI-datum 1) naar behoren heeft gedragen in het gevangeniswezen, 2) bezig is met zijn fasering, 3) geen 'tullen' of een herroeping van een eerdere VI heeft én 4) zich nadrukkelijk bereid verklaart schorsingsvoorwaarden na te leven, zou zomaar eens luisterend oor bij het gerechtshof kunnen vinden. Overigens kan de advocaat die zich geconfronteerd ziet met het argument van een toegewezen vordering 'tul' of herroeping van een eerdere VI zich nog verweren door te betogen dat het gerechtshof enkel acht dient te slaan op het niet onherroepelijke arrest. Door de invrijheidstelling van de verdachte op de fictieve VI-datum wordt namelijk niet de executie van de 'tul' of de herroeping van de eerdere VI gefrustreerd, maar slechts de ►

aangesloten executie. Sterker nog, de advocaat dient het gerechtshof voor te houden dat een dergelijke beslissing beter strookt met de onschuld-presumptie nu het arrest nog altijd niet onherroepelijk is.

GERECHTSHOF AMSTERDAM

De raadkamer van het gerechtshof Amsterdam heeft de kwestie naar eigen zeggen ‘nog niet bij de hand gehad’ en gaf desgevraagd aan te zullen handelen ‘naar bevind van zaken’. Uit een in 2012 genomen beslissing lijkt echter te kunnen worden afgeleid dat het gerechtshof wel degelijk gevoelig is voor de fictieve VI-datum. In een door de Hoge Raad teruggevoerd zaak betrof het gerechtshof in zijn overwegingen nadrukkelijk de fictieve VI-datum om vervolgens tot een schorsing van de voorlopige hechtenis te beslissen.

OPENBAAR MINISTERIE

Naast de verschillende gerechtshoven is het tevens van belang te weten hoe het Openbaar Ministerie omgaat met de naderende fictieve VI-datum van een voorlopig gehechte verdachte. Het Openbaar Ministerie maakt – kort gezegd – per individuele zaak een afweging of sprake moet zijn van een opheffing van de voorlopige hechtenis of een schorsing onder voorwaarden.

In voorkomende gevallen verzet het Openbaar Ministerie zich tegen een verzochte opheffing of schorsing van de voorlopige hechtenis. Criteria die daarbij onder meer van belang zijn: a) het recidiverisico, b) de verwachting van een hogere straf⁷ en c) het gevaar voor de samenleving en/of de gezondheid/veiligheid van concrete personen.

Het Openbaar Ministerie kan bij de standpuntbepaling overleggen met de Centrale Voorziening voorwaar-

delijke invrijheidstelling.⁸ Overleg is met name geïndiceerd wanneer een voornemen bestaat tot het uitstellen of achterwege laten van de voorwaardelijke invrijheidstelling. De Centrale Voorziening voorwaardelijke invrijheidstelling laat zich op haar beurt informeren door onder andere de penitentiaire inrichting waar de betrokkene verblijft, de reclassering, de politie en eventuele (gedrags)deskundigen.

VOORZIENINGENRECHTER

De voorzieningenrechter heeft zich ook moeten buigen over de vraag of een voorlopig gehechte verdachte op vrije voeten komt vanwege de toepassing van de regeling van de voorwaardelijke invrijheidstelling.⁹ Het antwoord liet weinig aan duidelijkheid te wensen over: ‘In het wettelijk stelsel ligt besloten dat het bevel tot voorlopige hechtenis geldig blijft tot dat de uitspraak in laatste feitelijke instantie in kracht van gewijsde is gegaan. De regeling van de voorwaardelijke invrijheidstelling is niet van toepassing gedurende de voorlopige hechtenis en geldt alleen in geval van onherroepelijke veroordelingen.’

CONCLUSIE

De vraag of de voorlopige hechtenis wordt opgeheven of geschorst zodra de fictieve VI-datum is bereikt, wordt per ressort verschillend beantwoord.

Een analoge toepassing van artikel 75 lid 6 van het Wetboek van Strafvordering aan de regeling van de voorwaardelijke invrijheidstelling is wellicht de meest billijke uitkomst. De voorlopige hechtenis wordt geschorst onder gelijke voorwaarden als verbonden zouden worden aan de voorwaardelijke invrijheidstelling. Een coöperatieve houding van de verdachte is daarvoor noodzakelijk, terwijl een tijdig advies van de Centrale Voorziening voorwaardelijke invrijheidstelling wenselijk is. Maatschappelijk en persoonlijk belang liggen in dit geval in elkaars verlengde. Enerzijds is de verdachte gehouden zich te conformeren aan de voorwaarden die de gronden voor toepassing van de voorlopige hechtenis tot maatschappelijk aanvaardbaar niveau indammen. Anderzijds wordt de verdachte niet belemmerd in het ten volle benutten van zijn rechtsmogelijkheden en kan het cassatieberoep dus worden voortgezet. Het zou vanuit oogpunt van rechtszekerheid en rechtseenheid wenselijk zijn als de procureur-generaal deze materie in het kader van cassatie in het belang der wet voorlegt aan de Hoge Raad der Nederlanden. ■

Jeroen Michels is strafrechtadvocaat en verbonden aan Michels & Tuma Advocaten in Amersfoort en Oldenzaal.

NOTEN

- 1 Op basis van artikel 69 lid 3 juncto artikel 75 lid 1 Sv.
- 2 Gerechtshof 's-Hertogenbosch d.d. 6 december 2018, ECLI:NL:GHSHE:2018:5177.
- 3 Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden 17 december 2018, ECLI:NL:GHARL:2018:11090.
- 4 9 januari 2019, met rolnummer 21 / 002776 – 19. De schrijver van dit artikel was de raadsman in de betreffende zaak.
- 5 Gerechtshof Den Haag 1 augustus 2017, ECLI:NL:GHDHA:2017:4260.
- 6 Rolnummer 22 / 003019 - 17
- 7 In geval van een OM-appel of een door het Openbaar Ministerie ingesteld cassatieberoep.
- 8 Zie o.a. <https://www.om.nl/organisatie/ressortsparket/cvvi>.
- 9 Rechtbank Den Haag 11 juli 2018, ECLI:NL:RBDHA:2018:16149.

MET URIOS MAG JE ZELF KIEZEN OF JE
IN DE CLOUD WILT OF NIET!

EN, WAT HEB JE GEKOZEN?

OP ZOEK NAAR NIEUWE SOFTWARE?

KWALITEIT EN KEUZEVRILJHEID VOOR EEN AANTREKKELIJKE PRIJS

Met Urios gaat u snel verder waar u gebleven bent. Indien gewenst helpen wij u met uw **datamigratie**: wij kunnen ten minste uw relaties, dossiers en alle tijdregels overzetten. In overleg kijken we welke data we nog meer kunnen overzetten.

Ontdek de mogelijkheden

Probeer het 30 dagen gratis of vraag een demo aan op www.ursos.nl.

URIOS STANDAARD | € 24,- p.m.

Relaties | Wwft-controle | Dossiers | Tijdschrijven |
Verschotten | Voorschotten | Meertalig declareren &
Herinneren | Toevoegingen | Insolventies
Lees meer op www.ursos.nl/standaard

URIOS PLUS | € 38,- p.m.

Documentenbeheer | Outlook-koppeling |
Elektronisch factureren | Koppeling of export
naar boekhouding | Managementrapporten
Lees meer op www.ursos.nl/plus

www.ursos.nl
072 512 22 05
info@ursos.nl

VACATURE ADVOCaat-MEDEWERKER ONROEREND GOEDRECHT EN HUURRECHT

Advocatenkantoor Bosman is per direct op zoek naar een advocaat-medewerker in het bezit van een stageverklaring met reeds enkele jaren ervaring binnen het onroerend goedrecht en huurrecht.

Advocatenkantoor Bosman is een dynamisch, no nonsens kantoor nabij het centrum van Arnhem, gelegen in de prachtige groene omgeving van de Veluwe, met specialisaties op het gebied van bestuurs-, handels-, contracten-, huur-, arbeids- en strafrecht. Hoewel de belangen van onze cliënten centraal staan, hechten we aan een onderling goed contact en een goed evenwicht tussen onze privé- en zakelijke belangen.

Voor de uitbreiding van het kantoor zijn wij op zoek naar een ambitieuze collega met een voltooide stage en minimaal drie jaar werkervaring als advocaat in het onroerend goedrecht en huurrecht. De kandidaat is niet alleen ambitieus, commercieel en zelfstandig maar tevens empathisch en communicatief zeer begaafd. Vereist wordt

diepgaande kennis van het privaats- en publiekrecht binnen het onroerend goedrecht en een goede kennis van het huurrecht alsmede kennis van het vermogensrecht in brede zin. Kennis van het arbeidsrecht strekt tot aanbeveling. Je ziet het als een uitdaging om de jouw toebedeelde praktijk zelfstandig verder uit te bouwen. Bij gebleken geschiktheid bestaat er op termijn de mogelijkheid tot toetreding tot een samenwerkingsverband.

WIJ BIEDEN:

- ✓ goede arbeidsvoorwaarden;
- ✓ aandacht voor persoonlijke ontwikkeling;
- ✓ ondersteuning en coaching;
- ✓ een gevarieerde praktijk;
- ✓ mooie en goed geoutilleerde kantoorruimtes;
- ✓ een pracht omgeving (de Veluwe).

Mail jouw motivatie en CV naar info@bosman-advocaten.nl t.a.v. de heer mr. M.E. Bosman. www.bosmanadvocaten.nl

www.bosmanadvocaten.nl

- bundelt doelgroep, titel en budget
- binnen 3,5 minuut voorstel of bevestiging
- Advocatenblad
- bespaart tijd

Aplanner.nl

Voor meer informatie bel Capital Media Services: 024 - 360 77 10

Tijd voor de-escalatie in civiel procesrecht

DOOR / JAN WOUTER ALT

Beperkingen in het burgerlijk procesrecht werken averechts. Het procesrecht moet gebruikersvriendelijker worden, betoogt cassatieadvocaat Jan Wouter Alt.

Al geruime tijd bestaat de kennelijke behoefte om het burgerlijk procesrecht voor civiele partijen en hun advocaten in te perken.¹ Duk maakte daar al in 2013, dus nog vóór de Spoedwet KEI en de huidige maatregelen, melding van.² Hij begint zijn stuk over procesrechtelijke beperkingen aldus:

Rechters houden niet van advocaten. Rechters vinden namelijk dat advocaten te lange stukken schrijven, zinloze pleidooien houden, er niet voor terugdeinzen procedures met incidenten, excepties en andere chicanes nodeloos te compliceren en met dat alles in de weg staan aan een juiste waarheidsvinding en aan de afhandeling van een geschil op een wijze die veilig, vlug en voordelig is.

Die geluiden klinken er overigens nog steeds, waarbij dan experimenten met buurtrechters zonder advocaten worden toegejuicht³ en inmiddels ook zijn gestart. Achterstanden bij het afhandelen van zaken in de

rechterlijke macht zouden volgens een auteur komen door advocaten die zaken aanbrengen die er – volgens die auteur – niet toe zouden doen.⁴ Andere verwijten zijn dat advocaten niet tot de kern zouden komen en hun standpunten nodeloos zouden herhalen. Dat leidt tot veel te dikke processtukken en ergernis bij de rechters die zich daardoorheen moeten worstelen.

AFDOEN OP DE STELPLICHT EN DIKKER WORDENDE DOSSIERS

Ook in cassatie speelt al enige tijd het verschijnsel van de steeds dikker wordende cassatiedossiers. Vranken schreef daarover in 2018 een lezenswaardig en genuanceerd stuk⁵, waarin hij onder meer wijst op de maatregelen die er in de loop der tijd toe hebben geleid dat (cassatie)advocaten niet meer, zoals in 1980, kunnen volstaan met een kort middel, dat vervolgens wordt uitgewerkt in een schriftelijke toelichting. Hij wijst

op de vrees voor aansprakelijkheid⁶ en op de bij hoven (en rechtbanken) bestaande neiging om stellingen en weren te beslissen op de procesrechtelijk grond ‘onvoldoende gesteld of bestreden’:

Soms wringt een hof zich daartoe in alle bochten. Voor de cassatieadvocaat is de argumentatie ‘onvoldoende gesteld of bestreden’ reden het gehele dossier minutieus na te pluizen of die beslissing van het hof in het licht van de processtukken en het debat van partijen door de beugel kan. Mede door het notoir moeilijke appelprocesrecht is dit geen sinecure en leidt het tot cassatieklachten die vaak uitvoerig toegelicht (moeten) worden.

Maar waarom dijen die procestukken in cassatie en ook in feitelijke instanties eigenlijk uit? Vranken noemt voor de cassatie – naast de vrees voor aansprakelijkheid wegens een incompleet middel – daarvoor twee dingen die ook voor de feitelijke instanties van belang zijn. Allereerst

noemt hij het appelprocesrecht 'notoir moeilijk'. Dat is juist. Wil men bijvoorbeeld een goede memorie van grieven opstellen dan moet men zich realiseren dat 1) appel een voortzetting is van het debat in eerste instantie (zodat men moet reageren op de stellingen uit de eerste aanleg), 2) de grieven zich moeten richten tegen het dictum in eerste aanleg wat men wil bestrijden (en de overwegingen die daartoe leiden) en 3) men – welhaast met een kristallen bol – zo goed mogelijk zal moeten anticiperen op eventuele nieuwe argumenten waarmee de wederpartij bij memorie van antwoord zal komen. Het pleidooi is immers met de Spoedwet Kei⁷ afgeschaft en vanwege de tweeconclusieleer (art. 347 Rv) mogen nadien in beginsel geen nieuwe grieven weren of feiten worden aangevoerd. Het is dus niet zo vreemd dat advocaten nu zijn opgekomen tegen de recente beperking van het eerste processtuk in appel per 1 april 2021 tot 25 of 15 pagina's, afhankelijk van het soort processtuk. Het enige processtuk wat er in appel nog toe doet, wordt ernstig beperkt terwijl advocaten wel voor het eindproduct verantwoordelijk blijven.

Een tweede signalering van Vranken betreft het afdoen op de stelplicht. Daarin staat hij overigens niet alleen.⁸

Een (kans op een) dergelijke afdoening blijft niet zonder gevolgen voor de wijze waarop een advocaat zijn werk zal (moeten) doen. Wanneer een partij (en daarmee een advocaat) het aanmerkelijke risico loopt dat een procedure na één ronde wordt afgedaan op de stelplicht, waarbij Vranken opmerkt dat een hof zich daarbij soms *in allerlei bochten wringt*, dan moet die advocaat zo veel mogelijk 'op zeker' gaan. Het komt mij dan aannemelijk voor dat dit een

escalerend effect heeft. Dit noopt immers tot het streven naar volledigheid, vooral omdat men vooraf niet zelden moeilijk kan inschatten in welke richting het debat zich zal bewegen.

Bij een tekort aan rechters en forse werkdruk⁹ lijkt een dergelijke afdoening op de stelplicht verklaarbaar, ook al staat dit op gespannen voet met de waarheidsvinding.¹⁰

Op papier ziet de wet er overigens goed uit: er is een nieuw artikel ingevoerd met betrekking tot de mondelinge behandeling dat de rechter expliciet de bevoegdheid geeft om partijen in de gelegenheid te stellen hun stellingen nader te onderbouwen (art. 87 lid 2 onder b Rv). Ook kan de rechter partijen verzoeken om hem nadere inlichtingen te geven (art. 87 lid 2 onder a Rv).¹¹ Een tweede kans dus voor het geval dat het debat zich verder ontwikkelt en nadere informatie nodig is. Maar gaat die rechter dat met die forse werkdruk ook doen? En mag een advocaat daar op vertrouwen? Als gezegd zal een advocaat voor zijn cliënt zo min mogelijk risico's (moeten) lopen. Hij zal dus 'op safe' gaan en dus al het eventueel denkbare en nodige aanvoeren en onderbouwen. Een tweede kans is er wel op papier, maar in de praktijk is die allerm minst gegarandeerd.

NÓG VERDERE BEPERKING: DE BEWIJSLEVERING MAG BINNENKORT IN BEGINSSEL NIET MEER TIJDENS DE PROCEDURE

Dan ligt er ook nog een wetsontwerp bij de Tweede Kamer tot aanpassing van het bewijsrecht¹², waarbij bewijsverrichtingen zo veel mogelijk voorafgaand aan de procedure dienen te worden verricht. Ook daarbij wordt aan advocaten weer een groot voorspellend vermogen toegedicht,

waarop zij vervolgens ook zullen worden afgerekend: zij zullen zich vooraf *in extenso* rekenschap moeten geven van welke bewijsmiddelen nodig en voorhanden zijn om die alvast bij het eerste processtuk in het geding te brengen, wil men niet hangende de procedure het risico lopen te worden gestraft met het feit dat men in die instantie geen bewijs mag leveren. Het behoeft weinig fantasie dat ook hier sprake zal zijn van escalatie en overcompensatie: ook ten aanzien hiervan liever één voorlopig getuigenverhoor te veel dan een verloren zaak in eerste aanleg met alle executieperikelen van dien.

MAAR IS HET BURGERLIJK PROCESRECHT DAN NIET DIENEND AAN ALLE PARTIJEN?

De Haan merkt op dat algemeen aanvaard is dat civiele procedures dienen als middel voor het verwezenlijken van de materiële rechten van burgers en bedrijven.¹³ Dat betekent dat het burgerlijk procesrecht dienend zou moeten zijn aan alle betrokken partijen en dus niet uitsluitend aan de rechter. Waar het immers de verantwoordelijkheid van partijen is – waarop de rechter hen ook afrekent – om voldoende rechtsfeiten te stellen en bij betwisting te bewijzen, zal een procespartij daar dan ook voldoende tijd en vooral ook ruimte voor moeten krijgen.

HOE MOET HET DAN WEL?

Zeker waar het de juridisch wat ingewikkelder zaken betreft die zich naar de aard niet lenen voor de 'buurtrechter' en waarbij de rechterlijke macht juist baat heeft bij professionele procesvertegenwoordiging, zou het procesrecht moeten de-escaleren. Er is zonder twijfel bij advocaten sprake van een escalatie uit vrees ►

voor aansprakelijkheid. Dat bestrijd je dus niet met *nog* méér beperkingen, straffen en met het inbouwen van nog meer potentiële ongelukken. Daarvoor is precies het *omgekeerde* nodig. Het procesrecht moet gebruikersvriendelijker worden. Daarbij is de regierechter een goede stap, indien die ook daadwerkelijk na een eerste ronde aangeeft wat er ontbreekt en wat nog nodig is. Indien partijen (en hun advocaten) het vertrouwen hebben dat wanneer zij hun werk naar beste kunnen aanleveren de rechter ruimte geeft aan een zich nog verder ontwikkelend debat indien dat noodzakelijk is, dan zal dat sneller de-escalerend werken.

CONCLUSIE

Als togadragers werken we allen aan één en hetzelfde product: de rechtsbescherming die een burger moet (kunnen) hebben. Dat vereist dat deelnemers ook állen voldoende ruimte binnen het stelsel krijgen. Die ruimte is voor partijen en hun advocaten sinds 2002 echter stapsgewijs ingeperkt. Dat lijkt onder meer tot gevolg te hebben dat processtukken steeds omvangrijker worden en dat er wat betreft de stelplicht sprake is van een escalatie. Escalatie bestrijd je niet met *nóg* verdere inperking, maar door de-escalatie en het vertrouwen dat de rechter zich niet in allerlei bochten wringt om de zaak op de stelplicht af te doen, maar ruimte geeft aan een te ontwikkelen debat. Als we deze ontwikkelingen geen halt toeroepen, dan biedt het stelsel al op korte termijn geen adequate rechtsbescherming meer en leidt dat tot die eigenrichting die we nu juist met die rechtsbescherming willen voorkomen. ■

Mr. dr. H.J.W. Alt is cassatieadvocaat bij Alt kam Boer advocaten in Den Haag en redacteur van dit blad.

NOTEN

- 1 In 2002 werd het model in eerste aanleg van eis, antwoord en daarna comparitie ingevoerd. Daarbij werden de re- en dupliek in beginsel geschrapt. Recentelijk sneuvelde het pleidooi in hoger beroep en wordt er in kort geding geprocedeerd of de memorie van grieven in een procesreglement mag worden beperkt tot 25 pagina's.
- 2 R.A.A. Duk, 'Het einde van de advocatuur zoals u die kende?' in: P.J.M. von Schmidt auf Altenstadt, F.E. Vermeulen & B.T.M van der Wiel (red.), *Middelen voor Meijer, Liber Amicorum mr. R.S. Meijer*, Den Haag Boom 2013, p. 71-82.
- 3 R.H. de Bock, 'Advocaten bemoeilijken de rechtsgang', <http://www.mr-online.nl/bock-advocaten-bemoeilijken-rechtsgang/>.
- 4 Th. Groenewald, 'De traagheid van het civiele geding. Over doorlooptijden en perverse prikkels', *NJB* 2018/260, onder meer verwijzend naar: R.H. de Bock, 'De toekomst van de civiele rechtspraak; Een pleidooi om de rechter niet te ontlasten' (Oratie Amsterdam UvA), Uitgeverij Paris, 2017. De Bock vergelijkt de 'gewone' rechtspraak met de ontwikkeling die de civiele cassatierechtspraak heeft doorgemaakt en vraagt zich af of een dergelijke discussie voor de civiele feitenrechtspraak ook niet wenselijk zou zijn. Groenewald maakt daarvan dat er op grote schaal zaken worden aangebracht 'die er niet toe doen'. De Wolff plaats daarbij m.i. terecht vraagtekens (*NJB* 2018/497), nu werkelijk elke onderbouwing van die stelling ontbreekt.
- 5 J.B.M. Vranken, 'De omvang van cassatiestukken in civiele zaken', *NJB* 2018/997.
- 6 Hij verwijst in dat kader in voetnoot 37 naar HR 10 maart 2017, ECLI:NL:HR:2017:404, *NJ* 2017/147, waarin een cassatieadvocaat aansprakelijk werd gesteld, nadat A-G Spier in een conclusie had gesteld dat het middel niet aan de eisen van artikel 402 Rv voldeed.
- 7 *Stb.* 2019, 241.
- 8 Zie bijvoorbeeld: W.D.H. Asser, 'Stelplicht, een kraaienpoot op de weg van de waarheidsvinding', *TCR* 2012, afl. 4, p. 107; K.G.F. van der Kraats, 'De stelplicht: geen kraaienpoot maar een "sinkhole"', *AA* 2018, afl. 3, p. 262-266 (AA20180262) en J. de Haan, 'Over kraaienpoten en "sinkholes". Een kritische blik op het afdoen op de stelplicht', *AA* 2021/0450.
- 9 Zie bijvoorbeeld: <https://decorrespondent.nl/10751/rechters-en-hun-medewerkers-hebben-het-veel-te-druk-maar-dat-is-niet-het-ergste-de-rechtspraak-lijdt-eronder/2344749257422-602603ab>. Zie ook recent: <https://nos.nl/artikel/2382375-rechters-kritisch-over-inloopkamers-zaken-worden-afgeraffeld>.
- 10 Zie daarover: W.D.H. Asser, *Asser-Procesrecht-3-Bewijs*, Deventer-Kluwer 2017, nr. 74 en R.H. de Bock, *Tussen waarheid en onzekerheid: over het vaststellen van de feiten in een civiele procedure*, diss. Tilburg 2011, Kluwer 2011, p. 33 en p. 98-100.
- 11 De Haan trekt hieruit de conclusie dat de rechter op de zitting aldus een actieve rol kan aannemen om zo de materiële waarheidsvinding te bevorderen: J. de Haan, 'Over kraaienpoten en "sinkholes". Een kritische blik op het afdoen op de stelplicht', *AA* 2021/0450.
- 12 <https://www.tweedekamer.nl/kamerstukken/wetsvoorstellen/detail?dossier=35498&id=2020Z11540>.
- 13 J. de Haan, 'Over kraaienpoten en "sinkholes". Een kritische blik op het afdoen op de stelplicht', *AA* 2021/0450.

SCHOON SCHIP?

De nieuwe toelichting op gedragsregel 2 schetst de risico's die advocaten lopen bij intern feitenonderzoek. Bijzonder hoogleraar advocatuur Diana de Wolff juicht de verduidelijking toe. Het verrichten van feitenonderzoek in overleg met de autoriteiten is in haar ogen een *no-go*.

INTERN FEITENONDERZOEK DOOR ADVOCATEN

DOOR / DIANA DE WOLFF

Intern feitenonderzoek door advocaten, dat wil zeggen onderzoek naar mogelijke onregelmatigheden en strafbare feiten zoals fraude of corruptie bij bedrijven of organisaties, is een *hot topic*. In deze bijdrage beschrijf ik dit thema in het licht van de beroepsregels en van de vraag naar de wenselijkheid van samenwerking van advocaten met opsporingsautoriteiten. Ik zal daarbij aandacht besteden aan de toelichting op gedragsregel 2 die de algemene raad van de NOvA onlangs met het oog op deze thematiek heeft uitgebreid.

PARTIJDIG

Ook als feitenonderzoeker zijn advocaten in beginsel partijdige belangenbehartigers.¹ Doorgaans zijn het verzamelen, selecteren en beoordelen van feiten immers noodzakelijk voor het geven van juridisch advies en rechtsbijstand. Het vaste uitgangspunt dat de advocaat een ruime vrijheid heeft om de belangen van de cliënt te behartigen op de wijze die de advocaat in overleg met de cliënt

goeddunkt, geldt daarom als regel ook bij intern feitenonderzoek.² Weliswaar is het denkbaar dat een advocaat louter feitelijke bevindingen verzamelt, zonder daar juridische kwalificaties, adviezen of conclusies aan te verbinden³, maar voor zover intern feitenonderzoek samenhangt met of uitmondt in een advies met een juridisch aspect, bijvoorbeeld om aangifte te doen, een vordering af te weren, een schikking aan te gaan of een manager te ontslaan, valt het evident onder de partijdige belangenbehartiging door de advocaat.⁴ Dat een advocaat bij uitsteking de cliëntenbelangen behartigt, is uiteraard gunstig voor de opdrachtgever. Daarnaast geldt ook bij intern feitenonderzoek de geheimhoudingsplicht en komt een advocaat het verschoningsrecht toe. Besprekingen over reikwijdte en doel van het onderzoek blijven dus vertrouwelijk. Dat geldt ook voor interviewverslagen, data, conceptversies van het onderzoeksrapport, commentaren en de eindversie van het rapport, ook als dat

rapport geen juridische kwalificaties of conclusies zou bevatten.⁵

De partijdige rol en de vertrouwelijkheid vormen echter ook nadelen. Derden kunnen zich al gedupeerd voelen omdat de advocaat een partijdige rol vervult. Ook kunnen derden de onderzoeksresultaten minder geloofwaardig vinden dan wanneer het feitenonderzoek is verricht door bijvoorbeeld een accountant, voor wie objectiviteit een belangrijk principe is.⁶ Een advocaat hoort weliswaar onafhankelijk te zijn van de cliënt en de zaak, maar dat betekent nog niet dat het onderzoek ook onafhankelijk is in de zin van neutraal of objectief. Door de geheimhoudingsplicht kan bovendien twijfel ontstaan of wel echt de onderste steen boven is gekomen.⁷

RELEVANTE BEROEPSREGELS

Een advocaat heeft zich, ook als feitenonderzoeker, zodanig te gedragen dat het vertrouwen in de advocatuur en in de eigen beroepsuitoefening niet wordt geschaad. Dat betekent ►

onder meer dat de advocaat-onderzoeker zich niet bedient van listen om informatie te verkrijgen en zich onthoudt van het verstrekken van feitelijke informatie waarvan duidelijk is of moet zijn dat deze onjuist is (gedragsregel 8). Het doen van onjuiste, onware of misleidende mededelingen, bijvoorbeeld in het rapport van bevindingen, kan niet gesauveerd worden met een beroep op de partijdige rol van de advocaat.⁸ Advocaten horen verder misverstanden te vermijden over de hoedanigheid waarin zij in een gegeven situatie optreden en zij moeten dus, waar nodig, mededelen dat een intern feitenonderzoek onder hun verantwoordelijkheid van advocaat van de betreffende onderneming of organisatie tot stand komt. Dat betekent dat het af te raden is om zich als onafhankelijk feitenonderzoeker te afficheren, omdat het begrip 'onafhankelijk', zoals zonet al besproken, *ambigu* is en dus misleidend kan zijn. Het gerechtshof Amsterdam legde daar onlangs de vinger op in de geruchtmakende SBM-zaak.⁹

Uiteraard mogen advocaten niet nodeloos of op ontoelaatbare wijze de belangen van anderen dan de opdrachtgever schenden (toelichting gedragsregel 6). Het verdient daarom aanbeveling een gesprekspartner mee te delen of zij of hij verdachte of getuige is en welke waarborgen en rechten in dat verband gelden.¹⁰ Een advocaat zal zich bewust moeten zijn van het belang van de bescherming van de verdedigingsrechten van derden.¹¹ Het beïnvloeden van getuigen is natuurlijk taboe (gedragsregel 22).¹² Het is zaak om vooraf openheid te geven over het opnemen van gesprekken of het mee laten luisteren

door de cliënt of derden (gedragsregel 4 lid 1). De gesprekspartner kan dan eventueel afzien van het gesprek. Zegt een advocaat aan iemand anders dan de cliënt vertrouwelijkheid toe, dan zal die vertrouwelijkheid ook in contacten met de cliënt in acht moeten worden genomen (gedragsregel 3 lid 5).

Een advocaat vermijdt dat zijn of haar onafhankelijkheid in gevaar zou kunnen komen (gedragsregel 2). Dat kan bijvoorbeeld het geval zijn als de advocaat ooit adviezen aan de cliënt heeft gegeven die kunnen hebben geleid tot de te onderzoeken misstand of in eerdere zaken nauwe banden heeft gekregen met iemand die onderwerp van onderzoek is. Meer in het algemeen wordt wel gesteld dat de 'huisadvocaat' zich maar beter helemaal onthoudt van onderzoek naar (vermoedens van) misstanden.¹³ Een advocaat moet hoe dan ook alert zijn op belangenconflicten (gedragsregel 15). Heeft bijvoorbeeld de raad van commissarissen de onderzoeksopdracht verstrekt, dan zal de advocaat zich moeten onthouden van het adviseren van een bestuurder of manager die een ander belang heeft.¹⁴

Over wat onder de vertrouwelijkheid valt en wat naar buiten gebracht kan worden, zal een advocaat-onderzoeker duidelijke afspraken moeten maken. Daarbij is een aandachtspunt dat het toezeggen van vertrouwelijkheid problematisch kan zijn, omdat een als intern bedoeld rapport, zeker in geruchtmakende kwesties, op enig moment onbedoeld in de openbaarheid kan komen.¹⁵ Een advocaat houdt overigens goed voor ogen dat de geheimhouding niet geldt voor brieven en geschriften die voorwerp van een strafbaar feit zijn of tot het

begaan daarvan hebben gediend (toelichting op gedragsregel 3).

Het spreekt ten slotte voor zich dat advocaten de noodzakelijke vaardigheden moeten hebben om onderzoek te doen.¹⁶

De tuchtrechter heeft enkele keren geoordeeld dat een advocaat bij het verrichten van intern onderzoek laakbaar, onzorgvuldig of in strijd met de gedragsregels handelde.¹⁷ Waar bijvoorbeeld niet op zorgvuldige wijze hoor en wederhoor heeft plaatsgehad of een onderzochte persoon niet de gelegenheid heeft gekregen andere informanten te laten horen, kan een klacht doel treffen.¹⁸ Het verdient aanbeveling dat een advocaat een onderzoek uitvoert aan de hand van een protocol.¹⁹ Dat is dan uiteraard niet vrijblijvend, zeker niet als in het onderzoeksrapport naar de toepasselijkheid van dat protocol wordt verwezen.²⁰

OPSPORINGSINSTANTIES

In 2019 meldde het OM in de toekomst vaker gebruik te willen maken van onderzoeken van advocaten die door verdachte bedrijven zelf zijn ingehuurd.²¹ Uiteraard levert afstemming of samenwerking tussen opsporingsinstanties of publieke toezichthouders en bedrijven, ondersteund door een advocaat, de overheid budgettaire voordelen op. Minister Grapperhaus stelde over het voornemen van het OM dat zelfonderzoek door bedrijven een middel is om op een zo effectief en efficiënt mogelijke wijze een complex strafrechtelijk onderzoek aan te pakken.²² Recent betoogde ook Hammerstein dat deze samenwerking een win-winsituatie op kan leveren. 'OM en advocatuur staan niet tegenover elkaar maar

bestrijden samen de misdaad, zij het ieder in zijn eigen rol en met behoud van een eigen verantwoordelijkheid ook om elkaar te blijven controleren. Mooier kunnen we het toch niet maken?’²³

Eventuele twijfel over de betrouwbaarheid en transparantie van interne onderzoeken door advocaten wordt echter pregnant als opsporingsinstanties of publieke toezichthouders de uitkomsten ervan tot uitgangspunt nemen, zeker als dat resulteert in een verlaagde strafeis of transactie. De Tweede Kamer heeft in dat verband kritische belangstelling voor het onderwerp getoond. Minister Grapperhaus heeft de Kamer verzekerd dat het OM feitenonderzoeken door advocaten altijd door de FIOD zal laten controleren op diepgang en volledigheid en dat het OM dat FIOD-onderzoek zal verifiëren. Indien gepresenteerde feiten door een beroep op het verschoningsrecht niet te controleren of te verifiëren zijn, dan zal dat worden ‘meegewogen in de waarde van het onderzoek’.²⁴ Blijkbaar niet echt gerustgesteld, heeft de Kamer verzocht om de praktijk te laten onderzoeken.²⁵ Dat onderzoek is opgedragen aan het WODC, dat in de loop van dit jaar de voor- en nadelen inventariseert en in zal gaan op de vraag hoe om te gaan met zelfmeldingen van bedrijven bij financieel-economische criminaliteit.²⁶ Wordt vervolgd dus.

BEZWAREN

Een zwaarwegend beroepsethisch argument tegen het verrichten van intern onderzoek in afstemming of samenwerking met opsporingsinstanties is dat een advocaat in strafzaken geen rol in de opsporing moet

willen innemen. Verdediging en opsporing zijn in een rechtsstaat gescheiden taken.²⁷ Denken advocaten zowel de belangen van de opdrachtgever als die van de staat te kunnen dienen en onderzoek te kunnen doen dat zowel partijdig als neutraal is, dan horen wij, zoals Brouwer het onlangs verwoordde, ‘de kernwaarde integriteit al zachtjes kreunen’.²⁸ Je kunt nu eenmaal niet twee heren dienen. De onafhankelijkheid van de advocaat kan in de knel komen wanneer de opsporing enige zeggenschap heeft bij de wijze waarop de advocaat het interne onderzoek uitvoert. Dat zal het geval kunnen zijn als (de advocaat van) een verdachte onderneming afspraken maakt met de autoriteiten over omvang en diepgang van het onderzoek. Zo schrijft Van der Wal dat het bijna niet anders kan ‘dan dat het openbaar ministerie en de FIOD instructies (of suggesties of aanwijzingen of welke bewoordingen daarvoor zullen worden gekozen) zullen geven, bijvoorbeeld over welke personen nog dienen te worden gehoord en/of welke vragen specifiek moeten worden gesteld’.²⁹ Bij afstemming met de opsporing kan bovendien het verschoningsrecht bekneld raken. Verschoningsgerechtigden zal gevraagd kunnen worden uitdrukkelijk en ondubbelzinnig afstand van het verschoningsrecht te doen³⁰, althans duidelijke afspraken vooraf te maken over (de reikwijdte van) het verschoningsrecht.³¹ Uitgangspunt is echter dat een advocaat, ook als de cliënt haar of hem uit de geheimhoudingsplicht ontslaat, steeds een eigen afweging moet maken. Een afspraak vooraf om het verschoningsrecht prijs te geven, staat haaks op dit uitgangspunt, al

helemaal omdat van tevoren ook niet duidelijk is wat het onderzoek zal kunnen opleveren.

UITBREIDING TOELICHTING GEDRAGSREGEL

De algemene raad heeft in mei van dit jaar in de toelichting op gedragsregel 2, die de onafhankelijke en partijdige rol van de advocaat betreft, verduidelijkt dat de rol van advocaten bij interne feitenonderzoeken die van partijdige belangenbehartiger is en daarbij zes specifieke aandachtspunten opgenomen, waarin hiervoor genoemde rechtspraak en bezwaren zijn te herkennen. Een advocaat mag ten eerste als interne feitenonderzoeker geen misverstand laten bestaan over de hoedanigheid en rol van partijdige belangenbehartiger, over de opdrachtgever en het doel en de reikwijdte van het onderzoek. Ten tweede moet de advocaat eventueel toepasselijke protocollen naleven en voldoende hoor en wederhoor toepassen, mede om te voorkomen dat de belangen van de wederpartij of derden nodeloos of op ontoelaatbare wijze worden geschaad. Een advocaat moet ten derde voorkomen dat een (schijn van) belangenverstrengeling optreedt, bijvoorbeeld als de advocaat of kantoorgenoten eerder zijn opgetreden in de betreffende kwestie of als zij na het onderzoek naar aanleiding daarvan voor de cliënt gaan optreden. Het vierde aandachtspunt betreft het (onbedoeld) in de openbaarheid komen van het rapport en ook de situatie dat resultaten van het feitenonderzoek direct aan een derde worden uitgebracht in plaats van (uitsluitend) aan de cliënt. Ten vijfde moet de advocaat alert zijn op het bezwaar dat een algemene afspraak ►

vooraf om het beroepsgeheim prijs te geven lastig te verenigen is met het maatschappelijke vertrouwen dat advocaten hun beroepsgeheim serieus nemen. Ten slotte waarschuwt de toelichting advocaten ervoor dat hun onafhankelijkheid in de knel kan komen doordat een derde, met name de opsporing of een toezichthouder, zeggenschap heeft of invloed uitoefent op de wijze waarop de advocaat het onderzoek uitvoert.

AFRONDING

Het doen van feitenonderzoek bij een cliënt is in veel gevallen onlosmakelijk verbonden met de klassieke advocatuurlijke werkzaamheden, advisering en bijstand in rechte. Uit de (tucht)rechtspraak zijn de nodige aandachtspunten naar voren gekomen. Het is toe te juichen dat de toelichting op de gedragsregels nu uitdrukkelijk aandacht besteedt aan de beroepsethische voetangels en klemmen bij

intern feitenonderzoek. Met name het verrichten van feitenonderzoek in afstemming of samenwerking met opsporingsautoriteiten is riskant, zo niet een *no-go*. Prima als een van strafbare feiten verdachte onderneming schoon schip wil maken, maar laten advocaten koersvast blijven. ■

Diana de Wolff is bijzonder hoogleraar advocatuur aan de Universiteit van Amsterdam en specialist arbeidsrecht bij Stadhouders Advocaten in Utrecht.

NOTEN

- 1 RvD 's-Hertogenbosch 13 februari 2012, ECLI:NL:TADRSHE:2012:YA2502. Een klacht van een werknemer over een dubbelrol – advocaat van de onderneming en onderzoeker – werd ongegrond verklaard. RvD Amsterdam 25 januari 2021, ECLI:NL:TADRAMS:2021:26, lijkt overigens te getuigen van de opvatting dat de advocaat een integriteitsonderzoek had verricht in een andere hoedanigheid dan die van advocaat.
- 2 HvD 4 november 2019, ECLI:NL:TAHVD:2019:181, r.o. 5.2-5.4.
- 3 Rb. Den Haag 14 januari 2015, ECLI:NL:RBDHA:2015:248 (*Vestia*). Zie overigens voor kritiek op deze uitspraak J.T.C. Leliveld & P. van Kampen, 'Trust me, I'm a lawyer', *Strafblad* 2015/55; N. Fanoy, 'Verschoningsrecht van de advocaat: veilige haven, geen vrijplaats', *Ars Aequi* 2016, p. 89-91; A. Kristic, 'Het verschoningsrecht in de context van interne onderzoeken', *TBS&H* 2017, nr. 2, p. 76-83.
- 4 Lex van Almelo, '“Partijdig” fraudeonderzoeker doet wenkbrauwen fronsen', *Adv.bl.* 2019, nr. 3, p. 53.
- 5 Gerechtshof Amsterdam 20 april 2021, ECLI:NL:GHAMS:2021:1091, r.o. 2.3.10.2 (*feitenonderzoek SBM*).
- 6 Zie bijvoorbeeld <https://fd.nl/achtergrond/1336391/ho-een-mkb-er-het-gevecht-aangaat-met-de-zuidas>.
- 7 Lex van Almelo, '“Partijdig” fraudeonderzoeker doet wenkbrauwen fronsen', *Adv.bl.* 2019, nr. 3, p. 51-54.
- 8 Aldus H. Sytema, 'Fraudeonderzoek door de eigen advocaat. Tuchtrect als bescherming of beperking?', *TvSO* 2020, 3/4, p. 157-162.
- 9 Gerechtshof Amsterdam 20 april 2021, ECLI:NL:GHAMS:2021:1091.
- 10 Zie A.E. van der Wal, 'Interne onderzoeken 2.0 – beschouwingen vanuit het perspectief van de geïnterviewde persoon', *TvSO* 2020, 3/4, p. 183-187.
- 11 Zie F.H.A. ter Huurne & M.J. Keuss, 'Fraude en de grenzen van zorgvuldig onderzoek', *TAP* 2012/1. Zie ook H.J.Th. Biemond, F.C.A. Bult & A.P.P. Witteveen, 'De positie van werkgever en werknemer bij een intern onderzoek', *TAO* 2013, p. 10-19.
- 12 Dit speelde in HvD 7 december 2020, ECLI:NL:TAHVD:2020:252 en leidde tot oplegging van een berisping.
- 13 Huis voor Klokkenluiders, *Integriteit in de praktijk – intern onderzoek*, Utrecht april 2020, p. 18. In M. Velthuis, 'Medewerking door ondernemingen aan een strafrechtelijk onderzoek', *TBS&H* 2020, nr. 3, p. 94-101, komt een Duits wetsvoorstel ter sprake op basis waarvan een advocaat niet én het onderzoek kan uitvoeren én de verdediging kan voeren.
- 14 Vgl. D. Emmelkamp, 'Interviews in interne onderzoeken vanuit advocatuurlijk perspectief', *TBS&H* 2020, p. 114-119.
- 15 RvD Amsterdam 18 december 2017, ECLI:NL:TADRAMS:2017:276. Zie hierover ook J.T.C. Leliveld & P. van Kampen, 'Trust me, I'm a lawyer', *Strafblad* 2015/55.
- 16 Zie daarover in kritische zin C. Raat bij HvD 4 november 2019, ECLI:NL:TAHVD:2019:181, *Jurisprudentie voor gemeenten* 2020, 1.
- 17 RvD Amsterdam 18 december 2017, ECLI:NL:TADRAMS:2017:276 (NS); HvD 4 november 2019, ECLI:NL:TAHVD:2019:181 (*gemeente R.*); HvD 7 december 2020, ECLI:NL:TAHVD:2020:252.
- 18 HvD 4 november 2019, ECLI:NL:TAHVD:2019:181.
- 19 Zie voor inspiratie Institute for Financial crime, *Aandachtspunten intern onderzoek*, Den Haag 2019; https://www.nba.nl/globalassets/wet-en-regelgeving/nba-handreikingen/nba-handreiking_1112_persoonsgerichte_onderzoeken.pdf. Zie ook M.J.C. Somsen & R. van Staden ten Brink, 'Anti-corruptie compliance; wat te doen als het mis gaat?', *Ondernemingsrecht* 2013/4.
- 20 Dit speelde in HvD 4 november 2019, ECLI:NL:TAHVD:2019:181.
- 21 J. Polman, 'Justitie laat fraudeonderzoek vaker over aan advocaten van bedrijven zelf', *FD* 4 juni 2019. Uitvoeriger hierover M. Velthuis, 'Medewerking door ondernemingen aan een strafrechtelijk onderzoek', *TBS&H* 2020, nr. 3, p. 94-101.
- 22 Zie Antwoorden op Kamervragen van Van Nispen (SP) en Groothuizen (D66), ingezonden 6 juni 2019, nr. 2019Z11430.
- 23 A. Hammerstein, 'Onafhankelijk onderzoek door advocaten naar fraude in bedrijven(?)', *Ondernemingsrecht* 2020/125.
- 24 Zie Antwoorden op Kamervragen van Van Nispen (SP) en Groothuizen (D66), ingezonden 6 juni 2019, nr. 2019Z11430.
- 25 *Kamerstukken II* 2019/20, 31 753, nr. 207.
- 26 WODC, *Onderzoeksprogrammering 2021, eerste tranche*, <https://www.wodc.nl/onderzoek-in-uitvoering/documenten/jaarplannen/2021/02/23/onderzoeksprogrammering-2021-1e-tranche>.
- 27 Zie onder meer de opvatting van Petra van Kampen daarover, <https://www.advocatenblad.nl/2019/11/07/partijdige-advocaat-ter-discussie-in-gerbrandydebat/>.
- 28 D.V.A. Brouwer, 'Enkele gedachten over de raadsman die ten behoeve van de opsporing onderzoek verricht', *TvSO* 2020, 3/4, p. 178-182.
- 29 A.E. van der Wal, 'Interne onderzoeken 2.0 – beschouwingen vanuit het perspectief van de geïnterviewde persoon', *TvSO* 2020, 3/4, p. 183-187.
- 30 M. Altena & R.P.A. Kraaijeveld, 'Zelfonderzoek vanuit toezichthoudersperspectief', *TvSO* 2020, 3/4, p. 124-130.
- 31 P. van Leusden, 'Zelfonderzoek: enige nuancering', *TvSO* 2020, 3/4, p. 120-123.

Juridische kwesties
die zijn weggezaakt

Boedelbeschrijving vooraf tactische keuze

DOOR / EDO MOLL

Is het zinvol of zelfs noodzakelijk een boedelbeschrijving op te (laten) stellen vóór het verdelen van een gemeenschap¹ of het instellen van een vordering daartoe?

De wet² bepaalt dat iedere deelgenoot bij een gemeenschap kan vorderen dat een verdeling aanvangt met een boedelbeschrijving. Het is echter niet zo dat een verdeling *zonder* voorafgaande boedelbeschrijving geen geldige verdeling is.³ Wat de inhoud van de boedelbeschrijving zou moeten zijn, is terug te vinden in artikel 674 Rv. In het algemeen zal het gaan om een overzicht van de bezittingen en schulden inclusief de waardering van de bezittingen en schulden. Uitgangspunt is dat alle betrokken deelgenoten samen de boedelbeschrijving maken. De wet maakt onderscheid tussen de notariële boedelbeschrijving en de onderhandse boedelbeschrijving. De boedelbeschrijving kan bij onderhandse akte plaatsvinden indien alle partijen zich daarmee verenigen en het vrije beheer over hun goederen hebben.⁴

MEERWAARDE BOEDELBSCHRIJVING

Is er een zwaarwegende meerwaarde gelegen in het maken van een boedelbeschrijving voorafgaand aan de verdeling? Een boedelbeschrijving is geen garantie voor eerlijkheid van de deelgenoten. Zowel bij een verdeling *met* als bij een verdeling *zonder* voorafgaande boedelbeschrijving is niet uitgesloten dat één van de deelgenoten ervoor kiest activa te verzwijgen. De boedelbeschrijving is geen wondermiddel. De meerwaarde van een notariële boedelbeschrijving is erin gelegen dat de notaris de deelgenoten kan vragen onder ede te bevestigen of te beloven dat zij niets hebben

verduisterd noch wetenschap hebben van verduisterde goederen.⁵ Een valse verklaring afleggen wanneer men onder ede staat, is een misdrijf. Of daar veel preventieve werking vanuit gaat, is niet bekend. Wanneer de boedelbeschrijving door de notaris wordt opgesteld – waarbij opgemerkt wordt dat de notaris daarbij afhankelijk is van de informatie die hij al of niet van de deelgenoten krijgt – dan heeft de akte van boedelbeschrijving formele bewijskracht. Door de akte staat vast wat de deelgenoten hebben medegedeeld aan de notaris, maar niet of hun mededelingen waarheidsgetrouw zijn.⁶

Hoewel een boedelbeschrijving niet verplicht is, zijn er uitspraken bekend waarbij de eis tot verdeling door de rechter wordt afgewezen vanwege het ontbreken van een deugdelijke boedelbeschrijving.⁷ Echter, uit het arrest van de Hoge Raad van 10 juli 2009⁸ blijkt dat de feitenrechter de eis tot verdeling niet te makkelijk mag afwijzen vanwege onduidelijkheid omtrent de samenstelling van de gemeenschap of de waarde van bepaalde onderdelen van de gemeenschap.

VERZWIJGING

Veel aandacht heeft artikel 3:194 lid 2 BW gekregen, waarin is bepaald dat de deelgenoot die bepaalde te verdelen activa verzwijgt 'voor straf' zijn aandeel in die goederen verbeurt. Hij raakt dan zijn aandeel in dat goed geheel kwijt en de wederpartij verkrijgt het goed volledig. Is artikel 3:194 lid 2 BW een dwingende reden om altijd aan te sturen op een voorafgaande boedelbeschrijving? Mijns inziens is dat niet het geval. De ratio van artikel 3:194 lid 2 is kennelijk om een sanctie te stellen op gedragingen van een deelgenoot die erop gericht zijn in het kader van de verdeling zich op onrechtmatige wijze te bevoordelen, ten nadele van één of meer andere deelgenoten⁹.

Wie vreest dat zijn wederpartij zal trachten goederen buiten de verdeling te houden, kan als tactische zet ervoor kiezen om aan te dringen op een voorafgaande (notariële) boedelbeschrijving teneinde de kwade opzet van de wederpartij aan te tonen.

Mr. E.J. Moll is advocaat bij Bax advocaten belastingkundigen te Doetinchem.

NOTEN

- 1 Gemeenschappen zoals een nalatenschap en een ontbonden huwelijksgoederengemeenschap
- 2 Artikel 3:194 BW.
- 3 Mr. B. Breederveld, *De huwelijksgemeenschap bij echtscheiding*, p. 372.
- 4 Artikel 671 Rv.
- 5 Artikel 674 lid 7 Rv.
- 6 Rechtbank Midden-Nederland, 13 februari 2019, ECLI:NL:RBMNE:2019:563, r.o. 4.5.5.
- 7 Onder andere ECLI:NL:GHDHA:2014:3948 en ECLI:NL:GHDHA:2016:3965.
- 8 ECLI:NL:HR:2009:BI2036.
- 9 Asser/Perrick 3-V 2019/161, zie ook: ECLI:NL:PHR:2016:1329; anders: ECLI:NL:RBOVE:2013:2628.

INHOUD

Publicatiedatum 15 juni 2021

101e jaargang

Het *Advocatenblad*, het blad voor de Nederlandse advocatuur, verschijnt 10 keer per jaar en wordt uitgegeven door Boom juridisch. De van de Nederlandse orde van advocaten onafhankelijke redactie stelt de inhoud samen.

Hoofdredacteur

Kees Pijnappels

Coördinatie

Sabine Droogleevert Fortuyn

Illustraties

Floris Tilanus

Vormgeving

Textcetera, Den Haag

Eindredactie

Tatiana Scheltema

Correctie

Sandra Braakmann

Citeerwijze

Adv.bl. 2021-5, Kroniek Venootschapsrecht, p.

Aan dit nummer werkten mee

Lisette van der Gun & Rogier Wolf

Digitaal

Eerdere kronieken zijn ook digitaal te raadplegen op Advocatenblad.nl/kronieken

Kroniek Venootschapsrecht

63 Deel I: Jurisprudentie

- 63 Nietige en vernietigbare besluiten
- 64 Stuiting van verjaring van vordering op vof is stuiting van verjaring vorderingen op vennoten
- 64 Toerekening van wetenschap en verjaring
- 65 De ontheffing van een OK-bestuurder uit zijn functie
- 65 Prijsvaststelling bij de uitkoopvordering van artikel 2:201a BW
- 66 Tijdig ingesteld cassatieberoep tegen door de Ondernemingskamer getroffen voorzieningen
- 67 Loyaliteitsaandelen

68 Deel II: Wetgeving

- 68 Tijdelijke wet COVID-19 Justitie en Veiligheid
- 68 UBO-register
- 69 Centraal aandeelhoudersregister (CAHR)
- 69 Wet bestuur en toezicht rechtspersonen
- 69 Inroepen bedenktijd voor bestuur beursvennootschap
- 70 Evenwichtiger verhouding man-vrouw in bestuur en rvc
- 71 Wetsvoorstel modernisering personenvennootschappen
- 71 Voorontwerp Wet aanpassing geschillenregeling en verduidelijking ontvankelijkheidsvereisten enquêteprocedure
- 71 BVm

KRONIEK

VENNOOTSCHAPSRECHT

DOOR / LISETTE VAN DER GUN & ROGIER WOLF

In deze Kroniek bespreken wij de rechtspraak en wetgeving op het gebied van het vennootschapsrecht uit de periode van medio april 2020 tot en met medio april 2021. Toen wij vorig jaar de Kroniek Vennootschapsrecht schreven, was de pandemie net begonnen. Er was op dat moment nog niet veel bekend over (nood)wetgeving in verband met het COVID-19-virus. Inmiddels zijn we een jaar verder en is die wetgeving er wel. In deze Kroniek besteden we er aandacht aan.

In het eerste deel bespreken wij enkele noemenswaardige uitspraken. Aan de orde komt jurisprudentie over nietige en vernietigbare besluiten, stuiting van verjaring van een vordering op een vof en haar vennoten, toerekening van wetenschap in het kader van verjaring, de ontheffing van een OK-bestuurder uit zijn functie, de prijsvaststelling bij een uitkoopregeling, een tijdig ingesteld cassatieberoep tegen door de OK getroffen voorzieningen en loyaliteitsaandelen. In het tweede deel gaan wij in op de actuele stand van zaken op wetgevingsgebied, waaronder de Tijdelijke wet COVID-19 Justitie en Veiligheid en het inmiddels gerealiseerde UBO-register.

DEEL I: JURISPRUDENTIE

Nietige en vernietigbare besluiten

In het arrest van de Hoge Raad van 8 mei 2020 (ECLI:NL:HR:2020:832) speelde de vraag of, in geval een bestuurder of commissaris tijdens een algemene vergadering niet in de gelegenheid is gesteld zijn raadgevende stem te gebruiken (art. 2:227 lid 7 BW), dat leidt tot een nietig of vernietigbaar besluit van de algemene vergadering. Het ging om een besluit van de algemene vergadering tot ontslag van een bestuurder van

een bv. De oproepingstermijn voor de algemene vergadering was niet in acht genomen. Een agenda met de te behandelen onderwerpen was niet verstuurd. De bestuurder was ook niet (voldoende) in de gelegenheid gesteld in de vergadering zijn raadgevende stem uit te oefenen. De voorzieningenrechter oordeelde dat het besluit van de algemene vergadering tot ontslag van de bestuurder nietig was. In hoger beroep oordeelde het hof dat geen sprake was van een nietig besluit (art. 2:14 lid 2 BW), maar van een vernietigbaar besluit (art. 2:15 BW). De Hoge Raad bekrachtigt het arrest van het hof.

In de jurisprudentie en literatuur wordt verschillend gedacht over het antwoord op de vraag wanneer een besluit nietig of vernietigbaar is. De artikelen 2:14 en 2:15 BW hebben betrekking op een besluit van een orgaan van een rechtspersoon. Artikel 2:14 BW bepaalt wanneer een besluit nietig is. Dat is het geval als de inhoud of strekking van een besluit in strijd is met de wet of statuten, het besluit is genomen door een orgaan dat daartoe niet bevoegd is, of als niet aan geldigheidsvereisten is voldaan – zoals een voorafgaande goedkeuring, aanbeveling of voordracht of een vereiste meerderheid

van stemmen. Een nietig besluit is niet rechtsgeldig: het bestaat niet. Besluiten waarbij niet aan alle geldigheidsvereisten is voldaan, kunnen worden bekrachtigd. Het orgaan dat niet in de gelegenheid is gesteld gebruik te maken van haar recht van beïnvloeding van een besluit, maar het wel eens is met het genomen besluit, kan het besluit bekrachtigen. Deze bekrachtiging neemt de nietigheid van het besluit weg.

Artikel 2:15 BW bepaalt welke besluiten vernietigbaar zijn. Dat is bijvoorbeeld zo in geval van totstandkomingsgebreken. Bij totstandkomingsgebreken gaat het ook om strijd met wettelijke of statutaire bepalingen, maar dan om bepalingen die meer formele, procedurele voorwaarden stellen aan de besluitvorming. Het kan gaan om bepalingen die de oproeping of de agendering van onderwerpen van vergaderingen regelen, om toezending of terinzagelegging van stukken, of om de manier waarop gestemd moet worden. Als een besluit is genomen ondanks een totstandkomingsgebrek, dan is dat besluit niet nietig, maar vernietigbaar. Dat houdt in dat het besluit geldig is totdat de rechtbank anders heeft bepaald. Vernietiging heeft in beginsel terugwerkende kracht.

Lisette van der Gun en **Rogier Wolf** zijn advocaat bij Udink-Schepel Advocaten in Den Haag. Rogier Wolf is ook universitair docent Ondernemingsrecht aan Maastricht University (ICGI) en lid van de advocatenredactie van het *Advocatenblad*.

Artikel 2:227 lid 7 BW bepaalt dat bestuurders en commissarissen in de algemene vergadering een raadgevende stem hebben. Is dit een wettelijke bepaling met een geldigheidsvereiste, zoals bij een besluit waarvoor advies of toestemming gevraagd moet worden? Of is het een wettelijke bepaling met een totstandkomingsvereiste? Iedere bestuurder en commissaris heeft een 'eigen' raadgevende stem. Deze raadgevende stem dient het vennootschappelijk belang. Het hebben van een raadgevende stem betekent niet dat een bestuurder of commissaris een recht heeft de besluitvorming te beïnvloeden. Als de algemene vergadering een bestuurder of commissaris niet in de gelegenheid heeft gesteld om gebruik te maken van zijn raadgevende stem leidt dat niet tot een nietig besluit van de algemene vergadering. Wel heeft die bestuurder of commissaris dan het recht om vernietiging van het betreffende besluit te vorderen. A-G Assink gaat uitgebreid in op het leerstuk van nietige en vernietigbare besluiten. Zijn conclusie is lezenswaardig.

Stuiting van verjaring van vordering op vof kan stuiting van verjaring vorderingen op vennoten zijn

De Hoge Raad geeft in zijn arrest van 17 juli 2020 (ECLI:NL:HR:2020:1315)¹ antwoord op de vraag of stuiting van verjaring van een vordering op een vof ook de stuiting van verjaring van

vorderingen op de individuele vennoten kan inhouden. Vennoten in een vof zijn hoofdelijk verbonden voor de verbintenissen van de vof. Een schuldeiser van een vof kan daarom zijn vordering geldend maken tegen de gezamenlijke vennoten, de vof, en tegen de individuele vennoten. Dat zijn samenlopende vorderingsrechten: een op de vof (dat verhaalbaar is op het afgescheiden vermogen van de vof) en een op de vennoten persoonlijk (dat verhaalbaar is op hun privévermogens). Deze rechtsvorderingen verjaren afzonderlijk van elkaar. Anders dan de rechtbank, het hof en A-G Hartlief in zijn conclusie voor het arrest, overwoog de Hoge Raad dat een stuitingsbrief gericht aan de gezamenlijke vennoten, de vof, ook kan gelden als een stuiting van de verjaring van de vorderingen op de individuele vennoten. Bij de uitleg van een stuitingsbrief aan een vof moet volgens de Hoge Raad niet alleen worden gelet op de tekst van de mededeling, maar ook op de context waarin de mededeling wordt gedaan. Daarnaast spelen de omstandigheden van het geval een rol. Het komt erop aan of de mededeling een voldoende duidelijke waarschuwing aan de schuldenaar inhoudt dat hij rekening moet houden met de mogelijkheid dat de vordering nog geldend wordt gemaakt. Een vof heeft (nog)² geen rechtspersoonlijkheid. Een verklaring gericht aan de

gezamenlijke vennoten wordt geacht de individuele vennoten te hebben bereikt. Uitgangspunt is daarom dat die verklaring jegens ieder van hen werking heeft.³ In r.o. 3.3.3 overweegt de Hoge Raad: *'Een stuitingsverklaring "jegens de vof" moet in beginsel aldus worden uitgelegd dat deze ook als stuitingsverklaring is bedoeld met betrekking tot de vorderingen op de individuele vennoten. (...)'*

Toerekening van wetenschap en verjaring

De aard van de functie van bestuurder van een rechtspersoon brengt mee dat zijn wetenschap in het maatschappelijk verkeer in beginsel geldt als wetenschap van de rechtspersoon. Dat betekent bijvoorbeeld dat op het moment dat een bestuurder op de hoogte is van een bepaald feit, de verjaringstermijn ten aanzien van een vordering op de vennootschap die op dat feit is gebaseerd, in beginsel vanaf dat moment gaat lopen. Onder bijzondere omstandigheden kan dit anders zijn. Daarover ging het arrest van de Hoge Raad van 11 september 2020 (ECLI:NL:HR:2020:1413).⁴ HDI had haar verzekeringsportefeuille voor 1 AWG⁵ overgedragen aan Treston. Enkele bestuurders en een commissaris van HDI hadden bij deze constructie een eigen financieel belang dat niet parallel liep met het belang van HDI. Daarover hadden zij de andere, niet-geconflicteerde, bestuurders van HDI niet geïnformeerd. Ook de raad van commissarissen of de aandeelhouders van HDI waren niet op de hoogte gesteld van deze tegenstrijdige belangen. Als HDI jaren later op de hoogte raakt van de geconflicteerde belangen en de schade die zij daardoor lijdt, stelt zij vorderingen in jegens de betrokken bestuurders en commissaris en jegens Treston op grond van onbehoorlijk bestuur respectievelijk onrechtmatige daad. Een verweer is dat de vorderingen zijn verjaard, omdat HDI vanaf het begin op de hoogte was via haar (geconflicteerde) bestuurders. De Hoge Raad overwoog dat in de

verhouding tussen HDI en Treston de wetenschap van de betrokken bestuurders en commissaris van hun eigen, met de belangen van HDI strijdige belangen en van het onrechtmatig handelen van Treston niet kan gelden als wetenschap van HDI. De verjaringstermijn is daarom niet gaan lopen op het moment van de overdracht van de verzekeringsportefeuille door HDI aan Treston, maar op het moment dat HDI bekend werd met de achterliggende belangen van de betrokken bestuurders en commissaris.

De ontheffing van een OK-bestuurder uit zijn functie

Bij ons weten kwam het niet eerder voor dat de OK een door haar benoemde bestuurder uit zijn functie ontheft.⁶ Op 7 december 2020 (ECLI:NL:GHAMS:2020:3620)⁷ wees de OK het verzoek van een aandeelhouder tot vervanging van de OK-bestuurder toe. Deze beschikking is uniek. Achtergrond voor deze beslissing was het volgende. De OK heeft bij beschikking van 11 december 2019 een onderzoek bevolen naar het beleid en de gang van zaken van Hotshots Amsterdam BV.⁸ Daarbij heeft de OK een tijdelijk zelfstandig vertegenwoordigingsbevoegd bestuurder met beslissende stem ('OK-bestuurder') en een tijdelijk beheerder van de aandelen ('OK-beheerder') benoemd. De OK-bestuurder gaat voortvarend aan de slag. Hij informeert de OK-beheerder echter te laat en onvolledig. Ook negeert de OK-bestuurder meerdere keren een statutair goedkeuringsvereiste. Dat komt de verstandhouding tussen de OK-bestuurder en de OK-beheerder niet ten goede. De relatie wordt onwerkbaar als de OK-bestuurder een 'geheime' overeenkomst tussen een van de aandeelhouders en de vennootschap weigert te delen met de OK-beheerder, van welke overeenkomst hij eerst het bestaan ontkent. Voor een aandeelhouder was daarmee de maat vol. Hij verzocht de OK de OK-bestuurder te vervangen. De OK-beheerder onder-

steunde dit verzoek. De OK-beheerder had de OK zelfs verzocht om haar uit haar functie te ontheffen als de OK de OK-bestuurder niet zou ontslaan. Het is goed dat de OK ingrijpt als bijzondere omstandigheden daartoe aanleiding geven. Wel vragen wij ons af of de OK het verzoek ook zou hebben toegewezen als de OK-beheerder het verzoek niet zou hebben gesteund.⁹

Prijsvaststelling bij de uitkoopvordering van artikel 2:201a BW

Op basis van artikel 2:201a BW kan een aandeelhouder die minimaal 95% van de aandelen in het geplaatste kapitaal van een bv houdt en ten minste 95% van de stemrechten in de algemene vergadering kan uitoefenen, een vordering tegen de gezamenlijke andere aandeelhouder(s) instellen tot overdracht van zijn (hun) aandelen: de uitkoopvordering.¹⁰ Lid 5 van dat artikel bepaalt dat de rechter de prijs vaststelt die de over te dragen aandelen op een door hem te bepalen dag hebben. Dat moet een reële en redelijke vergoeding zijn. De Hoge Raad heeft in zijn arrest van 6 november 2020 (ECLI:NL:HR:2020:1745)¹¹ bevestigd dat het uitgangspunt bij een prijsvaststelling is dat een minderheidsaandeelhouder een reële en redelijke vergoeding voor zijn aandelen krijgt. In casu stond vast dat de meerderheidsaandeelhouder, die ook bestuurder van de vennootschap was, handelingen had verricht waarmee hij zichzelf

had bevoordeeld en waarmee hij de vennootschap en de minderheidsaandeelhouder had benadeeld. Zo verkocht hij als bestuurder van de vennootschap drie dochtervennootschappen voor een te lage prijs aan een vennootschap waarvan hij enig aandeelhouder was en had hij de vennootschap onzakelijke leningen laten verstrekken aan zichzelf, die niet zijn terugbetaald. De OK wees de vordering van de meerderheidsaandeelhouder tot uitkoop van de minderheidsaandeelhouder toe. Daarbij overwoog de OK¹² dat het naar de maatstaven van redelijkheid en billijkheid onaanvaardbaar is als de minderheidsaandeelhouder zijn aandelen moet leveren voor een prijs die uitgaat van een waardering die negatief is beïnvloed door handelingen van de meerderheidsaandeelhouder. Daarom abstraheerde de OK bij de prijsvaststelling de gevolgen van deze benadelende handelingen. Tegen dit oordeel van de OK is cassatie ingesteld. Betoogd werd dat de rechter op grond van artikel 2:201a BW niet bevoegd was om de onrechtmatigheid van de gestelde handelingen en de benadeling die daarmee verband hield te beoordelen en dat bij de prijsbepaling daarmee geen rekening mocht worden gehouden. Volgens de meerderheidsaandeelhouder had de minderheidsaandeelhouder zich moeten beroepen op artikel 2:201a lid 4 BW – het afwijzen van de uitkoopvordering, omdat de minderheidsaandeelhouder daar-

door ernstige stoffelijke schade wordt toegebracht – of hij had een aparte procedure tegen de meerderheidsaandeelhouder moeten starten op grond van onrechtmatige daad of ongerechtvaardigde verrijking. De Hoge Raad gaat hierin dus niet mee. Het is aan de rechter hoe de waarde wordt vastgesteld. De rechter mag daarbij abstraheren van de negatieve gevolgen van handelingen door de meerderheidsaandeelhouder.

Tijdig ingesteld cassatieberoep tegen door de OK getroffen voorzieningen

Is tijdig ingesteld cassatieberoep tegen door de OK getroffen voorzieningen niet-ontvankelijk op de grond dat de enquêteprocedure nadien onherroepelijk is geëindigd? De Hoge Raad gaf in zijn arrest van 9 oktober 2020 (ECLI:NL:HR:2020:1593)¹³ antwoord op deze vraag. Dit arrest is een van de vele uitspraken in de *Deus Ex Machinakwestie* (DEM) en is vrij technisch van aard. In de kern draait het om de vraag of een partij nog ontvankelijk is in een tijdig ingesteld cassatieberoep terwijl de enquêteprocedure al is beëindigd. De OK heeft in 2016 een onderzoek bevolen naar het beleid en de gang van zaken van DEM. Ook heeft de OK als onmiddellijke voorziening een van de verzoekers ('D') geschorst als bestuurder van DEM en een van de verweerders aangewezen als bestuurder van DEM ('A'). Daarnaast heeft de OK bepaald dat de aandelen die JKS Holding B.V. ('JKS'), Stichting Administratiekantoor D.E.M. en een van de verweerders ('C') in DEM houden, ten titel van beheer zijn over-

gedragen aan een andere verweerder ('B'). Nadat het onderzoek was afgerond, heeft de OK bij beschikking van 23 januari 2018 overwogen dat sprake is van wanbeleid van DEM en dat D voor dat wanbeleid verantwoordelijk is. Bij deze beschikking heeft de OK wederom onmiddellijke voorzieningen getroffen, namelijk de schorsing van D als bestuurder van DEM, A tot bestuurder van DEM benoemd, en bepaald dat alle aandelen die worden gehouden in het kapitaal van DEM ten titel van beheer zijn overgedragen aan B. Tegen deze beschikking is geen cassatieberoep ingesteld. Vervolgens hebben DEM en C op 15 maart 2019 een vaststellingsovereenkomst gesloten, waarbij DEM alle door C in DEM gehouden aandelen koopt ('Vaststellingsovereenkomst'). Daarna verzoekt DEM de OK de overdracht ten titel van beheer van de door C in het kapitaal van DEM gehouden aandelen op te heffen en te bepalen dat A bevoegd is een bedrag van € 1 miljoen in escrow te plaatsen met het oog op de redelijke en in redelijkheid te maken kosten van verweer van A en B in het kader van de vaststelling van hun aansprakelijkheid jegens DEM en JKS c.s. JKS c.s. verzoeken de OK onder meer om DEM en C te verbieden om uitvoering te geven aan de Vaststellingsovereenkomst.

Bij beschikking van 8 juli 2019 heeft de OK het verzoek van DEM tot opheffing van de overdracht ten titel

van beheer van de door C gehouden aandelen afgewezen en het verzoek van DEM te bepalen dat A bevoegd is tot het plaatsen van een bedrag van € 1 miljoen in escrow, toegewezen. Ook heeft de OK JKS c.s. deels niet-ontvankelijk verklaard in hun verzoeken en die verzoeken voor het overige afgewezen. Tegen deze beschikking stelt JKS c.s. cassatie in. Dit cassatieberoep staat in het arrest van de Hoge Raad centraal. Nadat uitvoering aan de Vaststellingsovereenkomst gegeven was, hebben DEM en A de OK verzocht de enquêteprocedure en de (onmiddellijke) voorzieningen te beëindigen. Bij beschikking van 25 juli 2019 heeft de OK dat verzoek ingewilligd en de bij beschikking van 23 januari 2018 gegeven voorzieningen beëindigd. Tegen de beschikking van 25 juli 2019 is geen cassatieberoep ingesteld. Op dat moment is de situatie dus dat de enquêteprocedure met de beschikking van 25 juli 2019 is geëindigd, terwijl er een cassatieberoep aanhangig is tegen de eerdere beschikking van 8 juli 2019 in die geëindigde enquêteprocedure. A en B hebben aangevoerd dat JKS c.s. in hun cassatieberoep niet-ontvankelijk zijn, omdat de enquêteprocedure inmiddels onherroepelijk is geëindigd, doordat de beschikking van 25 juli 2019 van de OK in kracht van gewijsde is gegaan. Zij verwijzen daarbij naar de *e-Traction*-beschikking¹⁴. Ook A-G Timmerman doet dat en meent dat uit die beschikking volgt dat, naast dat geen plaats meer is voor het treffen van (nieuwe) onmiddellijke voorzieningen, klagen over in de beschikking van 8 juli 2019 getroffen voorzieningen een gepasseerd station is. De opvattingen van de verweerders en A-G Timmerman hebben een – op het eerste gezicht – begrijpelijke en praktische inslag. De Hoge Raad denkt er anders over. Hij overweegt in r.o. 3.3 onder verwijzing naar de *e-Traction*-beschikking dat ook na het eindigen van de enquêteprocedure in cassatie kan worden onderzocht

of een gedurende de enquêteprocedure gegeven beschikking van de OK moet worden vernietigd op de in artikel 79 RO bedoelde gronden. Uiteraard moet tegen die beschikking tijdig en op de juiste wijze cassatieberoep zijn ingesteld. In dat verband is niet van belang of de OK in haar beschikking al dan niet een voorziening heeft getroffen die een blijvend gevolg heeft, aldus de Hoge Raad. In diezelfde rechtsoverweging legt de Hoge Raad uit wat hij in de e-Traction-beschikking 'slechts' heeft beslist. Dat is dat na het eindigen van de enquêteprocedure geen plaats meer is voor het treffen van onmiddellijke voorzieningen ex artikel 2:349a lid 2 BW of (al dan niet tijdelijke) voorzieningen ex artikel 2:355 lid 1 BW jo. artikel 2:356 BW; maar niet dat het eindigen van de enquêteprocedure meebrengt dat een partij niet-ontvankelijk is in haar tijdig ingestelde cassatieberoep van een beschikking die de OK in de loop van de enquêteprocedure heeft gegeven.

Loyaliteitsaandelen

In het arrest van het gerechtshof Amsterdam van 1 september 2020 (ECLI:NL:GHAMS:2020:2379)¹⁵ stond onder meer een statutaire regeling over loyaliteitsaandelen centraal. Dergelijke aandelen brengen de DSM-beschikking¹⁶ in herinnering. Het ging in dit hoger beroep van een kort geding vonnis om de voorgenomen grensoverschrijdende fusie tussen het Italiaanse, beursgenoteerde Mediaset SpA en haar Spaanse dochtervennootschap Mediaset Spanje met MFE NV als verkrijgende vennootschap. MFE NV is de Nederlandse 100%-dochtervennootschap van Mediaset SpA en heeft vooralsnog geen operationele activiteiten. Het Italiaanse Fininvest SpA van de familie (Silvio) Berlusconi houdt ongeveer 44% van de aandelen in Mediaset SpA. Het Franse Vivendi houdt ongeveer 29% van de aandelen in Mediaset SpA. Vivendi is net als Mediaset SpA een mediaconcern en is in handen van Vincent Bolloré. Tussen Mediaset SpA

en Vivendi botert het al jaren niet. Ook is het de vraag of Vivendi haar belang in Mediaset SpA rechtmatig heeft verworven. Daarover loopt een strafrechtelijk onderzoek van het Italiaanse openbaar ministerie. Na de fusie zal Fininvest een belang hebben van ongeveer 35% in MFE. Vivendi ongeveer 8%. In de statuten van MFE is een loyaliteitsregeling opgenomen. Vivendi verzet zich tegen de fusie en de loyaliteitsregeling. Wij bespreken in deze Kroniek alleen de bezwaren tegen de loyaliteitsregeling. Vivendi betoogt dat die regeling in strijd is met de artikelen 2:8 BW en 2:92 lid 2 BW. Er is geen objectieve en redelijke rechtvaardiging voor de ongelijke behandeling van aandeelhouders die in de loyaliteitsregeling besloten ligt, althans dat de ongelijke behandeling disproportioneel is. De regeling leidt ertoe dat Fininvest met een economisch belang van 35% blijvend de volledige controle over MFE zal kunnen uitoefenen. Ook omdat het bestuur van MFE na de fusie op één bestuurder na zal bestaan uit personen voorgedragen door Fininvest of Mediaset, dat wil zeggen derden van de veertien bestuurders. De statutaire regeling leidt op deze wijze tot een vennootschap zonder *checks and balances*, zo stelt Vivendi. Het hof stelt voorop dat het Nederlandse recht zich niet verzet tegen een statutaire regeling voor een nv waarbij aan geregistreerde langetermijnaandeelhouders loyaliteitsaandelen worden toegekend die recht geven op extra stemrechten, mits het gelijkheidsbeginsel van artikel 2:92 lid 2 BW (al dan niet naast de redelijkheid en billijkheid van artikel 2:8 BW) in acht wordt genomen. Het hof verwijst naar analogie met de DSM-beschikking. De vraag is echter of de voorgestelde regeling dat gelijkheidsbeginsel (en artikel 2:8 BW) respecteert gelet op alle omstandigheden van het geval. Het hof legt artikel 2:92 lid 2 BW uit mede aan de hand van rechtspraak van het Europees Hof van Justitie over het gelijkheidsbeginsel. Voor de beantwoording van

de vraag of voor ongelijke behandeling van aandeelhouders een objectieve rechtvaardigingsgrond bestaat, is onder meer van belang of (i) een objectief gerechtvaardigde reden bestaat voor het onderscheid, (ii) de regeling geschikt is om het doel te bereiken, (iii) de regeling noodzakelijk is om het doel te bereiken en (iv) het onderscheid in evenredige verhouding staat tot het ermee nagestreefde doel. Bij de beantwoording van deze vragen komt de vennootschap een zekere beoordelingsvrijheid toe. Verder moet de rechter bij zijn beoordeling rekening houden met alle omstandigheden van het geval.¹⁷ Het hof overweegt vervolgens dat ook met inachtneming van deze beoordelingsvrijheid onvoldoende duidelijk is geworden dat de regeling van het loyaliteitsstemsrecht, meer in het bijzonder het deel daarvan waarbij in drie tranches uiteindelijk in vijf jaar tijd negen extra stemrechten per aandeel worden toegekend, onder de omstandigheden van het geval een geschikt en proportioneel instrument is om een aandeelhouder aan te moedigen zijn aandelen langere tijd aan te houden. Het hof concludeert dat de regeling is vormgegeven met het doel om aan Fininvest (met een economisch belang van 35%) de absolute controle op MFE te verzekeren. Dit wordt nader geïllustreerd doordat de regeling Vivendi ertoe lijkt te dwingen hetzij af te zien van loyaliteitsaandelen, hetzij een openbaar bod op de aandelen MFE uit te brengen, terwijl Fininvest van de verplichting tot het uitbrengen van een openbaar bod op grond van de wet en de statuten is vrijgesteld. De voorgestelde loyaliteitsregeling kan in het licht hiervan en gelet op alle andere omstandigheden van het geval de toets aan voormelde maatstaven naar voorlopig oordeel van het hof niet doorstaan. Het hof merkt in dit verband nog op dat de voorgestelde loyaliteitsregeling in (nagenoeg) alle andere EU-landen niet toelaatbaar wordt geacht. Het hof verbiedt daarom de fusie onder meer als na

de fusie voor MFE de voorgestelde loyaliteitsregeling gaat gelden.

DEEL II: WETGEVING

Tijdelijke wet COVID-19

Justitie en Veiligheid

Op 24 april 2020 trad de Tijdelijke wet COVID-19 Justitie en Veiligheid in werking. Sommige regelingen uit deze wet hebben terugwerkende kracht. De wet gold aanvankelijk tot 1 september 2020. Sindsdien is deze telkens bij Koninklijk Besluit met twee maanden verlengd. We bespreken een aantal onderdelen van de Tijdelijke wet COVID-19 Justitie en Veiligheid.

Omdat het onwenselijk is in organen van rechtspersonen fysiek bij elkaar te komen, kan tijdelijk worden afgevoerd van verschillende statutaire en wettelijke bepalingen. Zo maakt de wet het mogelijk om volledig virtueel te vergaderen en besluitvorming elektronisch te laten plaatsvinden. Dat geldt voor de algemene vergadering, maar ook voor vergaderingen van het bestuur en de raad van commissarissen.

Het bestuur heeft de mogelijkheid te besluiten dat een algemene vergadering alleen via een elektronisch communicatiemiddel toegankelijk is. Het kan besluiten dat aandeelhouders tijdens de algemene vergadering langs elektronische weg het woord kunnen voeren en hun stemrecht kunnen uitoefenen. Verder kan het bestuur besluiten dat aandeelhouders hun stemrecht voorafgaand aan de algemene vergadering kunnen uitoefenen. Bij de oproeping van de vergadering moet dit allemaal worden vermeld. Als de oproeping al heeft plaatsgevonden, kan het bestuur tot 48 uur voor aanvang van de vergadering alsnog besluiten volledig virtueel te vergaderen. Dit maakt het bestuur op dezelfde wijze bekend als de oproeping. Voor het houden van een volledig virtuele vergadering geldt dat aandeelhouders de vergadering langs elektronische weg moeten kunnen volgen en dat de aandeelhouders tot uiterlijk 72 uur voor de

vergadering (of een door het bestuur gestelde kortere termijn) de gelegenheid moeten hebben schriftelijk of elektronisch vragen te stellen over de onderwerpen op de agenda. Deze vragen moeten bij voorkeur voor of tijdens de vergadering worden beantwoord, zodat bij het stemmen ermee rekening kan worden gehouden. Ook heeft het de voorkeur dat tijdens de vergadering nog elektronisch vragen gesteld kunnen worden.

Verder biedt deze wet de mogelijkheid om bepaalde termijnen uit te stellen. Zo kan het bestuur van een nv de termijn voor het houden van de jaarlijkse algemene vergadering met maximaal vier maanden verlengen en geldt voor elke rechtspersoon dat het bestuur de termijn voor het opmaken van de jaarrekening kan verlengen met maximaal vijf maanden. De verplichting om de jaarrekening binnen twaalf maanden na afloop van het boekjaar te publiceren, blijft. Maar de bewijsvermoedens voor bestuurdersaansprakelijkheid in faillissement als de deponering van de jaarrekening vertraging oploopt, gelden niet als het bestuur kan aantonen dat dit het gevolg is van de uitbraak van COVID-19. Deze regeling van de bewijsvermoedens bij te late deponering van de jaarrekening vervalt op 1 september 2023.

Om voldoende continuïteit in het bestuur van en toezicht op de rechtspersoon te waarborgen¹⁸, in dit soort uitzonderlijke tijden maar ook daarbuiten, is het verstandig om dat goed te regelen in de statuten. Bij beperkte beschikbaarheid van leden van het bestuur en/of de raad van commissarissen moet de besluitvorming zo veel mogelijk kunnen doorgaan. De in de statuten opgenomen belet- en ontstentenisregels voor bestuurders en commissarissen zijn dan van belang.

UBO-register

In de vorige Kroniek schreven we al over het UBO-register: een instrument in de strijd tegen witwassen, financieren van terrorisme, en andersoortige financieel-economische

criminaliteit. Het was Nederland niet gelukt het UBO-register tijdig te realiseren. Inmiddels is het wel gelukt. Vanaf 27 september 2020 zijn vennootschappen en andere juridische entiteiten verplicht om hun uiteindelijk belanghebbenden, UBO's, in te schrijven in het UBO-register. Voor de nv en de bv zijn dat de natuurlijke personen die uiteindelijk eigenaar zijn van, of zeggenschap hebben over de vennootschap via: 1) het (in)direct houden van 25% van de aandelen, van de stemrechten of van het eigendomsbelang in de vennootschap of 2) andere middelen zoals feitelijke zeggenschap of het recht om de meerderheid van de leden van het bestuur te benoemen en te ontslaan.

Het UBO-register wordt bijgehouden door de Kamer van Koophandel. Tot uiterlijk 27 maart 2022 kunnen bestaande entiteiten hun UBO inschrijven bij het handelsregister van de Kamer van Koophandel. Nieuw op te richten entiteiten moeten bij inschrijving in het handelsregister meteen hun UBO inschrijven. Als het niet mogelijk is een UBO aan te wijzen, dan wordt het hoger leidinggevend personeel van de entiteit als UBO geregistreerd: de pseudo- of quasi-UBO. Daarbij moet bijvoorbeeld gedacht worden aan statutaire bestuurders of aan beherende vennoten.

De naam, geboortemaand en -jaar, woonstaat, nationaliteit en de aard en omvang van het door de UBO-gehouden belang zijn voor iedereen toegankelijk. De rest van wat is ingeschreven in het UBO-register is alleen toegankelijk voor de Financiële inlichtingen eenheid, en bepaalde bevoegde autoriteiten zoals De Nederlandsche Bank (DNB), de Autoriteit Financiële Markten (AFM), het Openbaar Ministerie en de Nationale Politie.

Wwft-instellingen, zoals advocaten- en notariskantoren, moeten een cliëntenonderzoek doen. Als een instelling bij haar onderzoek ontdekt dat er een verschil is tussen de UBO-gegevens uit het UBO-register en de gegevens in haar eigen dossier, dan

moet zij hiervan melding doen bij de Kamer van Koophandel. Overtreding door een entiteit van de verplichting om haar UBO tijdig, juist en volledig te registreren, levert een economisch delict op.

Centraal aandeelhoudersregister

Ook het centraal aandeelhoudersregister ('CAHR') is een hulpmiddel bij de voorkoming en bestrijding van financieel-economische criminaliteit door middel van rechtspersonen. Het kabinet had geadviseerd om de invoering van het CAHR uit te stellen en eerst de ervaringen met het UBO-register af te wachten.¹⁹ In november 2020 verscheen een onderzoeksrapport van Niek Zaman en Hannah Erdman van de Universiteit Leiden, waarin zij concluderen dat het CAHR en het UBO-register uitstekend naast elkaar kunnen bestaan.²⁰ Zij menen dat de mate van overlap beperkt is. Net als de Koninklijke Notariële Beroepsorganisatie²¹ pleiten zij voor een spoedige invoering van het CAHR.

Wet bestuur en toezicht rechtspersonen

Het wetsvoorstel Wet bestuur en toezicht rechtspersonen is op 10 november 2020 aangenomen door de Eerste Kamer.²² De wet sluit aan bij de al bestaande regels voor de nv en de bv. Hoewel de meest ingrijpende wijzigingen die deze wet meebrengt niet van toepassing zijn op de vennootschap gaan we in deze Kroniek toch kort in op deze wet. De Wet bestuur en toezicht rechtspersonen verduidelijkt de regeling voor het bestuur en toezicht bij verenigingen, coöperaties, onderlinge waarborgmaatschappijen en stichtingen. De taken en verantwoordelijkheden van bestuurders en toezichthouders van deze rechtspersonen worden duidelijker in Boek 2 BW opgenomen. De belangrijkste wijzigingen zijn:

- (i) verenigingen, coöperaties, onderlinge waarborgmaatschappijen en stichtingen krijgen een wettelijke basis voor het instel-

len van een raad van commissarissen;

- (ii) het wordt nu voor alle rechtspersonen mogelijk een monistisch bestuur in te stellen (*one tier board*). In een monistisch bestuur zitten uitvoerende en niet-uitvoerende bestuurders. Er is geen aparte raad van commissarissen;
- (iii) voor alle rechtspersonen gaan dezelfde regels voor tegenstrijdig belang gelden: een bestuurder of commissaris met een tegenstrijdig belang mag niet deelnemen aan de beraadslaging en besluitvorming over dat onderwerp. Een bestuurder blijft in dat geval wel vertegenwoordigingsbevoegd;
- (iv) bestuurders en toezichthouders van verenigingen, coöperaties, onderlinge waarborgmaatschappijen en stichtingen kunnen in faillissement aansprakelijk gesteld worden voor onbehoorlijke taakvervulling;
- (v) er komen regels over meervoudig stemrecht van bestuurders en commissarissen van verenigingen, coöperaties, onderlinge waarborgmaatschappijen en stichtingen. Net als bij de nv en de bv kan een bestuurder of commissaris niet meer stemmen uitbrengen dan de andere bestuurders of commissarissen samen;
- (vi) verenigingen, coöperaties, onderlinge waarborgmaatschappijen en stichtingen worden verplicht belet- en ontstentenisregels in de statuten op te nemen. De statuten moeten aangeven hoe in het bestuur of toezicht wordt voorzien als alle bestuurders of alle commissarissen tijdelijk (belet) of definitief (ontstentenis) verhinderd zijn hun taken te vervullen;
- (vii) de rechter krijgt meer beoordelingsvrijheid om bestuurders en commissarissen van een stichting te ontslaan als daarom wordt verzocht door

het Openbaar Ministerie of een belanghebbende. Ontslag wordt mogelijk op grond van taakverwaarlozing of andere gewichtige redenen of wegens een ingrijpende wijziging van omstandigheden waardoor in functie blijven niet langer kan worden geduld.

De Wet bestuur en toezicht rechtspersonen treedt op 1 juli 2021 in werking.

Inroepen bedenktijd voor bestuur beursvennootschap

Op 23 maart 2021 heeft de Eerste Kamer het wetsvoorstel voor het inroepen van een bedenktijd door het bestuur van een beursvennootschap aangenomen.²³ Het doel van het wetsvoorstel is het bestuur van een beursvennootschap meer tijd en rust te gunnen voor de inventarisatie en weging van belangen van de onderneming en haar stakeholders (zoals werknemers, aandeelhouders, leveranciers en afnemers), voor een zorgvuldige beleidsbepaling van de vennootschap. Hiertoe voorziet het voorstel in een bedenktijd van maximaal 250 dagen. De bedenktijd kan worden ingezet wanneer op korte termijn gerichte aandeelhouders zich bemoeien met het beleid van de onderneming of wanneer er sprake is van een dreigende (vijandige) overname. In dergelijke situaties kan de zorgvuldige afweging van het beleid van de onderneming onder druk komen te staan. Dan is het nodig dat het bestuur voldoende tijd en rust heeft om tot een zorgvuldige beleidsbepaling te komen. Het gevolg van het inroepen van de bedenktijd is dat de bevoegdheid van de algemene vergadering tot benoeming, schorsing en ontslag van het bestuur en de raad van commissarissen en het wijzigen van de statutaire bepalingen over deze onderwerpen tijdelijk wordt opgeschort. Om belangen van aandeelhouders te beschermen en om misbruik van de bedenktijd te voorkomen, is voorzien in waarborgen. Allereerst kan de bedenktijd al-

leen worden ingezet als sprake is van een wezenlijke strijd met het belang van de vennootschap. Daarnaast zijn er procedurele waarborgen. Zo moet de raad van commissarissen instemmen met het inroepen van de bedenktijd. De bedenktijd mag ook niet langer duren dan noodzakelijk. Gedurende de bedenktijd vergaart het bestuur alle informatie die nodig is voor een zorgvuldige beleidsbepaling en raadpleegt het bestuur belangrijke belanghebbenden, waaronder in elk geval de aandeelhouders die bij het inroepen van de bedenktijd ten minste drie honderdste gedeelte van het geplaatste kapitaal vertegenwoordigen en de ondernemingsraad. Het bestuur moet aan het eind van de bedenktijd verslag uitbrengen. Verder is voorzien in een procedure bij de OK. De OK toetst het inroepen van de bedenktijd of het voortzetten ervan op verzoek van aandeelhouders, zo stelt de toelichting op het voorstel.²⁴

Kort en goed gaat het om twee situaties waarin het inroepen van de bedenktijd aan de orde kan zijn. Ten eerste, een verzoek van (een) aandeelhouder(s) om een behandeling van een voorstel (a) tot benoeming, schorsing of ontslag van een of meer bestuurders of commissarissen of (b) tot wijziging van een of meer statutaire bepalingen die dit regelen. Ten tweede, een aankondiging van of een uitgebracht openbaar bod op aandelen in het kapitaal van de vennootschap zonder dat over het bod overeenstemming is bereikt met de vennootschap.

De kritiek op het wetsvoorstel heeft dus niet kunnen voorkomen dat het wetsvoorstel is aangenomen. Die kritiek luidde dat het voorstel onnodig en disproportioneel is.²⁵ Een van de tegenargumenten is dat in de Nederlandse Corporate Governance Code (NCGC) is voorzien in een responstijd van 180 dagen. Deze responstijd biedt (ook) tijdelijke bescherming en is opgenomen in *best practice* bepalingen 4.1.6 en 4.1.7 van de NCGC. Als één of meer aandeelhouders het

voornemen hebben de agendering te verzoeken van een onderwerp dat kan leiden tot wijziging van de strategie van de vennootschap, bijvoorbeeld door het ontslag van één of meer bestuurders of commissarissen, wordt het bestuur in de gelegenheid gesteld een redelijke termijn in te roepen om hierop te reageren (de responstijd). De mogelijkheid van het inroepen van de responstijd geldt ook voor een voornemen als hiervoor bedoeld dat strekt tot rechterlijke machtiging voor het bijeenroepen van een algemene vergadering op grond van artikel 2:110 BW. Als het bestuur een responstijd inroept, is dit een redelijke periode die niet langer duurt dan 180 dagen, gerekend vanaf het moment waarop het bestuur door één of meer aandeelhouders op de hoogte wordt gesteld van het voornemen tot agendering tot aan de dag van de algemene vergadering waarop het onderwerp zou moeten worden behandeld. Het bestuur gebruikt de responstijd voor nader beraad en constructief overleg, in ieder geval met de desbetreffende aandeelhouder(s), en verkent de alternatieven. Aan het einde van de responstijd doet het bestuur verslag van dit overleg en de verkenning aan de algemene vergadering. De raad van commissarissen ziet hierop toe. De responstijd wordt per algemene vergadering slechts eenmaal inge-

roepen, geldt niet ten aanzien van een aangelegenheid waarvoor reeds eerder een responstijd is ingeroepen en geldt ook niet wanneer een aandeelhouder als gevolg van een geslaagd openbaar bod over ten minste driekwart van het geplaatste kapitaal beschikt. De desbetreffende aandeelhouder respecteert de door het bestuur ingeroepen responstijd. De datum van inwerkingtreding is 1 mei 2021.

Evenwichtiger verhouding man-vrouw in bestuur en rvc

In de vorige Kroniek kwam de Voortgangsbrief modernisering ondernemingsrecht²⁶ aan de orde en werd verslag gedaan van de belangrijkste aandachtspunten van de minister voor Rechtsbescherming in dat kader. Een van de onderdelen uit die Voortgangsbrief was het Voorontwerp modernisering NV-recht en evenwichtiger man-vrouwverhouding. Inmiddels is op 11 februari 2021 het uit het Voorontwerp voortvloeiende wetsvoorstel Wijziging van Boek 2 van het Burgerlijk Wetboek in verband met het evenwichtiger maken van de verhouding tussen het aantal mannen en vrouwen in het bestuur en de raad van commissarissen van grote naamloze en besloten vennootschappen²⁷ door de Eerste Kamer aangenomen.

men. Deze vennootschappen worden verplicht om 'passende en ambitieuze streefcijfers' te formuleren voor de verhouding tussen mannen en vrouwen in het bestuur, de raad van commissarissen en de subtop. Daarover dienen zij te rapporteren aan de Sociaal-Economische Raad (SER). Verder regelt deze wet dat de samenstelling van de raad van commissarissen en niet-uitvoerende bestuurders van deze vennootschappen evenwichtig moet zijn in die zin dat deze ten minste voor een derde uit mannen en een derde uit vrouwen bestaat. Een benoeming in strijd met dit voorschrift is nietig. Dit heeft echter geen gevolgen voor de rechtsgeldigheid van de besluitvorming.

Wetsvoorstel modernisering personenvennootschappen

Het wetsvoorstel modernisering personenvennootschappen ligt weer even stil. Na de internetconsultatie is het nog steeds afwachten of, en zo ja wanneer en in welke vorm, dit voorontwerp als wetsvoorstel bij de Tweede Kamer wordt ingediend.

Voorontwerp Wet aanpassing geschillenregeling en verduidelijking ontvankelijkheidsvereisten enquêteprocedure

Weinig schot zit ook in de Wet aanpassing geschillenregeling en verduidelijking ontvankelijkheidsvereisten enquêteprocedure. Wij hopen nog steeds dat het voorontwerp en de reacties uit de internetconsultatie een vervolg krijgen in de vorm van indiening van een wetsvoorstel bij de Tweede Kamer.

BVm

Op 7 mei 2021 sloot de internetconsultatie voor het voorontwerp voor een besloten vennootschap met een maatschappelijk doel. Doel van de regeling is de erkenning en betere herkenning van maatschappelijke ondernemingen (waaronder ook begrepen sociale ondernemingen) die toebehoren aan een besloten

vennootschap. De regeling maakt het mogelijk een BVm-status te verwerven waarmee aan met name zakelijke relaties duidelijk wordt gemaakt dat voor de onderneming het sorteren van maatschappelijke impact boven het uitkeren van winst aan aandeelhouders gaat. Een aan een bv toebehorende maatschappelijke onderneming mag de toevoeging 'BVm' of 'B.V.m' in haar naam voeren als aan de eisen wordt voldaan die de wet daaraan stelt. Dit brengt de maatschappelijke onderneming beter voor het voetlicht bij opdrachtgevers, financiers, afnemers en andere betrokkenen of belanghebbenden. Belangrijk vertrekpunt is dat ondernemers de vrije keuze hebben om zich te binden aan de beoogde wettelijke regeling en daarmee aan regels over onder andere de bestemming van de winst, het meten van impact en het afleggen van verantwoordelijkheid in een maatschappelijk jaarverslag, aldus de inleiding van het voorontwerp. Dat voorontwerp noemt de wetgever een 'Aanzet'.

Het wetsvoorstel ziet alleen op de bv; voor de andere in Boek 2 BW opgenomen rechtsvormen geldt de Aanzet niet. Evenmin is de Aanzet bedoeld voor personenvennootschappen.

De Aanzet beoogt een BVm die verplicht is met haar werkzaamheden een in de statuten omschreven doel van maatschappelijk belang na te streven of te bevorderen, zonder dat die doelomschrijving de mogelijkheid tot het doen van uitkeringen van winst of reserves (volledig) uitsluit. De statuten van de BVm bevatten een omschreven voorwerp van werkzaamheid dat in overeenstemming is met het doel van maatschappelijk belang. De Aanzet beschouwt als maatschappelijk belang: welzijn, cultuur, onderwijs, wetenschap en onderzoek, bescherming van natuur en milieu, daaronder begrepen bevordering van duurzaamheid, gezondheidszorg, jeugd- en ouderenzorg, ontwikkelingssamenwerking, dierenwelzijn, religie, levensbeschouwing en

spiritualiteit, de bevordering van de democratische rechtsorde, volkshuisvesting, mensenrechten, arbeidsmarktparticipatie of een combinatie van de bovengenoemde doelen.

In de Aanzet wordt ook genoemd dat de algemene vergadering van een BVm bij het bestemmen van de winst en het vaststellen van uitkeringen de verwezenlijking of bevordering van het maatschappelijk doel voorop moet stellen, voor zover dit de instandhouding en de langetermijnbelangen van de aan de vennootschap behorende onderneming niet in gevaar brengt en dat het bestuur van een BVm goedkeuring van een besluit van de algemene vergadering dat strekt tot uitkering weigert, als het meer dan gerede twijfel heeft of behoort te hebben dat die uitkering de BVm belemmert het maatschappelijk doel voorop te stellen. Daarnaast zou de BVm moeten voorzien in een maatschappelijk winst- en reservebeleid. Op voorstel van het bestuur van de BVm voert de algemene vergadering een beleid tot winstbestemming en aanwending van vermogen, waarin het maatschappelijk doel voorop wordt gesteld.

Het gaat op deze plaats te ver nader op de Aanzet in te gaan. Wij volstaan te vermelden dat de Aanzet nogal wat vragen oproept, bijvoorbeeld ten aanzien van de invulling van de open norm van 'maatschappelijk doel', 'maatschappelijk winst- en reservebeleid' en de overige voorwaarden waaraan de BVm volgens de Aanzet moet voldoen. De wetgever roept ook op mee te denken. Inmiddels is in de literatuur op de Aanzet gereageerd.²⁸ De Aanzet past bij ontwikkelingen, zoals de Bcorp,²⁹ het pleidooi van 25 hoogleraren ondernemingsrecht,³⁰ een keurmerk zoals de Prestatieladder Socialer Ondernemen³¹ of een register zoals de Code Sociale Ondernemingen.³² De Nederlandse Corporate Governance Code spreekt sinds 2016 al over langetermijnwaardecreatie.³³

NOTEN

- 1 Zie ook HR 19 april 2019, ECLI:NL:HR:2019:649, *JOR* 2019/173, m.nt. Faber, AA 20190991, m.nt. Raaijmakers. De Hoge Raad gaf in dat arrest antwoord op prejudiciële vragen van de rechtbank over het rechtskarakter van een vof. En verder: HR 20 maart 2020, ECLI:NL:HR:2020:485, *JOR* 2020/137, m.nt. J.M. Blanco Fernández, waarin ook een vof centraal stond. Die uitspraak was meer procesrechtelijk van aard. De Hoge Raad overwoog in dat arrest dat een reconventionele vordering alleen kan worden ingesteld tegen een processuele wederpartij. In conventie was uitsluitend de vof partij en niet ook een of meer van haar vennoten. Daarom kon de reconventionele vordering van gedaagden uitsluitend tegen de vof worden ingesteld en niet ook tegen een of meer van haar vennoten. De Hoge Raad verwijst daarbij het over het rechtskarakter van de vof: HR 19 april 2019, ECLI:NL:HR:2019:649.
- 2 In het wetsvoorstel Modernisering personenvennootschappen wordt rechtspersoonlijkheid aan personenvennootschappen toegekend.
- 3 Zie r.o. 3.3.2.
- 4 *JOR* 2020/250, m.nt. Chr.M. Stokkermans.
- 5 AWG is de Arubaanse Florin.
- 6 Zie voor niet-succesvolle verzoeken tot ontheffing: ECLI:NL:GHAMS:2018:1458 en ECLI:NL:GHAMS:2019:1605.
- 7 *JOR* 2021/60, m.nt. D.J.F.F.M. Duynstee.
- 8 ECLI:NL:GHAMS:2019:4712.
- 9 In gelijke zin Duynstee in de hiervoor vermelde *JOR*-noot.
- 10 Artikel 2:92a BW voor de nv.
- 11 *NJ* 2020/418.
- 12 ECLI:NL:GHAMS:2016:2676, *JOR* 2016/271, m.nt. T. Salemink en *Ondernemingsrecht* 2017/20, m.nt. D.J.F.F.M. Duynstee.
- 13 *JIN* 2020/172, m.nt. R.A. Wolf.
- 14 HR 23 maart 2012, ECLI:NL:HR:2012:BV1056, *NJ* 2012/393, m.nt. P. van Schilfgaarde, *JOR* 2012/141, m.nt. M.W. Josephus Jitta & T. Barkhuysen.
- 15 *JOR* 2020/279, m.nt. A.F.J.A. Leijten.
- 16 HR 14 december 2007, ECLI:NL:HR:2007:BB3523, *JOR* 2008/11, m.nt. Doorman.
- 17 Vgl. HR 31 december 1993, ECLI:NL:HR:1993:ZC1212 (Verenigde Bootlieden).
- 18 Over dit onderwerp hebben L. Stroeve & E. Holtman een overzichtsartikel geschreven in *Tijdschrift voor de Ondernemingsrechtpraktijk*, nummer 4, augustus 2020, *COVID 19 – Zorgdragen voor continuïteit in besluitvorming en vertegenwoordiging*.
- 19 Zie *Kamerstukken II* 2018/19, 34 661, nr. 13.
- 20 N. Zaman & H. Erdman, *Een Centraal Aandeelhoudersregister (CAHR) als betrouwbaar en innovatief opstapje voor digitalisering van aandelen en een betere kapitaalinfrastructuur voor BV's*, Universiteit Leiden 25 november 2020, te vinden via: <https://www.universiteitleiden.nl/binaries/content/assets/rechtsgelerdheid/instituut-voor-privaatrecht/cahr-onderzoek-finaal-rapport-dd-25-november-2020.pdf> (laatst geraadpleegd op 19 april 2021).
- 21 Zie <https://www.knb.nl/nieuwsberichten/spoedige-invoering-cahr-verstandige-keuze> (laatst geraadpleegd op 19 april 2021).
- 22 *Kamerstukken* 34 491.
- 23 Wijziging van Boek 2 van het Burgerlijk Wetboek in verband met het invoeren van een bedenktijd door het bestuur van een beursvennootschap, *Kamerstukken* 35 367.
- 24 *Kamerstukken I* 2020/21, 35 367, nr. C, p. 1-2.
- 25 Zie bijvoorbeeld: M.W. Josephus Jitta, 'Het voorontwerp over de bedenktijd; bedenktijd voor de wetgever', *Ondernemingsrecht* 2019/25; H.M. Vletter-van Dort, 'De bedenktijd: naïef of noodzaak?', *Ondernemingsrecht* 2019/161; M. van Olffen, 'Wetsvoorstel wettelijke bedenktijd beursvennootschappen', *Ondernemingsrecht* 2020/51; en H. Koster, 'Het wetsvoorstel wettelijke bedenktijd beursvennootschappen onderzocht', *O&F* 2020/3.6.
- 26 Brief van 20 december 2018 met kenmerk 2444692.
- 27 *Kamerstukken* 35 268. Zie over het Voorontwerp: C.F. Deelen & K.J. Bakker, 'Voorontwerp Modernisering NV-recht en evenwichtiger man/vrouw verhouding', *Ondernemingsrecht* 2020/106.
- 28 M.J.L.A.M. Zillikens-Loos, Q.M.J.A. Crul & T.A. Schriemer, 'De nieuwe juridische jas voor de maatschappelijke onderneming komt eraan: de BVm', *MvO* 2021/3/5. En eerder: M. de Jongh, 'Naar een nieuwe variant van de BV?', *Ondernemingsrecht* 2018/121 en M.J.S. Spanjersberg, 'De sociale onderneming: een kat die een hond wil zijn', *TvOB* 2019-1, p. 2-9.
- 29 <https://bcorporation.net/>. Zie ook: R.L. Pouwer, 'B Corp in het Nederlandse vennootschapsrecht anno 2019 nog een storm in een glas water', *MvO* 2019/7, p. 185-189.
- 30 J.W. Winter e.a., 'Naar zorgplicht voor bestuurders en commissarissen tot verantwoordelijke deelname aan het maatschappelijk verkeer', *Ondernemingsrecht* 2020/86. Zie ook: 'Maatschappelijk verantwoord besturen en toezichthouden, dat is het nieuwe normaal' in het *FD* van 23 mei 2020. Kritisch hierover: H.J. de Kluiver, 'Over de verantwoordelijke onderneming', *Ondernemingsrecht* 2020/126. Zie ook E. Groot, 'Verantwoord besturen' in het *FD* van 29 mei 2020 en P. Wakkie, 'Verantwoordelijke vennootschap moet niet gejuridiseerd worden' in het *FD* van 1 juni 2020.
- 31 <https://www.pso-nederland.nl/>.
- 32 <https://www.codesocialeondernemingen.nl/>.
- 33 Zie Principe 1.1 van die Code.

VAN DE NOVA

Robert Crince le Roy,
lid algemene raad

Van klare wijn tot altruïsme

Partijdigheid
Intern
feitenonderzoek
toegelicht in
gedragsregels

Vertrouwelijkheid
Geheimhouding
niet te waar-
borgen met
cryptotelefoons

Weerbaarheid
Bedreigd?
Praat erover
en zoek hulp

Tuchtrecht

Gemakkelijker toegang tot tuchtrechtsuitspraken op zoekeenadvocaat.nl

Via de zoekmachine 'Zoek een advocaat' kan een rechtzoekende een advocaat zoeken die hem of haar kan helpen bij een juridisch geschil. Bij de getoonde informatie over de gevonden advocaat stond altijd al het kenmerk van een eventuele tuchtrechtelijke beslissing. Om het gebruikers gemakkelijker te maken, is het nu mogelijk om direct door te klikken naar de volledige uitspraak van het hof of de Raad van Discipline.

Op zoekeenadvocaat.nl staat basale informatie over alle advocaten in Nederland: van contact- en adresgegevens tot geregistreerde rechtsgebieden, lidmaatschap van specialisatieverenigingen en of de advocaat zaken behandelt op basis van gefinancierde rechtsbijstand. Is een advocaat op dat moment geschorst, staat dit ook duidelijk aangegeven. Advocaten die zijn geschrapt van het tableau, zijn niet meer vindbaar.

Tuchtrechtsuitspraken

Sinds de lancering van de vernieuwde zoekmachine 'Zoek een advocaat' in 2019 bevat de pagina van een

advocaat – indien van toepassing – ook beknopte informatie (inclusief het kenmerk) over tuchtrechtelijke beslissingen van de raden en het Hof van Discipline (vanaf 2015) waar een maatregel van schorsing of schraping is uitgesproken. Voor meer informatie is het nu ook mogelijk op de betreffende tuchtrechtelijke beslissing te klikken en direct de volledige uitspraak te lezen op tuchtrecht.overheid.nl. Dit biedt de rechtzoekende gemakkelijker toegang tot de tuchtrechtelijke informatie die, tezamen met de overige gegevens, kan helpen bij het vinden van een advocaat die het best aansluit bij zijn of haar wensen.

College van toezicht

Eerste voortgangsrapportage CvT over versterking van toezicht op advocatuur

In zijn eerste voortgangsrapportage naar aanleiding van de evaluatie Wet positie en toezicht advocatuur pleit het college van toezicht voor zo spoedig mogelijke wetgeving om het toezicht op de advocatuur op drie gebieden te versterken: de governancestructuur van het toezicht, de onafhankelijkheid van de toezichthouder en de werking van het toezicht. Het college is bezorgd over mogelijke

vertraging, juist nu het huidige model tegen zijn grenzen aanloopt en de benodigde verbetering onvoldoende kan realiseren.

Meer informatie

Download de voortgangsrapportage op collegevantoezichtnova.nl/publicaties/voortgangsrapportages.

Nederlandse orde van advocaten

Het *Advocatenblad* is het officiële orgaan van de Nederlandse orde van advocaten. Het katern 'Van de NOvA' wordt verzorgd door de afdeling communicatie van de NOvA.

Samenstelling algemene raad

Nederlandse orde van advocaten

- Frans Knüppe (algemeen deken)
- Bernard de Leest (waarnemend deken)
- Theda Boersema
- Petra van Kampen
- Susan Kaak
- Robert Crinice le Roy

Bureau van de NOvA

Raffi van den Berg
(algemeen secretaris)

Redactie

Afdeling communicatie NOvA

Eindredacteur

Paul van Wijngaarden

Bezoekadres

Monarch Tower
Prinses Beatrixlaan 5
2595 AK Den Haag
Tel. 070-335 35 35
E-mail communicatie@advocatenorde.nl
Kvk-nummer: 27339260
BTW-nummer: NL002872833B01

Postadres

Postbus 30851
2500 GW Den Haag

Informatiepunt voor advocaten

informatiepunt@advocatenorde.nl
Tel. 070-335 35 54

Twitter

@Advocatenorde

LinkedIn

Nederlandse orde van advocaten

Facebook

Nederlandse orde van advocaten

Instagram

@Advocatenorde

Gedragsregels

Intern feitenonderzoek: toelichting op gedragsregel ‘partijdigheid’

Het verrichten van intern feitenonderzoek valt onder de beroepsuitoefening van de advocaat en dient plaats te vinden binnen de grenzen van de kernwaarden en de gedragsregels. Een advocaat mag geen misverstand laten bestaan over zijn partijdige rol en dient zijn onafhankelijkheid te bewaken. De algemene raad van de NOvA onderkent in dat verband een aantal mogelijke risico's en heeft deze verduidelijkt in de toelichting op regel 2 lid 2 van de gedragsregels.

‘Je mag als advocaat nooit twee heren dienen’

Intern onderzoek door (huis)advocaten brengt risico's met zich mee, waar een advocaat vooraf goed bij stil moet staan. Hierover gaan Petra van Kampen (strafrechtadvocaat en lid van de algemene raad van de NOvA) en Diana de Wolff (arbeidsrechtadvocaat en bijzonder hoogleraar Advocatuur) met elkaar in gesprek in de nieuwste aflevering van NOvUM. Van Kampen geeft aan dat onderzoek door advocaten aantrekkelijk kan zijn voor ondernemingen. ‘Een advocaat weet wat van belang is, waar hij naar moet kijken. Daarnaast heeft het kostentechnisch grote voordelen en kan onderzoek door een advocaat efficiënt zijn.’ De Wolff: ‘Wat echt niet kan, is onderzoek doen en daarbij twee heren dienen. Bijvoorbeeld vooraf afspraken maken met de

opdrachtgever over wie je gaat ondervragen en hoe je gaat rapporteren.’

Uitbesteden van de handhaving

De Wolff en Van Kampen hebben het in NOvUM ook over de nieuwe trend waarbij opsporingsdiensten fraudeonderzoek ‘uitbesteden’ aan advocaten. Van Kampen heeft daar moeite mee: ‘Er is een reden waarom opsporing en handhaving staatstaken zijn. Ik heb twee jaar geleden tijdens het Gerbrandy-debat al gezegd dat je bij een handhavend onderzoek door instanties weet dat het maatschappelijk belang leidend is. Als je toestaat dat dergelijk onderzoek door anderen zoals advocaten wordt gedaan, dan accepteer je dat andere belangen een rol gaan spelen. Private partijen brengen private belangen met zich mee.’

Bas van Zelst in gesprek met

Petra van Kampen

&

Diana de Wolff

Meer informatie

Lees de integrale toelichting op de gedragsregel ‘partijdigheid’ op advocatenorde.nl/standpunten/intern-feitenonderzoek. Kijk de NOvUM-uitzending terug op advocatenorde.nl/standpunten/novum of scan de QR-code.

Vacature

De NOvA is op zoek naar een:

Beleidsadviseur

Onze nieuwe beleidsadviseur is een jurist met een brede blik die zelfstandig kan werken. Het beleidsterrein is deontologie (geschreven en ongeschreven gedragsrecht en ethiek in brede zin). Daarvoor is kennis van het tucht- en gedragsrecht en het bestuursrecht van groot

belang. Je bent in deze functie als geen ander in staat om te adviseren over de gevolgen van bestuursrechtelijke en tuchtrechtelijke uitspraken op de beleidsontwikkeling. Kijk voor de volledige vacature op advocatenorde.nl/over-de-nova/vacatures/vacature-beleidsadviseur

Algemene raad

Van klare wijn tot altruïsme

De doelen en drijfveren van AR-lid Robert Crince le Roy

Begin 2021 trad Robert Crince le Roy toe tot de algemene raad van de Nederlandse orde van advocaten. Als advocaat verdiende hij de afgelopen dertig jaar zijn sporen op het snijvlak van het bestuurs- en civiel recht. Bestuurlijke ervaring met toezicht en tuchtrecht deed hij op als deken. Nu zet hij zijn tanden in de actuele portefeuilles bestuurlijke vernieuwing, governance en veiligheid. Met de toegang tot het recht voor eenieder als rechtsstatelijke stip op de horizon.

Robert Crince le Roy houdt kantoor op de dertiende verdieping van het WTC in Rotterdam, met een spectaculair uitzicht op de binnenstad. Aan de muren prijkt moderne kunst. Het is misschien wel illustratief voor zijn hang naar vernieuwing. Evenals naar het abstracte, wat hem van pas komt bij een van zijn andere voorliefdes: wetgeving. 'Dat is een rode draad in mijn carrière. Toen ik net was afgestudeerd, wilde ik eigenlijk wetgevingsjurist worden. Door het stellen van regels kun je met een zekere abstractie naar de maatschappelijke werkelijkheid kijken om van de samenleving een goed functionerend systeem te maken.' Tijdens zijn diensttijd gooide hij het roer echter om. 'Als reserveofficier bij de marine hield ik mij bezig met militaire straf- en tuchtwetgeving en kreeg toen de kans om officier-raadsman te worden bij de zee-krijgsraad. Dat heeft mij geïnspireerd en in de armen van de advocatuur gedreven. Goeddeels in het bestuursrecht, dus wetgeving is nooit ver weg.'

Organisatie van de balie

Als bestuurder bij de NOvA kijkt Crince le Roy door diezelfde systematische bril naar de organisatie van de balie. Niet voor niets opteerde hij voor de portefeuilles bestuurlijke vernieuwing en governance. 'Elk systeem functioneert optimaal als alle rollen en verantwoordelijkheden goed op elkaar zijn afgestemd – in ons geval van lokale deken en college van toezicht tot algemene raad en college van afgevaardigden. Het is belangrijk dat de kaders duidelijk zijn, waarbinnen advocaten de werkzaamheden voor hun cliënten kunnen uitvoeren. Dat doen we niet voor onszelf, maar voor de balie als geheel en uiteindelijk voor de maatschappij waarin advocaten zorg dragen voor de rechtsbedeling ten behoeve van rechtzoekenden. Als NOvA staan wij aan de lat om hier invulling aan te geven, waarbij het de grondwettelijke taak van de overheid is om de toegang tot het recht financieel mogelijk te maken.'

Betrokkenheid van advocaten

Sinds Crince le Roy in 2011 afzwaaid als Rotterdamse deken is een decennium verstreken. Wat volgens hem hetzelfde is gebleven, is de betrokkenheid van advocaten bij de balie. Ook blijken sommige huidige vraagstukken nog

even actueel als toen, zoals de organisatie van het toezicht. Sterker nog: dat ligt met de huidige evaluatie van de Wet positie en toezicht advocatuur (Wpta) momenteel onder een vergrootglas.

In 2019 publiceerde de NOvA hierover een *position paper*, dat in grote lijnen overeenkomt met het evaluatierapport dat minister Dekker in 2020 naar de Tweede Kamer stuurde. Hierin wordt

de governance van het toezicht op de advocatuur verder aangescherpt. Dit moet leiden tot een uitgebalanceerd toezichtstelsel. Het dekenberaad groeit hierin uit van overleg- naar bestuursorgaan, ingebed binnen de NOvA als publiekrechtelijke beroepsorganisatie. Het dekenberaad wordt uitgerust met eigen bevoegdheden, zoals het benoemen van de lokale deken op voordracht van de lokale raden van de orde. Als systeemtoezichthouder ziet het college van toezicht toe op de werking van het toezicht en de klachtbehandeling door de lokale deken. De NOvA

'Het toezicht wordt volwassen, in het belang van de advocatuur en rechtzoekenden'

Robert Crince le Roy:

- is lid van de algemene raad van de Nederlandse orde van advocaten
- is advocaat en partner bij Van Ardenne & Crince le Roy Advocaten
- is lid van de externe begeleidingscommissie van de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State
- was advocaat en partner bij Houthoff
- was voorzitter van de adviescommissie bestuursrecht NOvA
- was lid raad van de orde en deken in het arrondissement Rotterdam
- was voorzitter van de raad van toezicht van ROC Zadkine Rotterdam
- is beëdigd op 12 februari 1991
- studeerde rechten en bestuurswetenschappen in Utrecht
- leest 's ochtends vaak *The Economist* ('om te weten wat er in de wereld speelt') en 's avonds gedichten ('vanwege de diepgang van de taal') en sprookjes ('om de herkenbare menselijke drijfveren')

dringt bij de minister dan ook aan op een snelle implementatie van de aanbevelingen uit de Wpta-evaluatie.

Toezicht wordt volwassen

Het toezicht zal hierdoor verder professionaliseren, benadrukt Crince le Roy, die zelf ooit ook lid was van het toen nog informele dekenberaad. In die periode was hij betrokken bij de herziening van de gerechtelijke kaart, waarbij het aantal arrondissementen van negentien naar elf ging. Om daar meteen een relativerende noot bij te plaatsen: 'Zo'n aardverschuiving is het nu niet. De positie van de deken is en blijft gezaghebbend, daar is geen discussie over. Als toezichthouder en in het kader van de klachtbehandeling moet de deken zijn taken goed kunnen uitvoeren. Alleen wordt de deken nu nog verkozen door zijn eigen orde en houdt hij ook toezicht op zichzelf als advocaat, en op zijn eigen kantoor. Dat is onwenselijk. Een deken moet vrij kunnen acteren. Door de benoeming van de toezichthouder en klachtenfunctionaris bestuursrechtelijk bij het dekenberaad te beleggen, wordt de positie van de deken duidelijker. Daarmee haal je ook de kwetsbare afhankelijkheid van zijn eigen orde eruit. Het dekenberaad krijgt ook adequate ondersteuning, passend bij zijn taakuitoefening. Het toezicht wordt zo volwassener, in het belang van zowel de advocatuur als de rechtzoekende.'

Klare wijn schenken

In de analyse van Crince le Roy blijven de buitengrenzen van het toezicht onveranderd. Wel is de advocatuur nu ge-

zamenlijk aan zet om daarbinnen dat toezicht adequaat in te richten. 'Het college van toezicht als systeemtoezichthouder, het dekenberaad, de deken, de algemene raad en het college van afgevaardigden weten als geen ander hoe dat toezicht optimaal kan functioneren. In het belang van de samenleving, die hiermee het toezicht op de advocatuur krijgt dat het verdient. En in ons eigen belang, want anders gaan anderen dat voor ons invullen. Zodra de politiek zich afvraagt of het toezicht bij de advocatuur zelf wel in goede handen is, is het te laat. Het is nu dus zaak om als advocatuur klare wijn te schenken. Uiteindelijk is het de wetgever die de knoop zal doorhakken. We moeten het dus ook goed kunnen uitleggen, zowel richting de politiek, de maatschappij als de balie. Laten we het dus vooral niet te ingewikkeld maken.'

Kernwaarden als richtsnoer

Behalve in het toezicht voert de NOvA ook op andere gebieden gestaag vernieuwingen door. Zo mogen advocaten volgens de in 2018 herijkte gedragsregels provisie betalen of ontvangen, zij het onder voorwaarden zoals volledige transparantie over de provisieafspraken. Ook mogen zij tegen vaste, lage prijzen hun diensten aanbieden. Sinds vorig jaar kunnen advocaten in dienstbetrekking bij een rechtsbijstandsverzekeraar ook niet-verzekerden bijstaan, weliswaar gereguleerd in verband met de vereiste onafhankelijkheid. Toch gaan deze ontwikkelingen sommigen niet ver en snel genoeg. 'Kritiek op de advocatuur is van alle tijden en komt vaak voort uit het gebrek aan kennis van de rol van een advocaat,' zegt Crince le Roy.

‘Als publiekrechtelijke beroepsorganisatie opereert de NOvA altijd vanuit haar wettelijke kerntaken, met de kernwaarden als richtsnoer voor een goede rechtsbedeling in het belang van rechtzoekenden. Daarbij beweegt de NOvA waar mogelijk mee met ontwikkelingen in de samenleving, maar wellicht minder of minder snel dan “de markt” soms zou willen omdat de kernwaarden nooit in het gedrang mogen komen.’

Anderen richten hun pijlen weer op de geheimhouding en het verschoningsrecht. Crince le Roy: ‘Het is allereerst een misvatting dat het verschoningsrecht er voor de advocaat zelf is. Nee, het beschermt de vertrouwensrelatie tussen de cliënt en de advocaat. Vaak begrijp je pas de betekenis van de op het eerste gezicht misschien wat abstracte kernwaarden als je zelf een advocaat nodig hebt. Dan realiseer je dat je jouw advocaat alles in vertrouwen kunt vertellen, maar ook dat hij als partijdige

‘Toegang tot het recht is geen belangenafweging, maar een rechtsstatelijke waarde’

en onafhankelijke belangenbehartiger onvoorwaardelijk aan jouw zijde staat. Dat die tegenkracht nodig is, blijkt ook uit de Toeslagenaffaire. Juist voor kwetsbaren in de samenleving is de positie van de advocatuur binnen de rechtsstaat essentieel. De toegang tot het recht is geen belangenafweging, maar een rechtsstatelijke waarde die te allen tijde bescherming verdient.’

Opkomen voor anderen

Die uitspraak is tekenend voor Robert Crince le Roy, bij wie het opkomen voor mensen die wel wat hulp kunnen gebruiken in het bloed zit. Dat heeft hem ook bewogen deel te nemen aan de begeleidingscommissie die de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State adviseert bij haar zelfreflectie naar haar rol in kinderopvangtoeslagzaken. Dichter bij huis hanteert zijn eigen kantoor een werkwijze waarin naast de zakelijke kant voldoende ruimte is voor altruïsme, van het aannemen van zaken op toevoegingsbasis tot aandacht voor mensenrechten. ‘Je leeft niet alleen voor jezelf,’ is de overtuiging van Crince le Roy. ‘Je moet ook denken aan mensen die het minder hebben dan jij. Daarom vind ik het belangrijk dat mijn kantoor ook een sociale bijdrage levert. Ik juich het dan ook toe dat steeds meer kantoren met en zonder toevoegingspraktijk elkaar opzoeken en versterken.’

Een andere persoonlijke drijfveer is het opleiden van jonge mensen. ‘Je moet volgende generaties in staat stellen iets van hun leven te maken. Zo heb ik als toezichthouder bij ROC Zadkine mijn steentje bijgedragen aan de vor-

ming van jonge mensen die een beroepsopleiding volgen. In de dagelijkse praktijk probeer ik ook zo veel mogelijk van mijn kennis en ervaring over te dragen aan de nieuwe garde. Op mijn kantoor begeleid ik twee jonge getalenteerde advocaten, mijn “professionele dochters”, van wie ik overigens ook zelf weer veel leer.’

Veiligheid onder druk

Als AR-lid gaat Crince le Roy ook over de portefeuille veiligheid. Hij constateert dat bedreigingen aan het adres van advocaten geen uitzondering zijn, getuige de bijna wekelijkse meldingen die op de noodtelefoon van de NOvA binnenkomen. Daarom probeert de NOvA de weerbaarheid binnen de advocatuur te stimuleren. Bij een acute bedreiging is 112 bellen uiteraard de eerste prioriteit. ‘Doe altijd aangifte, ook als het gaat om je eigen cliënt. De geheimhoudingsplicht geldt dan niet, want die informatie is je immers niet toevertrouwd in je hoedanigheid van advocaat.’ In andere gevallen is de noodtelefoon van de NOvA dag en nacht beschikbaar. ‘Dat telefoonnummer staat op Mijn Orde en heb je natuurlijk niet bij de hand als het erom spant, dus sla het alvast op in je telefoon,’ adviseert Crince le Roy. Wie zich onveilig voelt, kan voor een luisterend oor terecht bij LawCare, de telefonische hulplijn. Daarnaast biedt de NOvA preventieve oplossingen aan, zoals een kosteloze veiligheidsscan waarmee een advocaat zijn kantoor of woonhuis kan laten controleren op kwetsbare punten. Crince le Roy: ‘Er zijn nog veiligheidsscans beschikbaar, dus maak hier gebruik van!’ Binnenkort start de NOvA met weerbaarheids-trainingen voor advocaten. ‘Het helpt om bewust na te denken over je veiligheid en actief te werken aan je eigen weerbaarheid. Bedreigingen en ander geweld zijn nooit helemaal uit te bannen, maar je kunt je er wel op voorbereiden zodat je weet wat je moet doen als het onverhoopt zover mocht komen.’ Crince le Roy hoopt dat advocaten met deze initiatieven daadwerkelijk weerbaarder zijn om bedreigingen te weerstaan. ‘Bedreigingen zijn niet gewoon en horen er niet bij.’

‘Bedreigingen zijn niet gewoon en horen er niet bij’

Toegevoegde waarde

Met zijn brede ervaring op verschillende terreinen hoopt Crince le Roy binnen de algemene raad van toegevoegde waarde te kunnen zijn voor de balie. Zijn uiteindelijke doel? ‘Een bijdrage leveren aan het goed functioneren van de advocatuur, de positie van de advocatuur te bewaken en waar nodig te versterken. Ik wil weten wat er speelt, en zal waar nodig bijdragen aan het creëren van oplossingen. Hier word ik graag door de balie op aangesproken.’

GEERT JANSSEN
NOTARIS | MAES NOTARISSEN

T: +31 (0)10 44 53 777
E: geert.janssen@maesnotarissen.nl

Wij begeleiden onze klanten bij de momenten die er werkelijk toe doen in het leven. Zakelijk en privé. Onberispelijk, toegewijd en integer. Al meer dan een kwart eeuw. Het belang van de klant staat bij ons voorop. In alles wat wij doen. Onze klanten bepalen ons succes.

Om succesvol te kunnen blijven, moeten we voortdurend innoveren. Onze online services zijn een bewijs van onze ambitie om veranderingen te omarmen. Wij zijn gemotiveerd om het meest klantgerichte notaris-kantoor van de Metropoolregio Rotterdam Den Haag te zijn. Wij willen dat onze klanten euforisch zijn over wat wij ze professioneel brengen. Wij blijven dan ook onverminderd op digitale transformatie en klanttevredenheid sturen. Klanten geven ons een 9.

MAES notarissen. MAES met AE. Goed voor elkaar.

Geef je liefde door

Goed voor elkaar

MAES
notarissen

www.maesnotarissen.nl

Aantjes Zevenberg
ADVOCATEN

CASSATIE
IN CIVIELE ZAKEN

Mr. K. Aantjes

aantjes@ aantjeszevenberg.nl

Mr. J.C. Zevenberg

zevenberg@ aantjeszevenberg.nl

Mr. F.I. van Dorsser

vandorsser@ aantjeszevenberg.nl

070-3906260 | www.aantjeszevenberg.nl

Oranje Parck
Erfrecht Advocatuur

Oranje Parck Advocatuur is een specialist in het erfrecht. Door onze sterke groei zijn we op zoek naar een:

ADVOCaat EN/OF MEDEWERKER **ERFRECHT**

We bieden werk in zowel de vereffening- als procespraktijk.

Ben je een zelfstandige (ex-)advocaat en wil je met ons samenwerken?

Of ben je een HBO jurist en wil je groeien in je vak?

Dan komen we graag met je in contact.

Kijk op **Oranjeparck.nl** voor alle informatie.

► Geschillenbeslechting

Een klacht. En dan?

Wat kan De Geschillencommissie voor u betekenen?

In het jaarverslag van De Geschillencommissie 'Samenwerken aan kwaliteit' leggen ook beide Geschillencommissies voor de Advocatuur verantwoording af over 2020. Hoewel in totaal 234 zaken werden behandeld, blijft de bekendheid van deze vorm van geschillenbeslechting achter op de potentiële meerwaarde voor advocaten. Toegang tot een snel, goedkoop en laagdrempelig alternatief voor de reguliere rechtspraak kan een aantrekkelijke optie zijn, zeker bij onbetaalde declaraties.

De Geschillencommissies voor de Advocatuur zijn opgericht door de NOvA in samenwerking met De Geschillencommissie, Consumentenbond (in het geval van particuliere cliënten) en MKB-Nederland (in het geval van zakelijke cliënten). Inmiddels hebben zo'n drieduizend advocaten bij hun toetreding tot de balie aangegeven dat zij voor hun klachtafhandeling gebruik willen maken van deze commissies. In de praktijk is het voor velen bij dat ene vinkje gebleven, en dat is eigenlijk een gemiste kans. Wanneer u of uw cliënt een geschil voorlegt aan de commissie, bijvoorbeeld over de hoogte van een declaratie en/of over de kwaliteit van dienstverlening, doet zij hierover een bindende uitspraak. Wordt u hierbij in het gelijk gesteld, dan bent u ervan verzekerd dat de declaratie aan u wordt uitbetaald.

Incasso

De commissie is er niet alleen voor inhoudelijke klachten, maar juist ook voor incassogeschillen. De onbetaalde declaraties legt u als advocaat voor aan de commissie en dit levert een arbitraal verstekvonnis op. Het biedt u als ondernemer de kans om uw onbetaalde declaraties snel, goedkoop en efficiënt te incasseren.

Uit de praktijk: ongegronde klacht over de kosten

Referentie: 22480/23447

De cliënt weigert een bedrag van € 4.999 aan de advocaat betalen, en beweert dat er sprake was van een zeer trage werkwijze, slechte communicatie en daardoor veel te hoge kosten. De advocaat stelt dat het vanwege de complexiteit van de zaak langer duurde om tot een dagvaarding te komen. Hij zegt duidelijk te hebben aangegeven dat de kosten kunnen oplopen bij een eindvonnis. De commissie oordeelt dat de communicatie wellicht niet goed is verlopen, maar dat er geen onnodige kosten bij de cliënt in rekening zijn gebracht. De klachten van de cliënt zijn ongegrond.

Uit de praktijk: Schikking onder druk

Referentie: 30969/39277

De cliënte klaagt dat zij ter zitting zo onder druk is gezet door de advocaat, dat zij akkoord is gegaan met de tot stand gekomen schikking. De advocaat geeft aan dat de voor- en nadelen van het treffen van een regeling duidelijk besproken zijn. De commissie oordeelt dat niet is gebleken dat de advocaat een verkeerd advies heeft gegeven. In dit soort situaties is altijd sprake van enige druk, maar dit betekent niet dat de advocaat zijn cliënte op oneigenlijke wijze heeft beïnvloed. De klacht is ongegrond.

Kwaliteitsinstrument

Uw aansluiting bij de Commissies Advocatuur kunt u ook inzetten als kwaliteitsinstrument. Iedere klacht biedt u immers een kans om te leren en om het wellicht in de toekomst anders aan te pakken. Met die transparante en professionele houding laat u zien dat u uw cliënt serieus neemt en dat u de klacht op een zorgvuldige wijze wenst af te handelen. Daarmee draagt u niet alleen bij aan de kwaliteit van uw dienstverlening, maar ook aan het algehele vertrouwen in de advocatuur.

Uit de praktijk: de betalingsregeling

Referentie: 3241/3659

De advocaat dient een klacht in over een cliënt die de afgesproken betalingsregeling van € 400 per maand niet nakomt. De cliënt betwist de facturen niet, maar geeft aan dat het maandelijkse bedrag te hoog is. Vlak voor de mondelinge behandeling treffen de partijen een betalingsregeling van € 100 per maand. Daarnaast zal de cliënt jaarlijks een deel van zijn vakantiegeld aan de advocaat voldoen, totdat de totale schuld is ingelost. Partijen hebben zelf overeenstemming bereikt en daardoor komt de commissie niet toe aan een inhoudelijke beoordeling.

Onafhankelijk en onpartijdig

Beide partijen kunnen de procedure starten, hoewel de klacht altijd eerst onderling moet zijn besproken. Komt u er samen niet uit, dan treft u in de commissies een onafhankelijk en onpartijdig gremium. De commissieleden zijn experts uit de praktijk die zowel vanuit het perspectief van de cliënt als van de advocatuur op de zaak beslissen, onder leiding van een voorzitter die actief lid is van de rechterlijke macht. Dus heeft of krijgt u in de toekomst een klacht? Denk dan nog eens aan dat vinkje dat u destijds heeft gezet of sluit u alsnog aan.

Meer informatie

Bekijk het jaarverslag van De Geschillencommissie op samenwerkenaankwaliteit.nl, of scan de QR-code. Meer informatie over De Geschillencommissie vindt u op degeschillencommissie.nl.

Beroepsopleiding

Subsidieregeling beroepsopleiding sociaal advocaten bijna uitgeput

Er kunnen nog ongeveer 35 aanvragen voor de subsidieregeling beroepsopleiding sociaal advocaten van de Raad voor Rechtsbijstand worden gehonoreerd. Sociaal advocatenkantoren kunnen via deze regeling een subsidie aanvragen voor advocaat-stagiairs die in het najaar van 2021 starten met de Beroepsopleiding Advocaten van de NOVA. Deze subsidie dekt de totale kosten van de beroepsopleiding.

BA subsidie

De regeling is eind 2020 op initiatief van de NOVA gestart om de deelname van jonge advocaten in het stelsel van gefinancierde rechtsbijstand te stimuleren. Voor de regeling is € 2 miljoen uitgetrokken, genoeg voor 175 advocaat-stagiairs.

Uit een eerdere evaluatie blijkt dat de regeling tegemoet komt aan een grote behoefte onder sociaal advocaten. Ook blijken de toegekende subsidies op evenredige wijze verdeeld over de arrondissementen en over de rechtsgebieden. In een recente brief pleitte de NOVA bij de informateur ervoor om de subsidieregeling structureel te maken.

Benoemingen

Gecombineerde commissie vennootschapsrecht

Benoemd door de KNB als lid per 5 mei 2021:

- Dhr. mr. L.W. (Laurens) Kelterman
- Mw. mr. K.A. (Karen) Verkerk

LawCare

Het team LawCare is per 1 juni uitgebreid met de volgende advocaten:

- Dhr. mr. M. (Marijn) Dieleman
- Dhr. mr. D. (Dylan) Griffiths
- Mw. mr. J.K. (Linda) Küppers-van Duivenboden
- Mw. mr. A.R.J. (Anke) Mulder
- Mw. mr. Y.M. (Yvonne) Nijhuis
- Mw. mr. M. (Maya) Perfors
- Mw. mr. A. (Annelies) Sennef

Wetgevingsadvies

De NOvA telt achttien adviescommissies wetgeving, verdeeld over bijna alle disciplines van het recht, die aan de algemene raad advies uitbrengen over wetsvoorstellen. Recent verschenen de volgende wetgevingsadviezen:

Aanzet voor een wettelijke regeling voor een besloten vennootschap met maatschappelijk doel

Gecombineerde commissie vennootschapsrecht, 30 april 2021

Wetsvoorstel Toetsing hoge transacties en voorwaardelijke strafbeschikking

Adviescommissie strafrecht, 3 mei 2021

Implementatiewet richtlijn herstructurering en insolventie

Adviescommissie insolventierecht, 29 april 2021

Juridische databank

Download alle wetgevingsadviezen in de juridische databank via advocatenorde.nl/juridische-databank.

Veelgestelde vragen

Bij het Informatiepunt voor advocaten kunnen advocaten terecht voor voorlichting over de regelgeving en dienstverlening van de NOvA. Veelgestelde vragen in de afgelopen maand waren:

V: Mijn secretaresse, die een advocatenpas voor medewerkers heeft, gaat bij een ander kantoor werken. Hoe kan ik dit doorgeven?

A: U kunt uw medewerker via Mijn Orde zelf uit dienst melden. Ook kan een advocaat van het nieuwe kantoor de verhuizing doorgeven op Mijn Orde via 'ik wil de gemachtigden van mijn kantoor beheren' en 'ik wil een verhuizing van een gemachtigde naar mijn kantoor doorgeven'.

V: Hoe kan ik in coronatijd mijn advocatenpas ontvangen?

A: Op dit moment kunt u uw advocatenpas op kantoor of thuis laten bezorgen, of eventueel ophalen in Nieuwegein bij het kantoor van leverancier QuoVadis.

V: Ik wil mijn specialisatievereniging doorgeven op Mijn Orde, maar deze staat niet in de lijst. Hoe kan dat?

A: Uw specialisatievereniging heeft zich dan niet geregistreerd bij de NOvA. Wil uw vereniging dit alsnog doen, dan gelden de vereisten uit de Leidraad registratie specialisatieverenigingen. Kijk hiervoor op regelgeving. advocatenorde.nl/content/leidraad-registratie-specialisatieverenigingen.

Meer vragen?

Bekijk alle veelgestelde vragen op advocatenorde.nl/faqs. Staat uw vraag hier niet bij? Het Informatiepunt voor advocaten is op werkdagen bereikbaar van 9.00 tot 17.30 uur op (070) 335 35 54 en via informatiepunt@advocatenorde.nl.

Toezicht

Dekenberaad werkt toe naar status bestuursorgaan

Dit is onder andere te lezen in het jaarverslag 2020 van het dekenberaad. In het dekenberaad overleggen de deken van de elf arrondissementen over de wijze waarop zij hun toezichttaken en -bevoegdheden op de advocatuur uitoefenen. Naast de gevolgen van de coronapandemie voor (het toezicht op) de advocatuur, stond 2020 ook in het teken van de evaluatie van de Wet positie en toezicht advocatuur.

Meer informatie

Download het jaarverslag van het dekenberaad op advocatenorde.nl/toezicht/dekenberaad.

► Vertrouwelijkheid

Geheimhoudingsplicht niet goed te waarborgen met cryptotelefoons

Het gebruik van cryptotelefoons, waarbij in de regel niet zichtbaar is dat een advocaat aan de communicatie deelneemt, leidt ertoe dat de wettelijke geheimhoudingsplicht niet (goed) is te waarborgen. De algemene raad adviseert advocaten daarom zo veel mogelijk gebruik te maken van geheimhoudernummers.

In de communicatie met cliënten op afstand maken advocaten bij voorkeur gebruik van bij de NOvA opgegeven geheimhoudernummers. In die gevallen is het systeem van nummerherkenning van toepassing, dat dient ter waarborging van de vertrouwelijkheid van de communicatie tussen advocaat en cliënt. Het systeem van nummerherkenning ziet zowel op telefonie als op sms-berichten.

Meer informatie

Lees meer over geheimhoudernummers en het systeem van nummerherkenning op advocatenorde.nl/praktijk-uitoefening/vertrouwelijkheid/geheimhoudernummer.

Ondertussen op het Binnenhof

Gefinancierde rechtsbijstand

Op 26 mei vond een commissiedebat plaats over de gefinancierde rechtsbijstand met minister Dekker. De VSAN riep de minister voorgaand aan het debat op, gesteund door de NOvA, om eindelijk een reëel perspectief te bieden aan al die sociaal advocaten. Veel rechtzoekenden moeten gebruikmaken van deze belangrijke groep advocaten, onderdeel van de broodnodige tegenmacht, maar de vergoeding staat minder en minder in verhouding met de uren die zij per zaak nodig hebben. De tijdelijke overbruggingsregeling die in 2019 is ingesteld en die eind dit jaar zou aflopen, wordt verlengd. Dat is winst, maar is nog geen structurele oplossing voor een adequate vergoeding. De aanbevelingen van de commissie-Van der Meer (2017) zijn tot op heden nog steeds niet overgenomen door de minister. Wel heeft hij toegezegd naar manieren te kijken om de vergoeding voor sociaal advocaten structureel te verhogen. In de wetenschap dat meerdere partijen het onderwerp van de gefinancierde rechtsbijstand onder de aandacht van de informateur hebben gebracht, waaronder de NOvA, biedt dit hoop op een degelijke regeling als onderdeel van het nieuwe regeerakkoord. Het handvat hiervoor is de motie-Klaver/Ploumen die eind april werd aangenomen. Deze motie roept de regering op om de rechtspositie van burgers te versterken door structureel voldoende middelen vrij te maken voor de sociale

advocatuur in de geest van het advies van de commissie-Van der Meer.

Als klap op de vuurpijl heeft de Tweede Kamer op 1 juni de motie aangenomen van de SP en DENK. Die roept het kabinet op om per 1 januari 2022 jaarlijks een bedrag van 154 miljoen euro (127 miljoen ex btw) extra te investeren in het stelsel van gefinancierde rechtsbijstand.

Uitbreiding taakstrafverbod

De Eerste Kamer heeft enige tijd geleden gesproken over de Wet uitbreiding taakstrafverbod. Kort gezegd komt het erop neer dat er geen taakstraffen meer mogen worden opgelegd bij fysiek geweld tegen personen met een publieke taak in het kader van de handhaving van de orde of veiligheid. Meerdere senatoren vragen zich openlijk af of dit verbod iets toevoegt. Om die reden organiseerde de Eerste Kamer op 8 juni een deskundigenbijeenkomst met het OM, de Raad voor de rechtspraak, de Nederlandse veiligheidsbranche en de NOvA. Eind 2019 heeft de NOvA hierin een wetgevingsadvies over gezegd dat het wetsvoorstel de beoordelingsvrijheid van de rechter beperkt. Als alleen een gevangenisstraf kan worden opgelegd, kan de rechter onvoldoende rekening houden met de omstandigheden waaronder de geringe ernst van het feit en de kwetsbaarheid van sommige verdachten.

► Weerbaarheid

De weerbare advocaat

Door / Lucas Korsten, beleidsadviseur en kwartiermaker veiligheid/weerbaarheid bij de NOvA

Weerbare advocaten, het lijkt bijna een pleonasme. De advocatuur is immers een bovengemiddeld verbaal begaafde en assertieve beroepsgroep. Advocaten kunnen toch prima hun zegje doen, hun grenzen aangeven en zich verweren? Voor hun cliënt en dan toch ook zeker voor zichzelf? Dat is zo, en toch vraagt de vergroting van de weerbaarheid van advocaten echt meer aandacht.

Ten eerste omdat het helaas niet blijft bij verbale druk alleen. De voorbeelden van een beschieting van een kantoor, 'bezoek' van ongewenste gasten en fysieke intimidatie zijn er, met als triest dieptepunt de aanslagen op advocaat Derk Wiersum en advocaat/curator Philippe Schol. Het wordt extra gevoelig als ook de omgeving van de advocaat, familie en kantoorgenoten, 'doelwit' wordt. Ten tweede blijkt uit gesprekken vanuit de NOvA met advocaten en specialisatieverenigingen dat de cliënt steeds meer verwacht van zijn advocaat en ook kritischer wordt. Als advocaat luister je uiteraard goed naar je cliënt, maar uiteindelijk bepaal je zelf – in het belang van je cliënt – de processtrategie. Zonder de vele 'normale' cliënten tekort te doen, lijken echter steeds meer cliënten te verwachten dat de advocaat uitvoert wat hij/zij wenst, of sterker nog: eist. Zelfs voor een doorgewinterde advocaat is het vaak niet makkelijk daaraan grenzen te stellen.

Ten derde, ook dat blijkt in de praktijk, vinden advocaten het vaak lastig om te praten over bedreiging, laat staan toe te geven zich kwetsbaar te voelen. Stoere uitspraken als 'je bent geen echte advocaat als je nog nooit bedreigd bent' dragen niet bepaald bij aan het meer bespreekbaar maken van dit onderwerp.

Weerbaarheid en veiligheid zijn dus onderwerpen waar steeds meer advocaten mee te maken krijgen, en – gelukkig – steeds meer wél over willen praten. Harde cijfers ontbreken nog, maar uit het aantal meldingen en hulpvragen bij zowel de noodlijn als de telefonische hulplijn LawCare van de NOvA, bij lokale orden en specialisatie-

verenigingen blijkt een stijgende lijn in (melding van) het aantal bedreigingen.

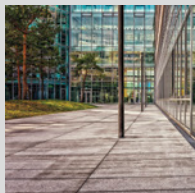
Positief geformuleerd kan dit ook betekenen dat advocaten zich realiseren dat bedreiging er dus niet bij hoort, niet stoer is, en dat zij daarbij hulp zoeken. Advocaten geven ook aan het nuttig en prettig te vinden om te sparren met vakgenoten, vaak het liefst uit hetzelfde rechtsgebied. Bijvoorbeeld over hoe je kunt omgaan met een veeleisende cliënt, wat het zou betekenen om – in het uiterste geval – aangifte te doen tegen die cliënt, hoe om te gaan met de geheimhouding jegens die cliënt enzovoort. Zoek vooral die gesprekken op, spar met kantoorgenoten en andere collega's. Een van de specialisatieverenigingen heeft aangegeven hiervoor binnenkort een eigen team van vertrouwenspersonen beschikbaar te hebben.

De NOvA biedt advocaten op verschillende manieren een helpende hand om hun weerbaarheid te vergroten. Hiervoor heeft de NOvA een fikse subsidie bij het ministerie van Justitie en Veiligheid losgekregen. Zo kunnen advocaten in geval van een bedreiging 24/7 bellen met het noodnummer van de NOvA (bij acute bedreiging bel altijd meteen 112!). Dit noodnummer staat op Mijn Orde. Je moet dus eerst inloggen met je advocatenpas en zie die maar bij de hand te hebben in dreigende situaties. Mijn tip: sla het noodnummer van de NOvA op in je contactenlijst op je telefoon, dan heb je dat altijd direct bij de hand als dat nodig is. Verder zijn de leden van het team LawCare getraind om advocaten te helpen bij het omgaan met gevoelens van onveiligheid; maak daar gebruik van om vertrouwelijk te sparren met een ervaren collega-advocaat! Voor advocaten die de fysieke beveiliging van hun kantoor en digitale vindbaarheid willen laten controleren, is een (gratis) veiligheidsscan beschikbaar. Binnenkort krijgen alle advocaten de NOvA-weerbaarheids-training aangeboden. Deze is nu nog in ontwikkeling maar de eerste proeftraining leverde bijzonder positieve feedback op, ook van deelnemers die vooraf dachten zoiets niet nodig te hebben. Het is dat inzicht, die bewustwording die als eerste stap dient om de weerbaarheid van de Nederlandse advocatuur te verhogen.

Meer informatie is beschikbaar op de website van de NOvA: advocatenorde.nl/weerbaarheid-en-wijkplaats. Suggesties en ideeën zijn welkom via: weerbaarheid@advocatenorde.nl.

LRGD

landelijk
register van
gerechtelijke
deskundigen

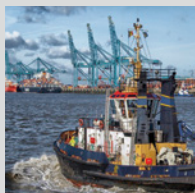

*vakkennis
én juridische kennis
samengebracht*

Het LRGD is hét register van gerechtelijke deskundigen: experts op vele vakgebieden met een gerichte juridische opleiding.

www.lrgd.nl

Actio Advocaten zoekt ervaren MKB advocaat

Bij Actio Advocaten staan we klaar voor ondernemers in het MKB. Van het opstellen van contracten tot het adviseren bij een fusie; waar wij de ondernemer juridisch kunnen helpen, doen we dat.

Heb je de stageverklaring op zak, affiniteit met ondernemersrecht, een klantenkring opgebouwd en ben je toe aan de volgende stap in je carrière? Stuur je motivatie en cv naar info@actio.nl t.a.v. Jan Maarten Pol.

Voor meer informatie, kijk op de website of bel ons.

Hof van Parijs 10-c | Assen
0592 - 751 900 | info@actio.nl

www.actio.nl

Okkerse & Schop ADVOCATEN

Voor onze vestiging in Almere zoeken wij twee nieuwe collega's:

**(BEGINNEND)
ADVOCAAT
MEDEWERKER
ONDERNEMINGS- en
INSOLVENTIERECHT m/v**

**ADVOCAAT
STAGIAIR
ONDERNEMINGS- en
INSOLVENTIERECHT m/v**

Okkerse & Schop Advocaten is het grootste advocatenkantoor in Flevoland. Met een team van 15 advocaten, meerdere juridisch medewerkers en ondersteuners zorgen wij er elke dag voor dat onze cliënten de beste service krijgen. Ons kantoor richt zich op verschillende rechtsgebieden, onze cliënten zijn divers: bedrijven, instellingen en particulieren. Een uitgebreid overzicht van rechtsgebieden waarin wij gespecialiseerd zijn, vind je op www.okkerse-schop.nl

Naast kwaliteit van onze dienstverlening vinden wij een prettige werksfeer en collegialiteit heel belangrijk. Wij hebben een succesvolle praktijk met een open en informele cultuur, een gezonde ambitie, een goede work-life balance, interessante klanten en bieden volop kansen

voor professionals die op zoek zijn naar een uitdaging.

Samen met zes collega advocaten voorzie je zowel het MKB als grote ondernemingen van juridische bijstand en advies. Tevens zijn wij huisadvocaat van een groot aantal bedrijven en instellingen.

GEÏNTERESSEERD?

Wil je meer weten over ons kantoor, over de vacature of wil je gelijk solliciteren, bezoek dan voor 30 juni 2021 www.okkerse-schop.nl/vacatures

Ben jij toe aan een nieuwe uitdaging en heb je zin om aan de slag te gaan bij een no-nonsense kantoor? Dan gaan wij graag met jou in gesprek!

Van de tuchtrechter

Deze uitspraken zijn geselecteerd en bewerkt door de Commissie Disciplinaire Rechtspraak, bestaande uit Tjitske Cieremans, Maurice Mooibroek en Robert Sanders.

Tenaamstelling declaratie

- Hof van Discipline 19 februari 2021, ECLI:NL:TAHVD:2021:42.
- Artikel 46 Advocatenwet.
- Een declaratie moet op naam van de opdrachtgever/cliënt staan en als dat niet zo is, moet blijken wie de cliënt is, welke werkzaamheden zijn verricht en op welke grond de declaratie aan een ander is gericht.

In deze zaak treedt de deken op tegen mr. X omdat deze gedeclareerd heeft aan en op naam van een vennootschap terwijl de werkzaamheden werden verricht voor mevrouw P. Er is niet voor de vennootschap gewerkt. Er is dus ook geen reden om aan de vennootschap facturen te sturen en daarin diensten met btw belast in rekening te brengen. Door die facturen te sturen, creëert mr. X de mogelijkheid dat de vennootschap de uit die facturen blijken de btw verrekent. Er kunnen dus extern onjuiste gevolgen verbonden worden aan de facturen, aldus de deken. Het is een kwestie van financiële integriteit.

Mr. X ziet wel in dat dit een vergissing is, maar verdedigt zich ook met de afspraak dat de vennootschap de declaraties met mevrouw P. zou verrekenen. Een interne kwestie tussen de vennootschap en mevrouw P. dus. Het onderwerp van de declaraties vermeldt ook telkens dat het 'mevrouw P./letselschade' betreft.

De raad ziet er niets onbehoorlijks in. Een derde mag de kosten van de advocaat vergoeden. Wel moet duidelijk zijn dat er geen misverstanden kunnen ontstaan, bijvoorbeeld over de btw. Hier stond duidelijk dat het mevrouw P. en haar zaak betrof. Het is vervolgens de verantwoordelijkheid van de vennootschap om de facturen niet anders te gebruiken dan waarvoor deze zijn bedoeld. Voor een uitzondering, waarbij de advocaat extra alert had moeten zijn op de bedoelingen van de derde, was hier geen aanwijzing.

De deken vindt het echter niet duidelijk. Hij verwijst naar eerdere uitspraken van het hof en vraagt zich af of aan de daarin geformuleerde regels wel is voldaan. Hij wenst een principe-uitspraak van het hof over deze kwestie, zonder strafoplegging, dat dan weer wel. Wanneer mag het wel en wanneer mag het niet?

Het hof voldoet aan het verzoek van de deken en geeft het volgende spoorboekje. Uitgangspunt is dat de declaratie op naam staat van de opdrachtgever/cliënt ten behoeve

van wie het werk wordt verricht. Ook wanneer cliënt en derde vragen om de declaratie aan de derde te richten, staat die nog steeds op naam van de cliënt, eventueel met toevoeging van attentie of per adres de derde. Het hof heeft eerder, in een andere zaak, overwogen dat een andere tenaamstelling mogelijk is, mits de advocaat nagaat wie die derde betalende partij is en welke relatie die met de cliënt heeft. Dat doet echter allemaal niets af aan het uitgangspunt dat de declaratie op naam van de opdrachtgever/cliënt behoort te staan. Maar als dat dan niet het geval is, moet in elk geval uit de declaratie blijken wie de cliënt is, welke werkzaamheden voor de cliënt zijn verricht en op welke grond aan de derde wordt gedeclareerd.

Dan de vraag of mr. X, die de declaraties dus niet op naam van mevrouw P. had gesteld, aan de verplichtingen heeft voldaan. Volgens het hof is dat niet het geval. De vermelding op de declaratie 'betreffende' en 'mevrouw P.' is onvoldoende. Een buitenstaander kan op basis daarvan niet vaststellen dat het geen diensten aan de vennootschap betrof, maar aan mevrouw P., die de vennootschap voor haar betaalde. Ook een dossiernummer is daarvoor onvoldoende. Er moet expliciet worden vermeld dat het werkzaamheden voor de cliënt en dus niet voor de derde betreft, terwijl ook de reden waarom de declaratie aan de derde is gericht in plaats van aan de cliënt moet worden gemeld. Er is dus niet voldaan aan de tuchtrechtelijke maatstaf, vindt het hof.

Gezien de wens om een principe uitspraak te krijgen op dit onderwerp en het feit dat mr. X wel inzag dat dit een vergissing was geweest, laat het hof een maatregel achterwege.

Identificatie

- Raad van Discipline 's-Hertogenbosch 4 januari 2021, ECLI:NL:TADRSHE:2021:5.
- Artikel 46 Advocatenwet, artikel 7.1 Voda.
- Klager is zelf elk contact uit de weg gegaan en heeft geen belang bij zijn klacht dat hij niet geïdentificeerd is.

Klager is lid van een landbouwcoöperatie en daarmee heeft hij een geschil. Hij vraagt bijstand aan mr. X. Mr. X neemt de zaak aan en vraagt een voorschot van EUR 2.500 om de zaak te inventariseren en (voor) onderzoek te kunnen doen. Na akkoord van klager wordt een voorschotdeclaratie van EUR 2.500 ex btw voor

honorarium toegestuurd en betaald door klager, die daarbij vermeldt dat het een voorschotbetaling voor een getuigenverhoor betreft. Later zendt mr. X een declaratie toe voor gedane arbeid waarin het betaalde voorschot is verdisconteerd. Klager is het niet eens met de gang van zaken omdat, onder meer, mr. X na het onderzoek uiteindelijk geen brood zag in de zaak, instructies van klager niet wenste op te volgen en geen getuigenverhoor was gestart.

Klager begint met de klacht dat hij niet is geïdentificeerd door mr. X. Dat is een feit. Mr. X stelt dat klager dat onmogelijk had gemaakt door elk persoonlijk contact uit de weg te zijn gegaan en klager nooit op kantoor had willen langskomen. De raad overweegt dat, nu klager die identificatie zelf onmogelijk had gemaakt, niet valt in te zien wat mr. X te verwijten valt. Bovendien ziet de raad niet in in welk belang klager geschaad is en verklaart hem daarom niet-ontvankelijk.

Alle overige klachten worden van de hand gewezen. Zo overweegt de raad dat een advocaat onderzoek behoort te doen naar een voorgelegde kwestie alvorens hij beslist of er voldoende aanleiding is om een voorlopig getuigenverhoor te starten. Dat onderzoek moet worden betaald. Dat klager bij zijn betaling had vermeld dat het een voorschotbetaling voor een getuigenverhoor betrof, betekent niet dat hij recht had op een getuigenverhoor of alleen voor een getuigenverhoor behoefde te betalen. Mr. X heeft uitgelegd aan klager dat er op basis van de aangeleverde informatie geen aanleiding was om om een voorlopig getuigenverhoor te verzoeken. Het werk dat door mr. X was verricht om dat te kunnen bepalen, moet betaald worden en mag met het voorschot worden verrekend.

Uitlokking

- Hof van Discipline 's-Hertogenbosch 5 februari 2021, ECLI:NL:TAHVD:2021:25.
- Artikel 46 Advocatenwet, gedragsregel 27
- Door zelf te citeren uit brieven met daarin schikkingsonderhandelingen heeft de klagende advocaat uitgelokt dat verweerder die brieven in het geding bracht en krijgt verweerder een minder zware maatregel.

In deze zaak klaagt mr. Y over mr. X. Hun cliënten zijn verwickeld in een geschil waarin onder meer een aandelenwaardering speelt. Er is gecorrespondeerd tussen mrs. X en Y over een schikkingsbedrag en flankerende maatregelen om tot een oplossing te komen. In het kader van een kort geding tot opheffing van kennelijk gelegde beslagen reageerde mr. Y op enkele stellingen in het verzoekschrift van mr. X. Het betrof in feite de discussie over de flankerende maatregelen. Mr. Y citeerde uit eigen werk, te weten, een brief die hij eerder aan mr. X toezond en waarin hij aangaf dat zijn cliënte geen heil meer zag

in verdere samenwerking met de cliënte van mr. X en zich niet gebonden achtte aan een conceptovereenkomst en daarin verwoorde voorgenomen afspraken tussen partijen. Even later initieerde mr. X een bodemprocedure, waarbij mr. X correspondentie waaruit de schikkingsonderhandelingen blijken, waaronder de brief van mr. Y waaruit mr. Y in de kort gedingstukken had geciteerd, integraal in het geding bracht.

Dat ging mr. Y te ver en hij diende een klacht in tegen mr. X. wegens schending van gedragsregel 27. Kort en goed wees de raad de klacht vervolgens van de hand omdat mr. Y onvoldoende zou hebben weersproken dat mr. X in het belang van zijn cliënte moest reageren op de uitlatingen van mr. Y in het kort geding. Bovendien begreep de raad de klacht aldus dat deze zich maar tegen één brief richtte en die mocht mr. X vanwege het belang van zijn cliënte gebruiken zonder dat dat tuchtrechtelijk verwijtbaar was, ook al werd daarmee de gedragsregel overtreden.

Mr. Y laat het daar niet bij zitten en gaat in hoger beroep bij het hof. Allereerst kaart hij aan dat het om alle brieven ging die mr. X had overgelegd. Dat mag hij herstellen van het hof, ook omdat mr. X zich daartegen ook al had kunnen verweren. Die zijn alle gebruikt in strijd met gedragsregel 27, aldus mr. Y.

Vervolgens komt het hof met de open norm van artikel 46 Advocatenwet waaraan wordt getoetst: de gedragsregels zijn belangrijk, maar óf tuchtrechtelijk laakbaar gehandeld is, wordt beoordeeld aan de hand van alle feitelijke omstandigheden. De raad had terecht gedragsregel 27 gebruikt bij de beoordeling van de klacht. Maar waar de raad op basis van de feiten nog tot het oordeel kwam dat er geen verwijtbaar handelen was, komt het hof tot een ander oordeel. De brieven bevatten immers concrete uitgangspunten en bedragen die in het kader van een schikking waren voorgesteld. Door deze zonder toestemming van mr. Y en zonder enige censuur over te leggen, was wel degelijk sprake geweest van tuchtrechtelijk verwijtbaar handelen, aldus het hof.

En hoe zit het dan met de mededelingen van mr. Y in het kort geding? Die hadden volgens het hof nooit aanleiding mogen vormen voor mr. X om dan maar alles in het geding te brengen. Mr. X had zelf eigen afwegingen moeten maken en moeten nagaan of het belang van zijn cliënte integrale overlegging van de correspondentie wel zou vergen. Echter, het feit dat mr. Y zelf volop uit de correspondentie geciteerd had, maakte wel dat mr. Y onduidelijkheid had gecreëerd over de vertrouwelijkheid van de brieven én het handelen van mr. X had uitgelokt. Daarom past het hof een lichtere maatregel toe, een waarschuwing, in plaats van de in de ogen van het hof bij deze overtreding passende maatregel van berisping.

Cultivating excellence through coaching & training

Branch Out verzorgt workshops op het gebied van vaardigheden in het Engels voor juridische professionals. Branch Out werkt met het uitgangspunt dat "taal" niet op zichzelf staat. Branch Out-trainingen combineren (juridische) vaardigheden met (talen)kennis én houden rekening met interculturele nuances.

- ✓ Legal English Writing Skills
- ✓ Dutch Law in English
- ✓ English in Commercial Mediation
- ✓ Drafting better Contracts in English

Voor meer informatie gaat u naar branch-out.eu

Tips en weetjes op het gebied van Legal English?

Lees onze blog op branch-out.eu/blog

Transfers

Wie, wat, waar?

Wie stapte over, wie stopte en wie begon voor zichzelf? Bent u onlangs van kantoor veranderd of eigen baas geworden? Deel uw ervaringen en stuur een e-mail naar redactie@advocatenblad.nl.

Naar ander kantoor

Achekar, mw. mr. C.M.:
mr.drs. M.F. Achekar te
Amsterdam

Aliar, mw. mr. Z.N.:
FYRM. Advocaten te
's-Gravenhage

Asmus, mw. mr.
R.D.Z.: Elmers Hueting
Advocaten te Brielle

Bakker, mr. M.J.A.:
Senz advocaten te

's-Gravenhage
Bijl, mr. B.P.C.: Spee &
Bijl B.V. te Amsterdam

Bik, mw. mr. R.E.:
Nysingh advocaten

- notarissen N.V. te

Utrecht

Blankson, mw. mr. C.:
Houthoff te Rotterdam

Bonaparte, mr. P.A.:
Keizers Advocaten te

Eindhoven

Bouman, mr. T.A.:
Cleerdin & Hamer

Advocaten te Almere

Boutaibi, mr. I.S. El:
Advocatenkantoor

Staals te Amsterdam

Bostel, mr. P. van:
VDB Advocaten B.V. te

Waalre

Brakel, mr. R.J.G. Van:
Evers Soerjatin N.V. te

Amsterdam

Brat, mr. E.A.: Banning
N.V. te Amsterdam

Broersma, mw. mr.
W.C.M.: Baker &
McKenzie Amsterdam

N.V. te Amsterdam

Bruining, mw. mr.
L.D.: Hogan Lovells

International LLP te

Amsterdam

Buné, mw. mr.
D.M.: Hogan Lovells

International LLP te

Amsterdam

Ceulemans, mw. mr. E.:
Fort Advocaten N.V. te

Amsterdam

Dijk, mr. A.P. van: STV
Mahieu Advocaten te

's-Gravenhage

Dooren, mw. mr. C.N.
van: Van Doorne N.V. te

Amsterdam

Egdom, mr. R. Van:
Wessel Van der Lans

Advocaten te Haarlem

Epe, mw. mr. I.: Oprecht
Advocaten te Hoorn nh

Faas, mr. J.: REIN
Advocaten & Adviseurs

te Groningen

Feber, mw. mr. L.
le: HVG Law LLP te

Amsterdam

Franssen, mr. D.J.:
Lumen Lawyers B.V. te

Amsterdam

Goettsch, mw. mr. P.:
Heerebout Advocatuur

te Hoofddorp

Graaf, mr. M.J. van de:

Dirkzwager legal & tax

te Arnhem

Graafland, mr. C.:
Osborne Clarke N.V. te

Amsterdam

Grujter, mr. G.P. de:
Rutgers Posch Visée

Endedijk te Amsterdam

Haalen, mr. J.M. van:
Holla Advocaten te

's-Hertogenbosch

Haan, mr. S.J. de:
Nysingh advocaten

- notarissen N.V. te

Arnhem

Heuzeveldt, mr. E.:
REIN Advocaten &

Adviseurs te Emmen

Hoebe, mr. M.C.:
Lexence N.V. te

Amsterdam

Hoogendoorn, mr.
H.F.C.: Hupkes

c.s. advocaten te

Amsterdam

Horssius, mr. O.S.H.:
Bosselaar Strengers

Legal Partners te

Utrecht

Hosson, mr. G.J. de:
Legalitas Advocaten te

Hilversum

Hueting, mr. H.M.:
Elmers Hueting

Advocaten te Brielle

Jentjens, mr. S.T.R.:
NautaDutilh N.V. te

Amsterdam

Jong, mr. S. de: Stibbe

N.V. te Amsterdam

Kalisvaart, mr. J.S.:
Greenberg Traurig, LLP

te Amsterdam

Kingma, mw. mr.
N.H.: Pinsent Masons

Netherlands LLP te

Amsterdam

Kleyn, mr. J.D.:
Greenberg Traurig, LLP

te Amsterdam

Knotter, mr. J.: REIN
Advocaten & Adviseurs

te Emmen

Kool, mr. F.F.:
Kalbfleisch Advocaten

te Haarlem

Koster, mw. mr.
S.: PlasBossinade

Advocaten N.V. te

Groningen

Kranenburg, mw. mr.
S.P.R.M.: De Jong Van

Mook Advocaten te

Kerkdriel

Kruidenier, mw. mr.
L.F.: Straatman Koster

Advocaten te Rotterdam

Kruit, mr. P.M.:
Banning N.V. te

Amsterdam

Laméris, mr. R.J.:
Scott+Scott Attorneys at

Law LLP te Amsterdam

Leeuw, mw. mr.
D.M.H. de: Wijn &

Stael Advocaten N.V. te

Utrecht

Leeuw, mw. mr. L.E.

de: La Gro Geelkerken

Advocaten B.V. te

's-Gravenhage

Lit, mr. B.D.: Arslan Lit

Advocaten, immigratie

en arbeidsrecht

advocaten te

Amsterdam

Loo, mw. mr. I.M.
van: Elmers Hueting

Advocaten te Brielle

Maats-Stokx, mw. mr.
J.E.: Moderne Meesters

Advocatuur te Utrecht

Margry, mr. J.J.:
Osborne Clarke N.V. te

Amsterdam

Menkeld, mr. J.W.: Elfi

Letselschade Advocaat

B.V. te Rotterdam

Mensinga, mw. mr. D.T.:
Westland Partners te

Rotterdam

Mesland, mr. R.J.: Skarp

Law te Amsterdam

Moerel, mw. mr. E.M.L.:
Morrison & Foerster

LLP te Brussel

Molawi, mw. mr. S.:
Fender Advocaten te

Eindhoven

Noordhoek, mw. mr.
H.E.: AKD te Breda

Peek, mw. mr. L.:
Ventoux Advocaten B.V.

te Utrecht

Peelen, mw. mr. M.:
JAW Advocaten te

's-Gravenhage

‘Ik hou van complexe zaken’

Na ruim dertien jaar bij De Haan Advocaten te hebben gewerkt, was het voor **Veronique Wegter** (40) tijd voor een nieuwe uitdaging. Ze koos voor Yspeert advocaten, eveneens in Groningen. ‘Het kwam op mijn pad. De werkwijze sprak me aan en er was meteen een goede klik met mijn nieuwe collega's. Ik voer een familierechtpraktijk. Yspeert biedt mij alle ruimte om de bestaande familierechtpraktijk uit te breiden en om mijn kennis van het erfrecht in te zetten voor de cliënten van het kantoor. Ik hou van complexe zaken. Daardoor blijf ik scherp en haal ik het beste uit mezelf.’

Prevo, mr. A.H.: Aalberts N.V. te Utrecht
Rhee, mw. mr. M.A.M. van: Vangoud Advocaten te Arnhem
Scheltinga, mw. mr. S.: EntzingerScheltinga Arbeidsrechtadvocaten te Groningen
Schouten, mw. mr. H.: Oass advocaten te Amsterdam
Schreurs, mw. mr. K.C.M.: Lina Advocaten te Venlo
Schuylenburch, mw. mr. L.M. van: Boekx Advocaten te Amsterdam
Setiaman, mw. mr. M.M.: Lina Advocaten te Venlo
Shearer, mr. D.O.: Simmons & Simmons LLP te Amsterdam
Smit, mw. mr. C.C.: Advocatenkantoor De Binnenstad te Amsterdam
Spanje, mr. E.A.S. van: Hamer advocaten te Bussum
Sprey, mr. A.J.: Bureau TBS Advocaten te Haarlem
Steenhoven, mr. J.G. van der: Labré advocaten te Amsterdam
Theunissen, mr. A.J.C.: CLINT lawyers & mediators te Amsterdam
Timmers, mr. W.L.: AMS Advocaten te Naarden
Velthoven, mr. S. van: Van Diepen Van der Kroef Advocaten te Amsterdam
Verlinden, mr. S.C.: Workx advocaten te Amsterdam
Viersen, mr. R. van: CKH Advocaten Utrecht B.V. te Utrecht
Vleesch du Bois, mr. M.: Schyns Advocaten te Utrecht
Vlis, mw. mr. M.J. van der: Meijer & Van der Vlis Advocaten te Haarlem
Wegter, mw. mr. V.S.A.W.: yspeert advocaten te Groningen

Weijer, mr. O.W. van de: CMS te Amsterdam
Wijk, mw. mr. L.J.J. van: Advocaten Familie- & Erfrecht te Elsloo lb
Willems, mr. J.V.: NautaDutilh N.V. te Amsterdam
Witjens, mr. E.M.: Mount Law te Amsterdam
Woolschot, mw. mr. L.: Project Moore Advocaten te Amsterdam
Zanten, mw. mr. D. van: Valegis Advocaten te Amsterdam
Zindel, mw. mr. M.L.: Baker & McKenzie Amsterdam N.V. te Amsterdam
Zwagerman, mr. M.: VictimFirst Advocaten te Hoofddorp

Naar nieuw(e) kantoor of associatie

Advocatenkantoor Boskma (mr. E. Boskma te Alkmaar)
Advocatenkantoor GümüsGarant (mw. mr. M. Gümüs te Dordrecht)
Advocatenkantoor Orbis Juris (mr. G. Hagens te Berkel en Rodenrijs)
De Wolf Legal (mr. D. de Wolf te Amsterdam)
Finway B.V. (mr. R.A. van Driel, mw. mr. D.E. Schutten, mw. mr. P.M.A. Staal en mw. mr. W.C.T. Veenman-van Leeuwen te Amsterdam)
Hemstra Advocatuur (mr. R. Hemstra te Groningen)
Hugo Advocatuur (mr. H.D. Hu te 's-Gravenhage)
Michiels Advocaat (mw. mr. M.M.J.P. Michiels te Maastricht)
mr Martin Plak (mr. M.J. Plak te Amsterdam)
Mr. C.L. Mens Advocatuur, h.o.d.n. Homan & Mens Advocaten (mw. mr. C.L. Mens te

Hoofddorp)
NOVOMATIC Services NL B.V. (mr. L. Westhoff te Waalwijk)
Roetman Familierecht en mediation (mw. mr. H.J. Roetman te Gouda)
Skarp Law (mw. mr. A.A. Bloemberg en mr. R.J. Mesland te Amsterdam)
Smeets Law (mr. S.F.J. Smeets te Amsterdam)
SOVVA.Law (mw. mr. B.S. Bauer te Amsterdam)
Tillema (mr. A.J.P. Tillema te Amsterdam)
Van den Hamer Advocatuur (mr. J.C.P. van den Hamer te Amsterdam)
Van Gassen Advocatuur (mr. S.A.A.Chr. van Gassen te Breda)
Vonk Legal Services (mw. mr. O. Vonk-Schellingerhout te Bloemendaal)
Vroegh Advocaten (mw. mr. E.P. Vroegh te 's-Hertogenbosch)
Wijn & Stael Advocaten (mr. J.W.A. Dousti te Washington)
WINTERMUTE (mr. E.W. Stein te Amsterdam)
Zaanse Meesters (mr. M.B. Chylinska te Zaandam)

Uit de praktijk

Bartelds, mw. mr. M.B., Zwolle (01-05-2021)
Berris-Donkersloot, mw. mr. D.C.H., Gouda (07-05-2021)
Bharatsingh, mr. S., Hilversum (26-04-2021)
Biesheuvel, mw. mr. H., Amsterdam (01-05-2021)
Bosch van Rosenthal, mr. R.M., Amsterdam (30-04-2021)
Bouma, mr. J.R.T., Amsterdam (09-04-2021)
Brouwer, mw. mr. E., Amsterdam (13-4-2021)
Buuren-Evers, mw. mr. A.C.D. van, 's-Hertogenbosch (01-05-2021)
Casparis, mw. mr. P. de,

Utrecht (15-04-2021)
Dahlmans, mw. mr. L.A., Amsterdam (06-05-2021)
Dankers, mw. mr. K., Huizen (01-05-2021)
Delden, mr. A.P. van, Alphen aan den Rijn (12-04-2021)
Dijkman, mw. mr. A.A.M., Haarlem (10-04-2021)
Dijkstra, mw. mr. A.N., Zwolle (03-05-2021)
Dorrepal, mw. mr. J.M.C., Amsterdam (28-04-2021)
Ersungur, mr. V.O., Amsterdam (03-05-2021)
Fernando, mw. mr. S.R.N., Amsterdam (07-05-2021)
Gerbrands, mr. W.G.M.M., Venlo (03-05-2021)
Hal, mw. mr. L. van, Amsterdam (30-04-2021)
Have, mr. R.P. ten, Amsterdam (09-04-2021)
Herder, mw. mr. H.M. den, Amsterdam (10-05-2021)
Hoeneveld, mw. mr. R., Haarlem (16-04-2021)
Hoogendoorn, mr. S.A.J.T., Amsterdam (01-05-2021)
Jonge, mw. mr. E.C. de, Amsterdam (01-05-2021)
Karem, mw. mr. S., Amsterdam (13-04-2021)
Kaya, mr. B., Veghel (29-04-2021)
Keuning, mw. mr. A.C.R., Utrecht (28-04-2021)
Koekkoek, mw. mr. M., Amsterdam (13-04-2021)
Leniger, mr. M., Amstelveen (01-05-2021)
Lochs, mw. mr. M., Amsterdam (01-05-2021)
Maat, mw. mr. C., Amsterdam (16-04-2021)
Maessen, mw. mr. K.M.J.R., Tilburg (01-05-2021)
Mourits, mw. mr. G.C.,

Reeuwijk (07-05-2021)
Nelissen, mr. I., Amsterdam (12-04-2021)
Oosse, mw. mr. A.M., Rotterdam (01-05-2021)
Oosterhout, mr. T. van, Amsterdam (19-04-2021)
Ouwerling, mr. R.D., Rotterdam (11-05-2021)
Pluymaekers, mr. Q.F., Boxtel (21-04-2021)
Radder, mw. mr. D., Rotterdam (30-04-2021)
Reijnen, mr. A.V., Breda (30-04-2021)
Rouers, mr. D.W.H., Sittard (28-04-2021)
Schmutzer, mr. O.H.J., Leiden (01-05-2021)
Sickler, mw. mr. C.I., 's-Gravenhage (01-05-2021)
Silvis, mr. P.M., Amsterdam (30-04-2021)
Steen, mw. mr. S.M., Eindhoven (01-05-2021)
Takkenberg, mr. T., Borne (04-05-2021)
Tesson, mw. mr. A.J.A., Enschede (13-04-2021)
Verhagen, mw. mr. L.R., Arnhem (01-05-2021)
Verhoeven, mr. H.J.J., Sprang-Capelle (16-04-2021)
Versélewel de Witt Hamer, mr. J.F.T.M., Amsterdam (30-04-2021)
Visser, mw. mr. A. de, 's-Hertogenbosch (01-05-2021)
Vloedveld, mw. mr. E.S., Amersfoort (03-05-2021)
Weijtmans, mr. E., Amsterdam (12-05-2021)
Weinans, mr. H., Roosendaal (01-05-2021)
Wit, mr. R.D. de, Amsterdam (03-05-2021)
Yilgör, mw. mr. L., Dordrecht (01-05-2021)
Zeelenberg, mw. mr. E.E., Nijmegen (01-05-2021)
Zelst, mw. mr. D. van, Amsterdam (23-04-2021)

WIST U DAT.. 95% VAN DE NEDERLANDSE ADVOCATENKANTOREN ZIJN E-MAILSERVER NIET BEVEILIGD HEEFT?

Veilige communicatie is erg belangrijk, juist in de advocatuur. Het is van essentieel belang dat derden of, in het ergste geval, de wederpartij geen toegang kan krijgen tot de vertrouwelijke communicatie tussen cliënt en advocaat. E-mail speelt tegenwoordig een centrale rol in die communicatie. Nadat de eerste brief ter verificatie per e-mail én per postverstuurd is, gaat de communicatie daarna in de meeste gevallen geheel over op e-mail. Maar is e-mail een veilig communicatiemiddel? Doordat het door iedereen wordt gebruikt denken de meeste e-mailgebruikers van wel, maar het tegenovergestelde is waar. Het probleem ligt bij de basis-specificaties van de e-mail. In de jaren '80 werden die opgemaakt toen er van misbruik nog geen sprake was en er geen controlemechanisme was om de identiteit van de afzender te valideren.

In het afgelopen decennia zijn veel verschillende initiatieven ontplooid voor het beveiligen van de e-mail. Deze initiatieven lopen uiteen van spamfilters tot beveiligde e-mailverbindingen. Deze oplossingen zijn echter geheel vrijblijvend. Bovendien is een sluitende beveiliging de verantwoordelijkheid van zowel de e-mailzender als de e-mailontvanger.

Een van de meest bekende beveiligingsoplossingen is het spamfilter. De meeste organisaties maken hier gebruik van. Een spamfilter wordt toegepast op de inkomende e-mail om computervirussen en ongewenste berichten uit te filteren. Doordat het een filters is, is het onvermijdelijk dat er soms te veel (fout-positief) of te weinig (fout-negatief) berichten worden uitgefilterd. Naast de spamfilters zijn er minder bekende beveiligingsoplossingen die de uitgaande e-mail beveiligen. Zonder deze extra bescherming is het voor kwaadwillenden eenvoudig om een e-mail te onderscheppen of een e-mail te wijzigen

die onderweg is naar de ontvanger. Dit heet met een technisch term: MITM oftewel man-in-the-middle-aanval. Hackers die deze tactiek gebruiken, hebben zich tot nu toe gericht op e-mailaccounts van grote organisaties, zoals financiële instellingen en banken. Zodra de hackers toegang hebben tot belangrijke e-mailaccounts, volgen ze de communicatie en transacties, om de aanval zo realistisch mogelijk te maken. Ze wachten bijvoorbeeld op communicatie over een betaling, waarbij zij via een vals e-mailadres van het bedrijf hun eigen bankgegevens doorgeven in plaats van die van het bedrijf. Hierdoor denkt de klant dat hij keurig zijn factuur betaalt, terwijl het geld rechtstreeks in de handen van de hacker komt.

Naast deze MITM aanvallen is het tegenwoordig ook mogelijk om namens een persoon een e-mail te sturen zonder dat deze persoon daar toestemming voor heeft gegeven of er überhaupt weet van heeft. De e-mail wordt dan door de hackers gebruikt om te vragen om frauduleuze transacties, kostbare gegevens of om schadelijke content te verspreiden. Op dit moment is e-mail identiteitsfraude de meest gebruikte methode van phishing.

Met een technisch onderzoek is namelijk exact te achterhalen of de organisatie een e-mailserver heeft die onvoldoende beschermd is. Uit onderzoek blijkt dat meer dan 90% van alle Nederlandse bedrijven

onvoldoende beschermd is. Advocatenkantoren doen het maar net iets beter, 95% van de kantoren is niet goed beschermd. Voor kwaadwillenden is het dus relatief makkelijk om schade aan te richten bij deze kantoren. Zeker nu het voor iedereen mogelijk is om via internet hacking-tools te kopen.

Het is belangrijk dat kantoren anno 2021 op de hoogte zijn van deze frauduleuze praktijken. Een hack kan namelijk tot veel imago- en financiële schade leiden. Daarnaast is het van belang dat kantoren op de hoogte zijn van de beveiligingsstatus van hun eigen e-mailserver. Als een kantoor niet goed beschermd blijkt, is de server vrij eenvoudig wel goed te beveiligen. Vergelijk deze bescherming met de beveiliging van een website, een maatregel die de meeste kantoren inmiddels hebben genomen. Bedrijven kunnen zich eenvoudig tegen deze vorm van cybercriminaliteit wapen.

Kevlarr kan u hierbij helpen. Wij kunnen uw organisatie, merk en identiteit beschermen tegen e-mail identiteitsfraude. Ga naar emailveilig.nu en doe de test of lees meer!

Ontdek het nieuwe Rechtsorde

“Een snelle zoekmachine is fijn. Maar overzicht, dat is misschien nog wel belangrijker. Zo kom je snel naar de juiste informatie, op een prettige manier. Zodat je snel weer verder kunt. Dat is heel duidelijk de wens.”

Dé snelste zoekmachine voor de beste juridische en fiscale professionals van Nederland

Ben je op zoek naar relevante informatie, geordend en overzichtelijk gepresenteerd? Sneller vinden wat je nodig hebt, zodat je verder kunt met je werk? Rechtsorde is een supersnelle zoekmachine, volledig opnieuw ontworpen voor en met de beste juridische en fiscale professionals van Nederland. Nieuwsgierig? Vraag snel een persoonlijke demo aan en ontdek de voordelen van het nieuwe Rechtsorde.

Candice Oostenbrug
Servicemanager Rechtsorde

Benieuwd naar het nieuwe Rechtsorde?
Vraag een demo aan op rechtsorde.nl/nieuw

